

Türkiye Cumhuriyeti
Başbakanlık
Devlet Planlama Teşkilatı

GAP

**Güneydoğu
Anadolu Projesi
Master Plan Çalışması**

Master Plan Nihai Raporu

CİLT

3

Ek A, B, C

Nisan 1989

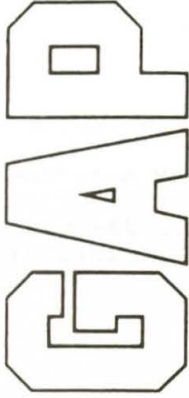
Nippon Koei Co. Ltd.
Tokyo, Japonya

Yüksel Proje A.Ş.
Ankara, Türkiye

Ortak Girişimi

Türkiye Cumhuriyeti
Başbakanlık
Devlet Planlama Teşkilatı

**Güneydoğu
Anadolu Projesi
Master Plan Çalışması**

Master Plan Nihai Raporu

CİLT

3

Ek A, B, C

Nisan 1989

Nippon Koei Co. Ltd.
Tokyo, Japonya

Yüksel Proje A.Ş.
Ankara, Türkiye

Ortak Girişimi

Bu Raporda sunulan fiyat verilerinin tamamı 1988 Haziran değerleridir.

Raporda kullanılan döviz kuru
1 ABD Doları = 1350 TL'dir

Güneydoğu
Anadolu Projesi
Master Plan Çalışması
Master Plan Nihai Raporu

GAP

EK A, B, C

CLT
3

Bu raporda Güneydoğu Anadolu Projesi Master Planı Müşavirlik hizmetlerinin ana bulgularını, karar vericilere ve diğer ilgililere sunmaktadır. Rapor, sadece resmi görevlerin ifası için kullanılabilir. Raporun içeriği Devlet Planlama Teşkilatının izni olmadan başka amaçlarla kullanılamaz ve içeriği daha sonraki çalışmaların sonuçları ışığında değişebilir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
MASTER PLAN ÇALIŞMASI

Faz III
Tamamlama Raporu

Ek A, B, C

İÇİNDEKİLER

- Ek A: Tarımda Mevcut Koşullar ve Geleceği
Ek B: Sanayide Mevcut Koşullar ve Geleceği
Ek C: Sosyo-Ekonomik Projeksiyon ve Yatırım Tahminlerinde
Kullanılan Veriler

KISALTMALAR

Kurum ve Kuruluş İsimlerinin Kısaltmaları (1/2)

CBIE		Census of Business and Industrial Establishments
CIMMYT		International Maize and Wheat Improvement Center
ÇİTOSAN	Çimento Sanayii	Turkish Cement Company
Çukobirlik		Çukurova Cotton Agricultural Sales Cooperatives Union
ÇÜZF	Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Çukurova University Faculty of Agriculture
DESİYAB	Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş.	State Industry and Workers Investment Bank (Now, Development Bank of Turkey)
DMI	Devlet Meteoroloji İşleri	State Meteorological Service
DSİ	Devlet Su İşleri	General Directorate of State Hydraulic Works
EBK	Et ve Balık Kurumu	Fish and Meat Organization
EIE (EIEI)	Elektrik İşleri Etüd İdaresi	Electrical Power Resources Survey and Development Administration
FAO		Food and Agriculture Organization
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi	Southeastern Anatolia Project
GDRA		General Directorate of Rural Affairs, MAFRA
Güneydoğu Birlik		Southeastern Agricultural Sales Cooperatives Union
IRRI		International Rice Research Institute
İGEME	İhracatı Geliştirme Merkezi	Export Promotion Center
KÜSGET	Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı	Small Industry Development Organization
MAED		Model for Analysis of the Energy Demand
MAFRA		Ministry of Agriculture, Fishery and Rural Affairs
MAG	Müsteşarlık Araştırma Grubu	Research and Project Promotion Group, SPO
MENR		Ministry of Energy and Natural Resources
METU		Middle East Technical University
MGAP	Müsteşarlık Güneydoğu Anadolu Projesi	Southeastern Anatolia Project Group, SPO
MTA	Maden Tetkik Arama	Mineral Research and Exploration Institute
PB	Pamukbank	
PMU		Project Management Unit
RDC		Regional Development Center
ŞEB	Şekerbank	
SECP		Census of Social and Economic Characteristics of the Population

Kurum ve Kuruluş İsimlerinin Kısaltmaları (2/2)

SEE		State Economic Enterprise
SIS	Devlet İstatistik Enstitüsü DİE	State Institute of Statistics
SPO	Devlet Planlama Teşkilatı DPT	State Planning Organization
SÜB	Sümerbank	
TAÇE	Türk-Alman Çıraklık Eğitimi	Turkish-German Apprentice Training Center
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları	Turkish State Railways
TCK	Türkiye Cumhuriyeti Karayolları	General Directorate of State Highways
TCZB	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası	Turkish Agricultural Bank
TEK	Türkiye Elektrik Kurumu	Turkish Electricity Authority
TEKB	Türkiye Emlak Kredi Bankası	Turkish Emlak Bank
TETEK	Türkiye Transit Karayolu	Trans Turkey Highway
THB	Türkiye Halk Bankası	Turkish Halk Bank
THK	Türk Hava Kurumu	Turkish Air Organization
THY	Türk Hava Yolları	Turkish Airlines
TİB	Türkiye İş Bankası	Turkish Is Bank
TİGEM	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü	State Farms General Directorate
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri	Turkish Coal (lignite) Enterprises
TKK	Tarım Kredi Kooperatifleri	Agricultural Credit Cooperatives
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı	Turkish Development Foundation
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi	Soil Products Office
TOPRAKSU		(Former) General Directorate of Land and Water Development
TPAO	Türkiye Petrolleri A.O.	Turkish Petroleum Corporation
TSEK	Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu	Turkish Dairy Industries Organization
TSK	Tarım Satış Kooperatifleri	Agricultural Sales Cooperatives
TTK	Türkiye Taşkömürü Kurumu	Turkish Hard Coal Enterprises
TURSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği	Union of Travel Agencies of Turkey
TYT	Türkiye Yapağı Tiftik	Turkish Wool Mohair Corporation
TYUAP	Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi	Agricultural Extension and Applied Research Project
TZDK	Türkiye Zirai Donatım Kurumu	Turkish Agricultural Supply Organization
WASP		Wien Automatic System Planning Package
YSE	Yol Su Elektrik	(Former) Road, Water and Electricity Services

Teknik Terim Kısaltmaları

BOT	Yap, İşlet ve Devret	BOT
CIF	Fiyat, Sigorta ve Navlun	CIF
D/D	Detay Plan	D/P
E1.	Yapı Kesiti-Rakım	Y/K-Rakım
F/S	Fizibilite Etüdü	F/E
GDP	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	GSYİH
GNP	Gayri Safi Milli Hasıla	GSMH
GRP	Gayri Safi Bölgesel Hasıla	GSBH
ICOR	Marjinal Sermaye Hasıla Oranı	ICOR
IRR	İç Kârlılık Oranı	IRR
LPG	Likid Petrol Gazı	LPG
M/P	Master Plan	M/P
O-D	Başlangıç-Bitiş	O-D
TDN	Toplam Besleyici Madde	TDN
VAT	Katma Değer Vergisi	KDV

Ölçü Kısaltmaları

Uzunluk

mm	milimetre
m	metre
km	kilometre

Alan

km ²	kilometre kare
ha	hektar
m ²	metre kare
da	dekar = 0.1 ha

Hacim

lt	Litre
m ³	Metreküp
Mm ³	Milyon metreküp

Ağırlık

kg	Kilogram
t	Ton

Zaman

d	Dakika
sn	Saniye
s	Saat
y	Yıl

Para

TL	Türk lirası
US \$	ABD doları

Enerji

GVs	Gigavat saat
kVs	Kilovat saat
MV	Megavat
kpe	kilogram petrol eşdeğeri
tpe	Ton petrol eşdeğeri
Mtpe	Milyon ton petrol eşdeğeri
kcal	Kilokalori
GJ	Gigajul
bg	Beygir gücü

Diğerleri

%	Yüzde
°	Derece
C	Santigrat

TARIMDA MEVCUT KOŞULLAR VE GELECEĞİ

İÇİNDEKİLER

TASLAKLAR

A-1	TARIM Kayıncılık, Örgüncülük ve Balıkçılıkta Mevcut Koşullar.....	A-1
1.	TARIM	A-1
2.	Kayıncılık.....	A-8
3.	Örgüncülük.....	A-12
4.	Balıkçılık.....	A-16
A-2	Uretim ve Satış Gider Tabanlıları	A-21
1.	Mevcut Yağullar.....	A-21
2.	Proje Tabanlıları.....	A-22
A-3	İçişleri Bakanlığı Analizleri ve Diğer İndekslerle İlgili Kalkınma ve Değerlendirilmeceği	A-24
1.	İçişleri Bakanlığı Analizleri.....	A-24
2.	Diğer İndekslerle İlgili Kalkınma ve Değerlendirilmeceği.....	A-25

EK A

TARIMDA MEVCUT KOŞULLAR VE GELECEĞİ

İÇİNDEKİLER

TABLolar

A-1	Tarım, Hayvancılık, Ormancılık ve Balıkçılıkta Mevcut Koşullar.....	A-1
	1. Tarım.....	A-1
	2. Hayvancılık.....	A-8
	3. Ormancılık.....	A-12
	4. Balıkçılık.....	A-16
A-2	Üretim ve Katma Değer Tahminleri.....	A-21
	1. Mevcut Koşullar.....	A-21
	2. Projeksiyon.....	A-21
A-3	İşletme-Bütçe Analizleri ve Diğer İndekslere Göre Kalkınmanın Değerlendirilmesi.....	A-24
	1. İşletme-Bütçe Analizleri.....	A-24
	2. Diğer İndekslere Göre Kalkınmanın Değerlendirilmesi.....	A-25

TABLULAR

- Tablo A.1 Mevcut Arazi Kullanımı
Tablo A.2 Mevcut Ürün Deseni, Verimler ve Üretim, 1986
Tablo A.3 Bölgedeki İşletme Büyüklükleri
Tablo A.4 GAP Bölgesindeki Çiftlik Sistemleri
Tablo A.5 Mevcut Ürün Deseni
Tablo A.6 Bölgenin Tarımsal Üretimdeki Payları, 1986
Tablo A.7 Pazarlama Tipleri ve Önemli Tarımsal Ürünlerin Değerlendirilmesi
Tablo A.8 İşleme ve Soğuk Muhafaza Tesisleri
Tablo A.9 Tohum İhtiyacı Dağıtımı ve Dağıtımın İhtiyacı Karşılama Oranları (1984 ve 1985)
Tablo A.10 GAP Bölgesi ve Türkiye'de Gübre Tüketimi, 1985
Tablo A.11 GAP illerinde Tarımsal Alet ve Ekipman Sayısı, 1988
Tablo A.12 GAP Bölgesinde Hayvan Varlığı, 1986
Tablo A.13 GAP Bölgesinde Et Üretimi, 1987
Tablo A.14 GAP Bölgesinde Süt Üretimi, 1987
Tablo A.15 GAP Bölgesinde Tavuk/Hindi Eti ve Yumurta Üretimi, 1987
Tablo A.16 GAP Bölgesinde Yün, Kıl ve Tiftik Üretimi, 1987
Tablo A.17 GAP Bölgesi Bal ve Balmumu Üretimi, 1987
Tablo A.18 Hayvan Ürünleri İşleme ve Pazarlama Tesisleri
Tablo A.19 Damızlık Hayvan Dağıtımı ve Projeksiyonlar
Tablo A.20 Şap, Pestis Bovina, Variola ovis, Antrax ve Enterotoxemia Hastalıklarına Karşı Koruyucu Aşılama
Tablo A.21 GAP Bölgesinde Kaba Yem Üretimi, 1987
Tablo A.22 GAP Bölgesinde Çayır ve Meralar
Tablo A.23 GAP Bölgesi Orman Kaynakları (1990-2005)
Tablo A.24 Bölge Orman Kaynakları Dengesi
Tablo A.25 Sulama Alanlarında Ağaç Dikimi
Tablo A.26 Orman Kaynakları Geliştirme Planı (1990-2005)
Tablo A.27 GAP Bölgesinde Mevcut ve Potansiyel Su Kaynakları
Tablo A.28 GAP Bölgesinde İşletilmekte Olan Baraj Gölleri
Tablo A.29 GAP Bölgesinde İnşaa Halindeki Baraj Gölleri
Tablo A.30 Kesin Proje Aşamasındaki Planlanan Baraj Gölleri
Tablo A.31 Dicle-Fırat Nehir Sistemlerindeki Balık Türleri
Tablo A.32 iller itibariyle Tatlısu Balık Üretimi ve Türleri
Tablo A.33 GAP Bölgesi ve Çevresindeki Balık Üretim Tesisleri
Tablo A.34 GAP Bölgesinde Tatlısu Balıkları ve Kerevit Çalışmaları Projesi Kapsamındaki Balıklandırma (Aynalı Sazan)
Tablo A.35 Adıyaman İlinde Aynalı Sazan Balıklandırma Çalışmaları (Salınan Yavru Balık Sayısı)
Tablo A.36 GAP Bölgesinde Ürünlere Göre İşlenen Arazi, Verim ve Üretim, 1985
Tablo A.37 GAP Bölgesinde Ürün Bazında Katma Değerler, 1985
Tablo A.38 Hayvan Ürünleri Üretimi ve Katma Değerleri, 1985
Tablo A.39 Tarımdaki Katma Değer Tahminleri, 1985
Tablo A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma Değer Tahminleri, 2005
Tablo A.41 Alternatif Üretim Seviyeleri İçin Hayvan Üretim Projeksiyonları
Tablo A.42 A, B ve C Alternatiflerindeki Tarımsal Katma Değer, 2005

EK A : TARIMDA MEVCUT KOŞULLAR VE GELECEĞİ

A-1. Tarım, Hayvancılık, Ormancılık ve Balıkçılıkta Mevcut Koşullar

1. Tarım

(1) Arazi Kullanımı ve Arazi Mülkiyeti

Tarımsal arazi kullanımı

Toplam 7.295.624 hektarlık yüzölçümüne sahip olan GAP bölgesi içinde, ekili araziler toplamın %42.2'lik bir bölümünü oluşturmakta ve 3.081.170 hektarlık bir alana sahip bulunmaktadır. Ekili arazilerin % 85.3'ünü, 2.628.703 hektarlık kuru tarım arazisi; 120.740 hektarını sulanan alanlar; kalanını ise bağ/bahçe/sebze ve diğer ürünlere ayrılan alanlar oluşturmaktadır (Tablo A.1). Kuru tarım arazisinin yaklaşık % 97'si ya ürün-nadas-ürün şeklinde bir rotasyona dayalı olarak veya nadas yerine mercimek veya nohut ekimi suretiyle işlenmektedir. Nadasa bırakılan araziler 1985 yılında toplam ekili arazilerin % 11'ini oluştururken, 1986'da bu oran % 9.5'a düşmüştür.

1986 yılında Bölge'de ekili olan araziler ile tahıl ve baklagiller üretimi ve verimleri, aşağıda verilmiştir (Tablo A.2):

Ürün	Ekili alan (1000 hektar)	Verim (kg/ha)	Üretim (1000 ton)
Buğday	1,048.5	1,795	1,882
Arpa	570.8	1,875	1,071
Mısır	3.0	4,450	13
Pirinç	3.1	1,845	5
Mercimek	519.5	1,244	646
Nohut	86.9	1,350	177

Arazi mülkiyeti ve tarım işletmeleri

GAP bölgesindeki araziler, Hükümete ait (Hazine) araziler, özel mülkiyetli araziler ve köy topluluklarına ait araziler kategorilerine ayrılır. Hükümet arazileri, ormanlık ve çalılık araziler, bir kısım mer'a araziler, özel kuruluşlara kiralanmış bazı tarımsal araziler ve devlet çiftlikleri ve benzerlerinin kullanımına bırakılan arazilerden oluşmaktadır.

Bölge'de kadasto ve arazi sahipliğinin bir esasa bağlanması çalışmaları halen sürmektedir. Köylerdeki kadastro çalışmalarının yüzde 60 kadarının bitirilmiş olmasına rağmen, arazi anlaşmazlıkları henüz halledilememiştir. Tarım Reformu Genel

Müdürlüğü, sulama konusunda beklenen önemli gelişme nedeniyle 1757 sayılı yasa uyarınca, toprak reformu alanı olarak saptanan Şanlıurfa'da 161,000 hektarlık bir alanı kamulaştırmış; ancak bu alanın yalnız 23,000 hektarı şimdiye kadar çiftçilere dağıtılmıştır. Bu yasa, Anayasa Mahkemesi tarafından 1978'de iptal edilmiştir. 1984'de yürürlüğe konulan yeni yasa, esas olarak sulama altındaki alanlarda toprak dağıtımını ve toplulaştırma konusuyla ilgilidir ve toprak reformu kapsamındaki alanlara yönelik standartlar ve yöntemler getirmektedir.

Bölge'deki işletme büyüklüğü dağılımı Tablo A.3'te verilmektedir. Tarım yapan ailelerin % 40 kadarı topraksızdır; buna karşın Şanlıurfa'da ve Gaziantep'te 5 hektardan büyük işletmeler % 30'dan fazla olup, diğer illerde ise bu oran yüzde 9 ile yüzde 20 arasında değişmektedir.

Çiftlik sistemi

Tarım yapan çiftçilerin % 9'u yalnızca bitkisel üretim yapmakta; kalanlar ise faaliyetlerini bitkisel üretim ile hayvan yetiştiriciliğine dayalı bir karma tarım faaliyeti şeklinde sürdürmektedirler (Tablo A.4). Son zamanlarda başka hiçbir tarımsal faaliyette bulunmayan ve yalnız koyun yetiştiriciliği ile uğraşan çiftçilerin sayısında artış gözlenmektedir.

(2) Bitkisel Üretim

Bölge'de halen yürürlükteki kuru tarım sistemi altında ekonomik açıdan önemli ürünler olarak, buğday, arpa, mercimek, nohut ve susam gibi tarla ürünleri ile antepfıstığı ve üzüm gibi bağ/bahçe/sebze tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Bölge'de sulu koşullarda üretimi yapılan bitkiler ise, buğday, pamuk, pirinç, sorgum, ayçiçeği, kavun, karpuz, domates, patlıcan, biber ve salatalıktır.

GAP illerinin mevcut ürün desenleri Tablo A.5'te sunulmuştur. Tablo A.6'da ise, bölgesel üretim, ulusal üretim ile karşılaştırılmaktadır. Tablo A.6'da görüldüğü üzere, Bölge, bazı ürünler açısından ulusal üretimin çok önemli bir bölümünü; örneğin mercimeğin % 76'sını, nohutun % 19'unu, arpanın % 15'ini, buğdayın % 10'unu, susamın % 41'ini, sorgum ve darı'nın % 39'unu, antepfıstığının % 92'sini, üzümün % 22'sini ve narın % 28'ini sağlamaktadır.

(3) Pazarlama ve Depolama

Pazarlama kuruluşları

Başlıca tarımsal ürünlerin pazar türleri ve pazarlanma şekilleri Tablo A.7'de genel hatlarıyla gösterilmiştir. Tarımsal ürünlerin çoğu, yerel pazarlarda serbestçe alınıp satılabilmektedir. Diyarbakır, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde Ticaret Odası kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak kurulmuş, fiyatların ilan

edildiği ve ürünlerin alınıp satıldığı resmi borsalar bulunmaktadır.

Hükümet, Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Tarım Satış Kooperatiflerine belirli tarımsal ürünleri, ürün taban fiyatları sistemine göre belirlenmiş fiyatlar üzerinden satın almak konusunda yetki ve sorumluluk vermiş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, ürünleri satın alıp depolamakta ve bunları ulusal ve uluslararası pazarlarda satmaktadırlar.

Satış Kooperatifleri, belirli sanayi bitkilerini sınıflandırmak, işlemek ve depolamak konusunda çeşitli imkânlarla sahiptirler. Bölge'de iki kooperatif çok önemlidir. Gaziantep'teki Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifi (Güneydoğubirlik) ve Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifi (Çukobirlik). Güneydoğubirlik, sırasıyla antepfıstığı, zeytin, kırmızı biber, baklagiller ve üzüm alanlarında çalışan beş tarım satış kooperatifinden oluşmaktadır. Çukobirlik ise, son zamanlarda yarfıstığı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ile birleşmiş ve pamuk, soya fasulyesi ve diğer ikinci ürünlerle uğraşmaktadır. Güneydoğubirlik ve kooperatifleri bulunmaktadır. Çukobirliğin Çukurova'da ve GAP bölgesinde çırçır fabrikaları, depoları, iplik ve tekstil fabrikaları ve yemeklik yağ fabrikaları gibi birçok tesisi bulunmaktadır.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), tahıllar ve baklagiller açısından esas destek kuruluştur. Türkiye çapında satınalma istasyonları ve tahıl siloları bulunan TMO'nun Bölge'de 421,000 ton depolama kapasitesine sahip 32 istasyonu vardır.

GAP illerindeki işleme ve depolama tesisleri, Tablo A.8'de özetlenmiştir.

Ürün gruplarına göre pazarlama

TMO buğday, arpa, piriç ve mısır dahil olmak üzere tahıl pazarlamasından sorumlu kamu kuruluşudur. Kuruma, un fabrikası, makarna ve irmik fabrikaları ve yem fabrikaları tarafından olduğu kadar, doğrudan tüketim amacıyla gelen talep bir hayli yüksektir. Piyasa çok canlıdır. Ürünler hem yerel belediyeye ait yerel pazarlarda, hem de büyük kentlerdeki organize pazarlarda alınıp satılmaktadır. Kırsal ve küçük topluluklardaki üretici ve tüketicilerin çoğu un şeklinde işlenmiş buğdayı yerel fabrikalardan temin etmektedirler. Arpa ise, işletmelerde doğrudan tüketilmekte, veya yerel pazarlarda alınıp satılarak, hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Bir ölçüye kadar da, doğrudan doğruya yem fabrikalarına ya da malt fabrikalarına satılmaktadır. GAP bölgesinde piriç ve mısır üretimi sınırlıdır. Çeltik, yerel olarak piriç şeklinde işlenmekte ve yine yerel pazarlarda pazarlanmaktadır.

Bölge'de üretilen başlıca baklagiller mercimek, nohut ve kuru fasulyedir. Bu alandaki esas pazarlama kuruluşları, Güneydoğu

Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Güneydoğubirlik) ve diğer beş kooperatif birliğidir. Mercimek ve nahut ayrıca TMO ile özel sektör tarafından ülke çapında pazarlanmaktadır. Bölge'de üretilen kırmızı mercimek bazı pazarlama problemleriyle karşı karşıyadır. Daha çok çorba yapmakta kullanılan kırmızı mercimeğin yurtiçi talebi, mevcut üretimin çok altındadır ve ayrıca kırmızı mercimek kalindededir Orta Anadolu'nun yeşil mercimeği ile rekabet içinde bulunmaktadır. Son zamanlarda TMO, kırmızı mercimek ihracatında özel kuruluşlar gibi aktif bir çaba içine girmiş bulunmaktadır.

Güneydoğubirliğin bünyesinde antepfıstığı ve üzüm satış kooperatifleri de yer almaktadır. Bu kooperatifler üyelerinden bu ürünleri satın alıp, işlemekte ve pazarlamaktadırlar. Antepfıstığı hem kabuklu, hem de kabuksuz olarak Güneydoğubirlik tarafından yurtiçinde ve uluslararası pazarlarda satılmaktadır. Taze üzüm, çiftçilerce kurutulduktan sonra satış kooperatifleri aracılığıyla, çoğunlukla şarap ve diğer alkollü içkilerin yapımıyla uğraşan TEKEL'e satılmaktadır. Kuzey Anadolu illeri GAP bölgesinin kuru üzümleri için, önemli bir pazar oluşturmaktadır.

GAP pamuk ürünü, özel kuruluşlar ile Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifi (Çukobirlik) eliyle pazarlanmaktadır. Bölgedeki pamuğun çoğu özel olarak çırçır fabrikalarına ve tüccarlara satılmaktadır. Bölge'nin mevcut işleme ve depolama kapasitesi henüz yeterli seviyede değildir.

Bölge'nin önemli bir yağ bitkisi olan susam, susam yağı (tahin) sanayii ile yiyecek şekerleme sanayiinde kullanılmaktadır. Susam, diğer bölgelere tüccarlar tarafından pazarlanmaktadır. Bölge'de az miktarda üretilen ayçiçeği ise, yerel pazarlarda olduğu gibi Elazığ Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifine de satılmaktadır.

İhracat

Tarıma dayalı ürünlerin Bölge'den dışarıya ihracı esas olarak Gaziantep'ten gerçekleştirilmektedir. Canlı hayvan, et, tahıllar, mercimek, nohut, mercimek samanı ve taze sebzeler, komşu ülkelere ihracı yapılan başlıca maddelerdir. Gaziantep'te, un, ırmık, makarna, et, sebze ve yağ gibi işleme sanayileri gelişmiş durumdadır.

(4) Destekleme Sistemleri

Tarımsal yayım

Tarım, Orman ve Köyşleri Bakanlığı'nın (MAFRA) Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü'nün sorumlu olduğu tarımsal yayım hizmetleri il düzeyinde, Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi yayım elemanları tarafından yürütülmektedir. Konunun uzmanları altında

Köy Grup Teknisyenleri bulunmakta ve bu teknisyenler, sorumlu oldukları köylerdeki seçilmiş çiftçiler aracılığıyla bu köylere hizmet götürmektedirler. Yayım uzmanları, ziraat fakülteleri mezunları olup, 3 yıllık meslek okullarından mezun tarım ve hayvan sağlığı teknisyenleri tarafından desteklenmektedirler.

Türkiye, Dünya Bankası kredileri ile desteklenen kırsal kalkınma programları çerçevesinde uygulaması yapılmış ve eğitim ve ziyaret sistemine dayanan, geniş bir tarımsal yayım deneyimine sahiptir. Projenin temelini tarımsal araştırma ve yayım organizasyonları arasındaki hizmet ve bilgi alışverişini geliştirmek suretiyle çiftçi eğitiminin sağlanması teşkil etmektedir.

Girdi arzı

Türkiye'de tohum üretimi ve dağıtımı uzun yıllardır devlet kuruluşları ile kamu ortaklıkları tarafından yürütülmüş olmasına rağmen son yıllarda bu iş özel sektöre de açılmış bulunmaktadır. Halihazırda, özellikle yüksek kaliteli sebze tohumu, melez mısır tohumu, ayçiçeği ve soya fasülyesi tohumu olmak üzere, yüksek kaliteli, islah edilmiş tohum çeşitlerini üreten, ithal eden ve dağıtımını yapan çok sayıda özel firma mevcuttur. Tohum ve fide dağıtımı ile uğraşan devlet kuruluşları ve kamu ortaklıkları, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Türkiye Zirai Donatım Kurumu (TZDK), Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK), Tarım Satış Kooperatifleri (TSK) ve Tarım İşletmeleri Genel Müdürlükleridir. İl ve ilçe Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Müdürlükleri çiftçilerin tohum ve fide ihtiyaçlarınının saptanması ve temini ile görevlidirler. Şanlıurfa'daki Ceylanpınar Devlet Tarım İşletmesi geniş arazisi ile, ulusal düzeyde tohum ve fide üretimi ve dağıtımından sorumlu bir kuruluştur.

GAP bölgesindeki buğday ve arpa tohumuluğu dağıtımı, ihtiyaç ile karşılaştırmalı olarak Tablo A.9'da gösterilmektedir. Bölge'deki çiftçilerin çoğu şeker pancarı ve pamuk dışında kendi ürünlerini tohum olarak kullanmaktadırlar. Doğal olarak, tohum kalitesi düşük olmaktadır.

Gübre dağıtımı da yine son zamanlarda devlet tekelinden çıkartılmış olmakla birlikte, tavan fiyatları Hükümet tarafından saptanmakta ve sübvansede edilmektedir. Gübre dağıtımından sorumlu olan temel kuruluşlar arasında TZDK, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, Türkiye Şeker Fabrikaları ve bazı yerel Ziraat Odaları olduğu gibi, gübre üreten firmalar ve bunların yerel özel satış acentaları da bulunmaktadır. GAP bölgesindeki gübre kullanımı ile, Türkiye çapındaki kullanım Tablo A.10'da karşılaştırılmalı olarak verilmiştir.

Zirai mücadele ilâçlarının temini ve dağıtımı ise özel sektör tarafından yapılmaktadır. GAP bölgesi zaman zaman bazı zararlı böceklerin saldırısına uğramaktadır (örneğin, Eurygaster, integriceps, Aelia Rostkafa ve Afrika Çekirgesi gibi). Bu zararlılara karşı bitkilerin korunması, doğrudan Hükümetin

sorumluluğu altındadır.

Tarımsal Kredi

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri, tarımsal girdi tedariki için kredi vermektedirler. Bu girdiler için kredi faiz oranları nisbeten düşüktür. Örneğin, makina ve araç-gereç kredilerinde için faiz oranları % 43-50 iken, tarımsal girdi kredilerinde % 34-43 dolayındadır.

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası (TCZB), Türkiye'deki tek tarımsal kredi kuruluşudur. Bankanın her il ve ilçe merkezinde en azından bir tane olmak üzere, çok sayıda şubesi bulunmaktadır. Banka fonlarının başlıca üç kaynağı vardır: Kendi sermayesi, Merkez Bankası kaynakları ve müşterilerin açtırdığı hesaplar. Ziraat Bankası aynı zamanda kredi veren yabancı kuruluşların kredileri için aracı kuruluş rolüde oynamaktadır. Çiftçilere verilen krediler, kısa vadeli üretim kredileri, orta vadeli makina ve ekipman kredileri ve orta-uzun vadeli yatırım kredilerinden oluşmaktadır.

Çiftçilere kısa vadeli üretim kredileri basit bir ürün-bütçe analizi veya birim üretim maliyeti hesabı esas alınarak verilmekte, karşılık olarak ise müteselsil kefalet veya arazi tapusu aranmaktadır. Yatırım kredileri ise, detaylı proje dosyaları ve fizibilite çalışmaları gerektirmektedir.

Tarım Kredi Kooperatifleri çiftçilere kendi kaynaklarından ve Ziraat Bankası kaynaklarından kısa ve orta vadeli kredi verirler. Aynı zamanda, üyelerinin tarımsal girdi ve diğer makina ve ekipman gereksinimlerini, aynı olarak da karşılarlar. Bu kooperatifler ayrıca, bazı bölgelerde mercimek, nohut ve patates satın alıp işledikten sonra çiftçilere tohumluk olarak dağıtırlar. Türkiye'de tarım işletmelerinin % 40'ını temsil eden yaklaşık 1.5 milyon kooperatif üyesi bulunmaktadır. TKK, hasattan öncesi masrafları karşılayabilmeleri için, üyelerine avans ödemesinde de bulunur.

GAP bölgesinde, 68 Ziraat Bankası şubesi, 83 tarım kredi kooperatifi ve 30 tarım satış kooperatifi bulunmaktadır. Bölge'de uygulanmakta olan önemli kredi projelerinden bir tanesi, Ziraat Bankası kaynaklarını desteklemek amacıyla Dünya Bankası tarafından sağlanan ikinci Tarımsal Kredi projesi paketidir. Bu projeden yararlanan iller arasında Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa bulunmaktadır. Nadas Alanlarının Daraltılması ve İkinci Ürün Tarımının Geliştirilmesi projeleri, İkinci Tarımsal Kredi Proje paketinin komponentleridir.

Araştırma

Bölge'de aşağıdaki tarımsal araştırma kuruluşları bulunmaktadır.

- Diyarbakır'da Güneydoğu Anadolu Tarımsal Araştırma

Enstitüsü,

- Akçakale'de Sulama Teknikleri Araştırma Enstitüsü,
- Şanlıurfa'da Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü,
- Diyarbakır'da Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü,
- Gaziantep'te Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü,
- Kilis'te Meyvecilik Üretim İstasyonu,
- Sekiz ayrı yerde Bitki Üretim İstasyonu,
- Şanlıurfa'nın güneyinde Koruklu'da, CUZF Tarımsal Araştırma İstasyonu.

Ceylanpınar Tarım İşletmesi uygulamalı çalışmalar yapmakta ve araştırma enstitüleri ile üniversitelere arazi ve tesis tahsis etmektedir. TYUAP projesinde de ortaya konduğu gibi, bu araştırma enstitüleri ile il bazındaki tarımsal yayım hizmetleri arasında yakın bir bağ kurulmuştur.

Bölge bitkisel hastalıklardan nisbeten uzak olmasına rağmen, tahılların her yıl ürünün olgunlaşmasından önce bazı haşerelerin saldırısına uğradığı görülmektedir. Diyarbakır'daki Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü zararlı hastalık ve haşere tahribatı üzerinde araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bölge'de ayrıca, çiftçilerin kendi işletmelerinin toprak analizini yaptırabildikleri ve gübreleme tavsiyeleri alabildikleri dört adet toprak analiz laboratuvarı da bulunmaktadır.

Tarımsal makinalar

Tarımda kullanılan makinaların çoğu yurtiçinde üretilmektedir. Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da tarımsal makina ve ekipman imalâtçıları bulunmaktadır. Çiftçilere temel olarak gübre ve makina gibi tarımsal girdiler sağlayan bir Kamu İktisadi Teşebbüsü olan Zirai Donatım Kurumu'nun Şanlıurfa'da tarımsal makina ve ekipman imal eden büyük bir fabrikası bulunmaktadır. Halihazırda kapasite-altı çalışmasını sürdüren bu fabrikanın, Bölge ihtiyaçlarına uygun nitelikte makina ve ekipman imal etmesi beklenmektedir.

GAP bölgesindeki traktör ve diğer makina/ekipman sayıları Tablo A.11'de gösterilmiştir. Bölge'de makina ve ekipman sayıları şu anda yeterli değildir. Mekanizasyonun düşük seviyede olmasının nedeni, Bölge'de mevcut kuru tarım sisteminin sulu tarımın ihtiyaç duyduğu kadar yüksek mekanizasyona ihtiyaç duymaması gerçeğidir. Mekanizasyonun düşük seviyede olmasının diğer nedenleri ise, parçalı arazi sahipliği ve arazi mülkiyeti ile çiftçilerin tarımsal kredi alma konusunda karşılaştıkları zorluklardır.

GAP bölgesinde, organize traktör ve makina kiralama hizmetleri mevcut değildir; ancak, bu tür hizmetler Türkiye genelinde oldukça yaygındır. Biçerdöğerler, ürünün olgunlaşma derecesine bağlı olarak bir bölgeden diğerine dolaşırlar. Bölge'de ürünlerin

erken olgunlaşmasından dolayı da biçerdöğerler, diğer bölgelerden önce GAP bölgesine gelirler.

Traktör ve diğer makineler, genellikle aynı köydeki diğer çiftçilerden kiralanırlar. Hasat döneminin kısa, ekili alanın ise çok geniş olmasından dolayı, mercimek hasatında sorunlarla karşılaşılmaktadır. Biçerle yapılan mercimek hasatı ürünlere zarar verip ve tane kayıplarına neden olurken elle yapılan hasat çok pahalı olmakta ve çok zaman almaktadır.

Teknik öğretim

Bölge'deki iki üniversiteden yalnızca Diyarbakır'daki Dicle Üniversitesi'nde tarım eğitimi verilmektedir. Bu Üniversiteye bağlı Ziraat Fakültesi, Şanlıurfa'dadır. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin de GAP bölgesine yönelik pek çok araştırma faaliyeti bulunmaktadır. Bölge'de Siirt ve Mardin'deki iki Ziraat Teknik Lisesi ise, halen kapalı durumdadır. Siirt'teki okul, şu anda ev ekonomisi okulu olarak kullanılmaktadır.

(5) Çiftçi Birlikleri

Yasal statüye sahip çiftçi birlikleri yalnızca Ziraat Odaları ile Ziraat Odaları Birliği'dir. Çoğu ilçenin kendi ziraat odası bulunmasına rağmen, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki bazı odalar mali problemler nedeniyle aktif durumda değildirler. 1957 yılında yürürlüğe giren Ziraat Odaları Yasası, her odaya tarımsal yayım, araştırma, girdi sağlama, pazarlama ve çiftçileri destekleyecek diğer faaliyetlerde bulunma konusunda yetki ve sorumluluk vermektedir. Ancak, GAP bölgesindeki ziraat odaları iyi örgütlenmiş ve aktif durumda değildirler.

Ayrıca, aynı tür tarım yapan çiftçileri örgütlemek amacıyla, Dernekler Kanunu çerçevesinde kurulan çiftçi birlikleri mevcut olmasına rağmen, Şanlıurfa'daki de dahil olmak üzere, bunların bir çoğu çalışmamaktadır.

2. Hayvancılık

(1) Hayvan Sayısı ve Üretimi

Hayvan sayısı

GAP bölgesindeki hayvan sayısı, hayvanların türlerine ve illere göre, Tablo A.12'de gösterilmiştir. Bölge'de 5.01 milyon koyun ve 2.15 milyon yerli keçi bulunmakta ve bu sayılar Türkiye toplam mevcudunun sırasıyla % 11.7'si ve % 19.3'üne tekabül etmektedir. Sığır sayısı ise sadece 831 bindir ve Türkiye toplamının % 6.5'u kadardır. Koyun ve keçilerin ağır basması, Bölge'deki sosyo-kültürel geçmişi ve iklim koşulları esas alındığında göçer-konar hayvan yetiştiriciliğinin daha ağır bastığının kanıtını oluşturmaktadır.

Bölge'deki diğer hayvanların Türkiye toplamı içindeki payları aşağıda verilmiştir:

Kümes hayvanları, % 6.1; hindiler, % 12.8; arı kovanları, % 3.1; Tiftik keçileri % 8.8 ve mandalar % 2.7. Bunlara ek olarak, büyük sayıda at (% 12.7), katır (% 17.7) ve eşek (% 11.3) yük hayvanı olarak kullanılmaktadır.

Hayvansal üretim

Et ve süt üretim tahminleri hayvan sayısına, sürü kompozisyonunun analizine ve hayvanların yaşı itibarıyla canlı ağırlık tahminlerine dayanarak yapılmıştır. Bölge'deki kırmızı et üretimi, et türüne ve illere göre Tablo A.13'de özetlenmiştir. Bölge'de üretilen toplam kırmızı et miktarı, 65,300 tondur. Kümes hayvancılığında toplam üretim ise, 8,700 tonu tavuk, 2.300 tonu hindi olmak üzere toplam 11,000 ton kadardır.

Ortalama süt verimleri, değişik hayvan ırkları arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Holstein için 3,500 kg/yıl olan bu verim; melez sığırlarda 2,000 kg/yıl; yerli sığırlarda 700 kg/yıl; koyun ve keçilerde 40-70 kg/yıl'dır. GAP bölgesinde 1987 yılında üretilen toplam süt miktarının 409 bin ton olduğu tahmin edilmektedir. Süt üretiminin hayvan ırkına ve illere göre dağılımı Tablo A.14'te gösterilmiştir. Bölgesel süt üretiminin % 75-80 kadarı, üretici çiftçiler tarafından tüketilmekte; kalanı ise pazara sevkedilmektedir. 1987 yılında pazara arz edilen diğer hayvansal ürünler, 18,000 ton yumurta, 9,270 ton yün, 322 ton moher, 1,260 ton keçi kılı, 383 ton bal ve 27 ton balmumudur (Tablo A.15, A.16 ve A.17).

(2) Yaygın Hayvan Yetiştirme Yöntemi

Her çiftçi ailesinin sahip olduğu birkaç baş sığır biraraya getirilerek, köye ait bir sığır sürüsü oluşturulur. Sabah yapılan süt sağımının ardından sürü köye ait ortak meralarda otlatılır ve yeniden sağılmak üzere günbatımında ait oldukları hanelere dağıtılır. Daha sonra, genellikle saman, arpa veya sını yem verilerek beslenmeleri tamamlanır. Etrafı çitle çevrili, bölünmüş ufak çayırlardan oluşan alternatif bir mera ve çayır sistemi, Şanlıurfa'daki Ceylanpınar Tarım İşletmesi dışında, Bölge'de mevcut değildir. Ceylanpınar İşletmesinde ayrıca sulama ve rotasyona dayalı yem bitkisi üretimide sürdürülmektedir.

Koyunlar genellikle Ocak ile Mart ayları arasında kuzularlar, yaylalardaki meralarda yaz ayları boyunca otlatılırlar; kırılma ve sağılma işlemleri de bu aylarda yerine getirilir. Adi kıl tiftik keçileri ve Ankara keçileri de, aynı göçer-konar hayvancılık çerçevesinde yer alırlar.

(3) Hayvancılık Politikaları ve Organizasyonlar

Hayvancılığın gelişmesine ilişkin ulusal politikalar Tarım, Orman

ve Köyişleri Bakanlığı tarafından formüle edilmektedir. Bu Bakanlık kendi içinde üç ana hizmet birimine ayrılmıştır. Bu birimlerin hayvancılığın geliştirilmesine ilişkin sorumlulukları şunlardır: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, hayvan sağlığının korunması; bu amaçla her türlü aşı serum, biyolojik ve kimyasal maddenin üretilmesi veya temin edilmesi; ithalat, ihracat, muhafaza ve satış koşullarının saptanması; ve ülke içinde hayvan hareketlerinin kontrolünden sorumludur. Proje ve Uygulama Genel Müdürlüğü, hayvan türlerinin seçilmesi ve geliştirilmesini sağlar; soy kütüklerinden hazırlanmasına yardımcı olur; uygulama programlarını formüle eder ve proje uygulamasını denetler. Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü ise, çiftçi ve üreticilerin kendi aralarında örgütlenmelerine yardımcı olur, eğitimlerini sağlar, tarımsal girdiler ile diğer temel mallara olan taleplerini karşılar.

Ayrıca, çeşitli yardımcı faaliyetlerde bulunan bir dizi kamu kuruluşu da mevcuttur. Et ve Balık Kurumu (EBK), ülkedeki et piyasasının düzenlenmesinden ve tüketicileri yüksek fiyat artışlarından korumakla sorumludur. Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu (TSEK), bir sığır yetiştiriciliğinin geliştirilmesini sağlamak için sütün değerlendirilmesi ile görevlendirilmiştir. Türkiye Yem Sanayii konsantre yem üretimini gerçekleştirir. Tarım İşletmeler Genel Müdürlüğü, çiftçilerin ihtiyaç duyduğu tohum, fidan ve damızlık üretimi ve dağıtımını sağlar, T.C. Ziraat Bankası ise, bir dizi kredi ile çeşitli tarımsal faaliyetleri destekler. Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği, çiftçilerin mesleki faaliyetlerinin organizasyonundan sorumlu olan başlıca özel sektör kuruluşlarıdır. Türkiye Ticaret, Sanayi ve Deniz Ticaret Odaları ile Borsalar Birliği, hayvan pazarlaması ile de ilgilidir. Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV), kümes hayvancılığı işletmelerini desteklemek konusunda olağanüstü hizmetler vermektedir. GAP bölgesinde, TKV tarafından desteklenen tavukçuluk işletmeleri mevcuttur. Siirt'te bir zamanlar TSEK tarafından işletilen süt ve süt ürünleri fabrikalarının donanımı, işletme bütçesinin yetersizliği ve toplama malzemesinin yetersizliğinden dolayı, İzmir'e nakledilmiştir.

(4) Pazarlama

Pazarlama tesisleri

Bölge'deki kurulmuş olan hayvan ürünlerini pazarlama tesisleri, Et ve Balık Kurumu'nun et kombinaları, mandıralar, soğuk depolama ve diğer işleme tesisleri olup, Tablo A.13'de illere göre özetlenmiştir.

Bölgede iki tip hayvan pazarı mevcuttur. Bunlar belediyeler bünyesindeki hayvan pazarları ve Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kurulan hayvan borsalarıdır. Geleneksel hayvan pazarları, haftanın belirli günlerinde belediyelerin gösterdiği yerlerde kurulurlar, hayvan borsaları ise, hemen hemen haftanın her günü açıktır. Bölge'de iki adet hayvan borsası

vardır. Bunlardan Diyarbakır'da kurulmuş, Türk Ticaret Odaları ve Borsaları Birliği tarafından; diğeri ise, Şanlıurfa'da Belediyece yönetilmektedir.

Ürün türlerine göre pazarlama

Türkiye'deki süt üretiminin yaklaşık olarak % 60-70'i, mandıralar aracılığıyla pazarlanmaktadır. Mandıralar, beyaz peynir ve tereyağ imalinin yapıldığı küçük ölçekli teşebbüslerdir. Satışlar konsinye olarak yapılmaktadır. Büyük şehirlerdeki tüketicilerin süt ihtiyaçları, sokak sütçüleri yolu ile karşılanmaktadır. Süt, tüketicilere aynı zamanda evlerinde de teslim edilmektedir.

Soğuk depolar veya soğutuculu araçlar gibi et pazarlama tesis ve araçları, Et ve Balık Kurumu ve özel teşebbüslerce temin edilmektedir. Diyarbakır ve Şanlıurfa'da et pazarlama işleri çoğunlukla özel sektöre yerine getirilmekte olup, Et ve Balık Kurumunun et satışlarına katkısı % 10 civarındadır. Mardin-Kızıltepe mezbahalası son yakın zamanlarda hizmete açılmıştır ve yaklaşık olarak % 8-10 kapasiteyle çalışmaktadır.

(5) Destekleme Sistemleri

Yapay ve doğal tohumlama

Yapay tohumlama Türkiye'de Merinos, Jersey, İsviçre Esmeri ve Holstein ırkları için uzun yıllardır kullanılmaktadır. Bununla birlikte, GAP bölgesinde yapay tohumlama çalışmaları, dağınık yerleşim yapısı, hayvan ıslahı konusunda eğitim ve bilgi yetersizliği, üreticiler açısından, ürünlerin kalitesini geliştirmede özendirme eksikliği ve tesis yetersizliğine bağlı olarak, sınırlı kalmış bulunmaktadır.

Yapay tohumlamanın olmadığı veya yetersiz kaldığı yerlerde, damızlık boğa barınakları kurulmaktadır. Bölge'de doğal tohumlama uygulaması da sınırlıdır. Çoğu çiftçi, ineklerini soyu belirgin olmayan boğalarla birarada bulundurmaktadır. Damızlık hayvanların dağılımı ırklara göre, iller itibarıyla Tablo A.19'da gösterilmiştir.

Hastalık kontrolü

Şap, pestes equina ve bovina gibi hayvan hastalıkları, Bölge'deki hayvanlar için tehdit oluşturmaktadır. Irak ve Suriye sınırlarını dikkate almayan göçebe hareketleri, hayvan hastalıklarının yayılmasında en önemli faktördür.

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği koruyucu aşılama çalışmalar ile, hastalıkların yayılması şimdilik kontrol altına alınmıştır. Bölge'de koruyucu aşılama uygulama sayısı, sığırlarda 1982'de 920,000'den 1987'de 1,544,000'e; koyunlarda ise aynı dönemde 3,123,000'den

10,947,000'e çıkmıştır (Tablo A.20). Özellikle Mardin, Diyarbakır ve Siirt illerinde Bakanlıkça paraziter hastalıkların kontrolü çalışmaları da yapılmaktadır.

Hayvan yemi üretimi

Bölgede, kapasiteleri saatte 8 ilâ 30 ton arasında değişen sekiz adet yem fabrikası bulunmaktadır. Yıllık toplam yem üretimi 108,000 tondur. Bölge'deki yem bitkileri üretimi ise, 1987'de yaklaşık 5.42 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu toplamın içinde doğal çayır, biçilmiş otlar, kuru ot ve saman, sebze artıkları, nadas ve anız artıkları, sınai artıklar ve diğerleri de yer almaktadır (Tablo A.21). Bölgedeki meralar, ülkedeki toplam mera alanlarının % 11'ine tekabül eden, yaklaşık 2.42 milyon hektardır. Ancak çayırılık alanlar, ülkedeki toplam çayırılık alanların yaklaşık % 0.4'ü civarındaki, yalnızca 2,500 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Tablo A.22).

3. Ormancılık

(1) Mevcut Orman Kaynakları

Orman alanları

GAP bölgesinin 72,956 km²'lik toplam yüzölçümünün 14,933 km²'si veya diğer bir deyişle % 20'si orman ve çalılıklarla kaplıdır. Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün (önceki adı Topraksu) arazi kullanım sınıflandırmasına göre ise, 1978 yılında, gerçek orman alanı yüzölçümü 604 km²'dir.

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın Orman Genel Müdürlüğü (OGM), 1986 yılı GAP Bölgesi Ormancılık Planlama Raporunda, 479 km² alanın gerçekten koruluk olduğu, toplam orman alanının ise 11,991 km² olarak saptandığı belirtilmiştir. Geri kalan 11,512 km²'lik, funda ve çalılıkla kaplı alan ise "enerji ormanları" olarak sınıflandırılmıştır. OGM politikaları, bu iki sınıflandırma üzerine kuruludur.

Orman kaynakları

Orman kaynakları üzerine yapılan incelemeler, bu kaynakların kalitesinin her yıl giderek düştüğüne işaret etmektedir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar, enerji ormanlarının % 60 ilâ % 90'ının düşük kaliteli olduğunu göstermektedir. Bu, odun veriminin giderek azalması ve, su ve rüzgârın neden olduğu erozyonun artması anlamına gelmektedir.

Orman kaynaklarının azalmasının başlıca sebepleri şunlardır:

- 1) Yaygın otlatma,
- 2) Isınma ve yemek pişirme amacıyla yakacak odun elde etmek için ağaç kesimi - kanunsuz kesim dahil,

3) Tarımsal arazilerin genişlemesi.

Düşük verimlilik, kuru tarım, düşük eğitim düzeyleri ve arazi kullanım kurallarına uyulması zorlukları, yukarıda sayılan davranış ve uygulamalara bir bütün olarak katkıda bulunmaktadır.

(2) Mevcut Odun Arz ve Talebi

Yakacak odun

Bölge'nin şu andaki yakacak odun talebinin, yılda yaklaşık 1.5 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir (OGM). Bölge'nin şu anki arz kapasitesi ise, nisbeten verimli enerji ormanlarının kapladığı alan ile ortalama verim baz alınarak hesaplanabilir. Nisbeten verimli enerji ormanları, 279,000 hektarlık bir alanı kaplamaktadır ve bunun her yıl yaklaşık % 10'u yakacak odun ihtiyacını karşılamak üzere kesilebilir. Kesilen hektar başına ortalama verimin 25 ton olduğu düşünülürse, bunun, yılda 679,500 tona tekabül ettiği ve Bölge ihtiyacının % 47'sini karşıladığı görülmektedir (Tablo A.23).

Sınai kereste

Bölge'nin sınai kereste talebi yılda 170,079 m³ olarak tahmin edilmiştir. Bölge'deki mevcut ormanlardan ise, yılda 43,124 m³ kereste sağlanabilir ki, bu, Bölge'nin % 25 oranında kendine yeterli olduğunu göstermektedir (OGM).

Devlet fidanlıkları

GAP bölgesi halen, OGM tarafından işletilen ve toplam 2,369 dekarı kaplayan, yıllık 22.8 milyon fidan yetiştirme kapasitesinde, altı Devlet fidanlığına sahiptir. Bu fidan üretimi ile yaklaşık 7,500 hektar arazinin ağaçlandırılması sağlanabilir. Fidanlıklar, coğrafi olarak iyi dağılmıştır ve Birecik, Diyarbakır, Mardin, Ceylanpınar, Siirt-Borus ve Gaziantep'te bulunmaktadır. OGM'nin Bölge teşkilâtı, Adıyaman-Merkez'de bir Bölge, ve diğer altı GAP ilinin herbirinde de il şubelerinden oluşmaktadır.

(3) Ormancılığın Gelişmesine Duyulan İhtiyaç

Odun talebi

Bölge'de yakacak odun talebinin, yılda % 2'lik artışlarla, 2005 yılına kadar yılda 2 milyon tona çıkması mümkündür. Bu talebin tam olarak karşılanması için, ağaç kesim alanlarının şimdiki 27,900 hektardan 63,643 hektara yükselmesi ve bu arada odun veriminin de yıllık ortalama % 1.6'lık bir artışla hektar başına 32 tona çıkması gerekecektir. Bu, düşük kaliteli enerji ormanlarının düzgün bir orman işletmeciliği (amenajmanı) ile, verimli enerji ormanlarına dönüştürülmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

Bölge'nin sınıai kereste talebinin yılda % 2.9'luk bir artış hızıyla, 2005 yılına kadar yılda 260,000 tona ulaşması mümkündür. Fiili orman alanının, 47,916 hektardan 68,388 hektara çıkarılması ve veriminin de yılda % 2.9 artması halinde, toplam sınıai kereste üretimi yılda 43,124 m³'ten 2005 yılında 94,300 m³'e çıkabilecektir (Tablo A.24). Bu, 2005 yılında % 36'lık bir yeterlilik oranına ulaşılması demektir. Bölge'nin sınıai kereste ihtiyacı da zaman içinde, çeşitlilik göstereceğinden bu ihtiyaçların Bölge dışından karşılanması gerekecektir.

Tarla-içi ağaçlandırma

GAP projesinin yürürlüğe konması, 2005 yılına kadar daha 1.1 milyon hektar arazinin sulanmasını mümkün kılacaktır (Alternatif C). BM-FAO'nun, rüzgâr ve erozyon kontrolü için gerekli asgari ağaç örtüsü tahminlerine göre, sulanabilen arazinin % 5'inin ağaçlandırılması önerilmektedir. Bu, şimdiki ve gelecekteki sulanabilir arazinin 62,000 hektarının fidanlık ve kavaklıkların yanı sıra rüzgârkıranlar da dahil olmak üzere ağaçlandırılması anlamına gelmektedir (Tablo A.25).

Eşgüdüm ihtiyacı

Orman kalkınmasının gerçekleştirilmesindeki başarı, yerli halkla kurulacak işbirliğine bağlıdır. Ağaçların/ormanların sosyal ve ekonomik değeri, iyi bilinen bir gerçektir. Kendi geçimi için yapılan tarımın hakim olduğu bir çevrede, ormancılık programlarının geliştirilmesi ve yürürlüğe konması oldukça zordur.

Ormancılığı geliştirme çalışmaları, tarımsal yayım, eğitim ve özendirme ve pazarlama konusunda destek faaliyetlerle eşgüdümlendirilmek zorundadır. GAP projesinin yürürlüğe konması, üretken kapasitelerin gelişmesine bağlı olarak daha duyarlı bir nüfusun ortaya çıkmasına yol açacaktır.

(4) Olanaklar

GAP bölgesi ormancılığı geliştirme planı

GAP projesinin yürürlüğe konması, sonuçları ormancılık sektörü üzerinde görülecek olan mevcut üretim ve arazi kullanım desenlerini önemli ölçüde değiştirecektir. Bir yandan tarımsal araziler sulama, kontrollü otlatma ve diğer önlemler sonucu, daha yoğun ve daha yüksek verimliliğe ulaşacak ve bu, orman kaynakları üzerindeki baskıyı azaltabilecektir. Diğer yandan, sulanan arazilerin iyi bir biçimde idare edilmesi (amenajmanı), yaygın olarak işletme bazında fidan dikimini beraberinde getirecektir. Bölge gelişip nüfus arttığı için, yakacak odun ve sınıai keresteye olan talep de artacaktır. Bu nedenle, ormancılığı geliştirme planlaması, GAP projesinin uygulanmasına paralel bir aşamalandırmaya ihtiyaç göstermektedir.

GAP projesi ormancılığı geliştirme planlaması şu hususları kapsamaktadır:

- 1) Halen sulama altındaki alanların ağaçlandırılması (121,983 hektar),
- 2) Planlanan sulama alanlarında tarla-içi ağaç dikimi (2005 yılına kadar 1,115,975 hektar; Alternatif C),
- 3) Halihazırda mevcut ormanların (47,916 hektar) verimliliğinin arttırılması ve ağaçlandırılmış alanların genişletilmesi,
- 4) Verimli enerji ormanlarının (279,000 hektar) muhafazası ve çoğaltılması, ve düşük kaliteli enerji ormanlarının (872,150 hektar) hiç olmazsa bir bölümünün verimli enerji ormanlarına dönüştürülmesi,
- 5) Yukarıda sayılan tüm gereksinimleri karşılayabilecek yeterli sayıda fidanlık aracılığıyla bir fidanlık/fidelik arz politikasının yerleştirilmesi.

Arz kapasitesinin genişletilmesi

Bölgesel yakacak odun talebi, enerji ormanı kesim alanlarının 1990-2005 yılları arasında her yıl 2,383 hektar arttırmak suretiyle karşılanabilir. Bu, halihazırdaki verimli enerji ormanlarının iyi bir şekilde yönetilmesi (amenajmanı) zorunluluğunu ve bazı düşük kaliteli enerji ormanlarının zenginleştirilmesini gerektirmektedir.

Bölgesel sınai kereste talebinin yeterlilik oranını 2005 yılına kadar % 25'ten % 36'ya çıkarmak için, gerçekten ağaçlandırılmış alan, 1990-2005 yılları arasında yılda 1,365 hektar genişletilmek zorundadır. Sulanan alanlarda, tarla-içi ağaçlandırma, yılda ortalama 4,133 hektarlık bir alanı kaplayacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, Bölge'deki OGM hizmetlerinin fidanlık/fidelik arz kapasitesi sürdürülmelidir. Özel girişimcilerce sağlanacak arz da, 6831 sayılı Ormancılık Yasasının ve 1987'de yürürlüğe giren yeni Ağaçlandırma Yasasının sağladığı teşviklerle desteklenmelidir.

Program öğeleri

OGM'nün, Bölge'deki ormancılığı kalkındırma programları, aşağıdaki unsurları içerecektir:

- Mevcut orman kaynaklarının envanterinin çıkarılması,
- Arazi sahipliğini belirlemek için kadastro çalışmalarının tamamlanması,
- Çeşitli orman rezervlerinin potansiyellerinin değerlendirilmesi,
- Potansiyel değerlendirmelerine dayanan politika hedeflerinin saptanması,
- Alternatif ağaç türlerinin erozyon kontrolüne, ticari amaçlı tarımsal faaliyetlere, dinlenme faaliyetleri ile kentsel ihtiyaçların karşılanmasına uyarlanma özelliklerini tanımlamak için gerekli araştırma tesislerinin

- geliştirilmesi/iyileştirilmesi,
- Ağaç yetiştiriciliği faaliyetlerinin, Bölge'nin ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde programlanması,
 - Özel girişimciliği orman kalkınmasının ticarileşmesine kanalize edebilen bir operasyonel çerçevenin geliştirilmesi.

Yatırımlar

GAP ormancılığı geliştirme planı, 1988 ortası fiyatlarıyla, 1990-2005 dönemi için 203,5 milyar liralık bir harcamayı öngörmektedir. Buna, işletme bazında çiftçiler tarafından yapılacak ağaç dikiminin maliyetleri dahil değildir. GAP uygulamasının ileri aşamalarına doğru, yatırım maliyetleri daha da artacaktır (Tablo A.26).

4. Balıkçılık

(1) Türkiye'de Balıkçılık - Genel Bir Bakış

İçsular ve balıkçılık alanları

Türkiye, 200 kadar büyükçe doğal göle, 100 rezervuara (baraj gölüne), 37 lagün'e (25,000 ha), 600 küçükçe rezervuara ve 33 tane büyük nehre (177,714 ha) sahiptir. Ayrıca, birkaç tane tuz gölü bulunmaktadır. İçsuların çoğunluğu, Anadolu'nun batı kısmında yer almaktadır.

Türkiye'nin içsu balıkçılığı iki faktör tarafından karakterize edilir: Birinci olarak, bu alanlar hemen tamamıyla süreklilik arz eden doğal göllere ve insan-yapısı su alanlarına inhisar etmektedir. İkincisi, bu balıkçılık alanları esas olarak adi sazan balığının dışardan getirilmiş (*cyprinus carpio*) yerli olmayan türleri üzerine kuruludur.

İçsulardaki tatlısu balığı üretimi, sazan, dubar (kefal), alabalık ve tatlısu kereviti başlıca türleri teşkil etmek üzere, 1979'da 22,244 (metrik) tondan 1984'de 46,497 tona yükselmiş ve 1986'da 40,280 ton olmuştur. 1986'da üretimin düşmesinin nedeni, kerevitte hastalık görülmesidir. Tatlısu balıkları, ulusal balık üretiminin ortalama % 8'ini oluşturmaktadır. Tatlısu balık üretimi içerisinde su ürünleri yetiştiriciliğinin payı giderek yükselmektedir. Türkiye'de alabalık üretimiyle uğraşan 120'den fazla özel çiftlik bulunmaktadır; ancak bunların çoğu işler durumda değildir.

Balık avcılığına dayanan faaliyetlerde, 10,000 civarında tam gün çalışan balıkçı istihdam edilmektedir.

Batı Anadolu'daki doğal göllerin verimliliği, yılda hektar başına 4 ilâ 44 kg arasında değişmektedir. Bu göllerin çoğunda, yalnızca kendi geçimini sağlamaya yönelik bir balıkçılık sürdürülmektedir. Ancak bazısında, ticari balıkçılık da yapılmaktadır. En yüksek düzeyde avın gerçekleştirildiği göller, yoğun kerevit üretilen

Akşehir ve Eğirdir gölleridir. Ancak son yıllarda verimlilik yılda hektar başına 400 kg'dan 60 kg'a düşmüştür. Ticari öneme sahip bulunan diğer balıkçılık türleri, adi sazan, yayın balığı (Silurus glanis) ve turna balığıdır (Esox lucius).

Nehirlerde, yalnızca kendi geçimini sağlamaya yönelik bir balıkçılık sürdürülmektedir. Balıkçılık istatistikleri yetersizdir; ve nehir balıkları da dahil olmak üzere, balıkçılıkla ilgili fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler üzerinde çalışma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye'deki baraj gölleri, süreklilik niteliğine sahiptir. Halihazırda bu göller, DSİ tarafından yavru balıkların stok edilmesi için balık üretimi açısından yalnızca marjinal olarak kullanılmaktadır. Esas olarak sazan ve kerevitten oluşan, yılda hektar başına 37 kg'lık bir verim ile, barajgölü balıkçılığının mevcut toplam üretimi 6,760 tondur (1986). Sazanın deneysel olarak kafeslerde üretilmesi uygulamalarına son zamanlarda Keban Barajı rezervuarında başlanmış bulunmaktadır.

Balık dağıtım ve tüketimi

Türkiye oldukça yeterli karayolları şebekesine sahiptir ve balıklar karayolu araçlarıyla taşınmaktadır. Deniz balıklarının yaklaşık % 80'inin avlandığı Karadeniz limanlarından, merkezi dağıtım noktalarına giden üç ana dağıtım hattı bulunmaktadır. Bu ana hatlar, Trabzon, Fatsa ve Ereğli hatlarıdır. Trabzon hattı, Erzurum, Erzincan, Elazığ, Diyarbakır, Şanlıurfa ile doğu ve güneydoğudaki diğer merkezleri beslemektedir.

Göl ve barajgölü balıkları, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın göl ve baraj göllerinde balık avlanması amacıyla sözleşme yaptığı kooperatifler ve özel şirketler tarafından pazarlanmaktadır. Bu balıklar belirli kasaba ve bölgelerde satılırlar.

Türkiye'de balıkların büyük kısmı taze olarak satılır. Kıyı bölgelerindeki tüketiciler, tatlısu balığı yerine deniz balığını tercih ederler. Özellikle içsuların hinterland'ında yaşayan düşük gelir grubundaki tüketiciler ise, tatlısu balığını tercih etmektedirler. Dondurulmuş balığın hemen tamamı ihracata dönüktür; ve yine ihracat için çok sınırlı miktarda balık konservesi de yapılmaktadır. Konserve ve dondurulmuş balığın yurtiçi tüketimi yerleşmemiştir.

Hayvansal proteinin esas kaynağı, kırmızı ve beyaz ettir. Kırmızı etin kişi başına tüketimi 19 kg, beyaz etinki ise 4.5 kg'dır. Beslenmede balığın katkısı çok sınırlıdır. Kişi başına düşen balık tüketimi, 1981 yılında 7.5 kg, 1986 yılında ise 8.5 kg olmuştur. Tatlısu balığının katkısı ise kişi başına yalnızca 0.8 kg'dır.

Balığın fiyatı, bir yerden diğerine önemli ölçüde değişir.

Fiyatlar, hamsi ve uskumru için 1,500 TL/kg'dan, kalkan gibi kaliteli balıklar için 4,000 TL/kg'a kadar uzanır. Tatlısu balığının fiyatı da türüne göre değişiklik gösterir; sazan 800 TL/kg; yayın 1.200 TL/kg; yılan balığı 2,500 TL/kg; ve kerevit 3,000 TL/kg'dır.

(2) Örgütler ve Kurumlar

Merkezi örgütler

Türkiye'de içsu balıkçılığı, 1971'de Balıkçılık Genel Müdürlüğü'nün kurulmasından sonra önem kazanmaya başlamıştır. Ancak, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden organizasyonu sırasında, Balıkçılık Genel Müdürlüğü kaldırılıp, yerine birçok başka Genel Müdürlük kurulmuştur. Balıkçılıktan, halen üç Genel Müdürlük sorumlu durumdadır. Bu Genel Müdürlükler, (özellikle doğal göl ve nehirlerdeki) içsu balıkçılığının planlanması ve yönetilmesi konularında destek sağlarlar. Halen bu Genel Müdürlükler, kamuya ait çeşitli balıkçılık merkezleri ve araştırma istasyonlarının koordinasyonunu yürütmektedirler. Ayrıca Genel Müdürlüklere bağlı bazı il müdürlükleri de dalyan balıkçılığının ve su ürünleri yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması konusunda tavsiye ve gözetimde bulunmaktadırlar.

DSİ'nin Bakım ve Onarım Dairesi, su kaynaklarının geliştirilmesi, hidroelektrik enerji santralleri, sulama ve drenaj sistemlerinden sorumludur ve aynı zamanda baraj göllerinde balıkçılık faaliyetlerini sürdürmektedir. DSİ, 100 kadar baraj gölünde limnolojik araştırmalar yaptırmış; ve Bolu-Gölköy, Adana-Seyhan ve Edirne-İpsala balık üretme havuzlarında ürettiği 11,000,000 aynalı sazan yavrusunu bu göllerde stoklamıştır. 1986 yılı sonuna kadar 92 göle 60,000 kadar yumurtalı aynalı sazan yeniden stoklanmıştır. Birkaç göl (özellikle küçük olanlar) balıkçılık sporu yapılması için ayrılmış; 1986 yılı itibariyle 54 tanesi ise, balık avlanması amacıyla balıkçılık kooperatiflerine ve özel sektöre kiralanmıştır. Baraj göllerinde balıkçılık mevsimi ve av yasağı kuralları, DSİ'nin balıkçılıkla ilgili biriminin tavsiyesiyle Hükümet tarafından uygulanmaktadır.

Balıkçılık eğitim kurumları

Balıkçılık bilimi konusunda öğrenim olanakları sunan birkaç tane balıkçılık yüksek okulu ve üniversite bulunmaktadır. Bu kurumlar lisans seviyesinde dersler sunmakta ve mezunları, resmen "balıkçılık mühendisi" olarak mezun olmaktadır. Aşağıda, Türkiye'nin bu konudaki belli başlı okulları sıralanmıştır:

Eğirdir Balıkçılık Yüksek Okulu
İzmir Balıkçılık Yüksek Okulu
Adana Balıkçılık Yüksek Okulu
Sinop Balıkçılık Yüksek Okulu
İstanbul Balıkçılık Yüksek Okulu

Ankara Üniversitesi (Balıkçılık Bölümü - Ziraat Fakültesi).

Balıkçılıkla ilgili bu eğitim kurumlarının yeterli donatımı bulunmamaktadır. Eğitim veren fakültelerin sayıları ile, araştırmacı ve yetişmiş personel konularında yetersizlik mevcuttur. Mezunlar, özellikle balık üretme havuzları ile balık çiftliği işletme ve yönetimi konularında pratik eğitimden yoksundurlar.

(3) GAP Bölgesinde Balıkçılık

İçsular

GAP bölgesinde, 2,235 km uzunluğunda nehir, 6,481 hektar doğal göl ve 37,751 hektar baraj gölü bulunmaktadır (Tablo A.23). Fırat nehrinin 3,281 hektar doğal gölü ve 6,689 hektar baraj gölü vardır. Bölge'deki Fırat-Dicle nehir sistemlerinde halen varolan baraj gölleri, Tablo A.24'de planlanmış bulunan ve halen inşa halinde olan baraj gölleri ise Tablo A.25 ve A.26'da özetlenmiştir.

Balık türleri

Fırat-Dicle nehir sistemindeki balık türlerinin listesi Tablo A.27'de verilmiştir. Bu türler, Cyprinidae, Cobitidae, Bagridae, ve Aridae familyalarını temsil etmektedir. Pazarlanabilen türler, Bıyıklı Balık (Babus spp) ve Tatlısu Kefali'dir.

Balık arzı

Tatlısu balığının toplam üretimi, 1980'de 805 ton, 1984'de 1,515 ton ve 1986'da 898 ton olmuştur. Tüm illerde en yaygın olan balık türü, adi sazan olup (Tablo A.28), toplam üretimin % 90 kadarını oluşturmaktadır. (1986). Eldeki veriler, bu balıkların, balık çiftliklerinden mi yoksa dalyanlardan mı geldiği konusunda bir bilgi vermemektedir. Gaziantep, üretimin yaklaşık % 71'ini (640 ton), Adıyaman ise % 13'ünü karşılamaktadır. GAP üretiminin ulusal tatlısu balığı üretimine katkısı çok az olup, % 2'lik bir miktar oluşturmaktadır. GAP bölgesinde kişi başına tüketim ise 0.21 kg'dır. Kişi başına düşen tüketimin en fazla olduğu yer 0.66 kg ile Gaziantep ili; en düşük olduğu yer ise, 0.04 kg ile Şanlıurfa'dır.

GAP bölgesine deniz balığı arzı mevsimlik niteliktedir; ve daha önce belirtildiği gibi, Karadeniz bölgesinden Trabzon yoluyla ulaştırılır. Kış aylarında balık haftada bir veya iki kez gelir; soğuk depolama tesislerinin olmamasından dolayı, yaz aylarında bu bölgeye balık sevki yapılmaz.

Balıkçılık faaliyetleri

Tatlısularda yakalanan toplam balık miktarı su ürünleri yetiştiriciliğine bir katkıda bulunmaz. GAP bölgesinde

Diyarbakır, Mardin ve Gaziantep'teki bazı üretme havuzu faaliyetleri dışında, bir su ürünleri yetiştiriciliği belgelenmemiştir (Tablo A.29). Bu üç ilde, kooperatifler ile özel sektöre ait altı üretme havuzunda, baraj göllerinde kendi adlarına kullanmak üzere aynalı sazan yavrusu üretilmektedir.

Adıyaman ilinde bir alabalık üretme projesi hazırlanmaktadır. Projenin gerçekleştirileceği yer, Gölbaşı ilçesinde, Harmanlı'dadır, ve 1989'da işletilmeye başlanması beklenmektedir. Üretim kapasitesi yılda 15 ton olacak ve üretme havuzu, kendi üretimi için yılda 70,000, satış için ise 30,000 yavru üretecektir. Toplam maliyetin yaklaşık 50 milyon TL olacağı tahmin edilmektedir.

Diğer balıkçılık faaliyetleri, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı ile il müdürlükleri tarafından yürütülen, stoklama programlarıdır. Proje ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nün iç sularda Su Ürünleri Geliştirme Projesi kapsamında, Diyarbakır'da 648,000, Adıyaman'da 25,000, Gaziantep'te 175,000 ve Mardin'de 148,000 olmak üzere, GAP bölgesinde toplam 996,000 aynalı sazan yavrusu stoklanmıştır. Türkiye İçsular Balık ve Kerevit Stoklama Projesi diye bilinen bir diğer projenin amacı da, Türkiye'nin iç sularında 16.5 milyon yavru stoklamaktır. GAP bölgesinde 1984-1986 yılları arasında yaklaşık 3.71 milyon aynalı sazan yavrusu stoklanmıştır (Tablo A.30). Sonuç olarak, GAP bölgesi kapsamındaki illerde toplam olarak 4.705 milyon yavru stoklanmış bulunmaktadır. Adıyaman Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı İl Müdürlüğü, 1984 ve 1987 yılları arasında, Azali, Gölbaşı, İnekli, Abdulharap, Çataltepe gölleri ile Dot'ta (yapay göl), 3.60 milyon aynalı sazan yavrusu stoklamıştır (Tablo A.31). Bu miktar, Türkiye İçsular Balık ve Kerevit Stoklama Projesi dahilinde 1986 yılında stoklanan 869,000 yavruyu da kapsamaktadır.

DSİ'nin limnolojik araştırmaları ve stoklama programları dışında, gölet balıkçılığı faaliyetleri konusunda herhangi bir veri mevcut değildir. DSİ, stoklamadan önce, Devegeçidi ve Tahtaköprü baraj göllerinde limnolojik araştırmalar yaptırmıştır. Bu araştırmalara göre, GAP bölgesindeki göletlerin verimliliği genel olarak düşüktür. Stoklama öncesinde Tahtaköprü yılda yaklaşık 15 kg/ha olan baraj gölü verimliliği stoklama sonrasında 56 kg/ha ulaşmıştır. Aynı şekilde, Devegeçidi baraj gölünde stoklama öncesi verimlilik yılda yaklaşık 20 kg/ha iken, stoklama sonrasında 53 kg/ha olmuştur. Yaygın balık türleri ise, aynalı sazan ve diğer cyprinidae türleridir.

1988 yılından itibaren kısmen işletilmeye başlayan Karakaya barajı gölünde hiçbir balıkçılık faaliyeti yapılmamaktadır. Yeni bir göl olduğundan, biyolojik gelişmenin gerçekleşmesinin daha 3-4 yıl alabileceği tahmin edilmektedir. Yaptırılacak bir limnolojik araştırmanın ardından, DSİ, bir stoklama programı öngörebilecektir. Bu baraj gölünün, balıkçılığın gelişmesi açısından en büyük potansiyel gösteren su alanlarından biri olması beklenmektedir.

A-2 Üretim ve Katma Değer Tahminleri

1. Mevcut Koşullar

(1) Bitkisel Üretim

GAP bölgesindeki ekili alanlar, bitkisel üretim ve verimleri, baz alınan 1985 yılı için, Tablo A.32'de özetlenmektedir. Farklı bitkiler için hektar başına katma değer, bitki-bütçe analizlerinden elde edilmiştir. Bitki türüne göre katma değer, Tablo A.33'te gösterildiği şekilde hesaplanmıştır. Bitkisel üretimin 1985'teki toplam katma değeri, 1,068.1 milyar TL'dir.

(2) Hayvansal Üretim

Hayvansal ürünleri 1987'deki gayri safi üretim değeri, değişik hayvansal ürünlerin üretimi ve fiyatları baz alınarak hesaplanmıştır. Sonuçlar, 1985 fiyatlarına, 1985 ile 1987 arasında yılda % 1.8'lik bir fiyat artışı olduğu varsayılarak çevrilmiştir. Gayrisafi üretim değerine 0.55'lik genel katma değer oranı uygulanarak, 1985 için 365.8 milyar TL tutarında hayvancılık katma değeri hesaplanmıştır (Tablo A.34).

(3) 1985'te Tarımsal Katma Değer

Balıkçılık, ormancılık ve diğer benzeri sektörler çok küçük sektörler olduklarından ve tarımda toplam katma değer hesabını mevcut hesaplarla tutarlı kılmak için bunlara ilişkin katma değer tutarı bir bakiye olarak değerlendirmeye dağıtılmıştır (Tablo 2.4, Master Plan). Sonuçlar, Tablo A.35'de özetlenmektedir.

2. Projeksiyon

(1) Bitkisel Üretim

Planlanan sulama projelerinden elde edilecek katma değer, basitleştirilmiş ürün desenleri ve sulama alanlarına ilişkin ürün-bütçe analizleri kullanılarak ve hektar başına katma değerden gidilerek hesaplanmıştır (Tablo A.36). Temel ürün deseninin değişkenleri (Tablo 3.2, Master Plan), farklı sulama projeleri ile biraraya getirilmiştir. A, B ve C Alternatiflerinin toplam katma değerleri, bu projelerin ilgili alternatiflere dahil edilen katma değerleri esas alınarak hesaplanmıştır (Alternatiflerin tanımı Master Plan, Kısım 4.1'dedir).

Toplam tarım arazilerinin, gelecek yirmi yıl içinde % 10 artacağı varsayılmıştır. Kuru araziler, 2005 yılında ulaşılabilecek toplam araziden, sulamaya açılacak arazilerin çıkarılması yoluyla hesaplanmıştır. Kuru arazilerin verimliliğinde meydana gelecek artış, kuru tarımın katma değeri ile ilgili projeksiyona dahil edilmiştir.

(2) Hayvancılık

Hayvancılık faaliyetlerinde şu alternatif üretim düzeyleri irdelenmiştir:

- 1) GAP bölgesindeki mevcut verimlilik düzeyi;
- 2) 2005 yılında ülke ortalamasına yetişecek şekilde, yavaş bir verimlilik artış hızını öngören, I no.lu verimlilik düzeyi;
- 3) Ulusal ortalama ile şu anki Avrupa standartları arasında yer alan, II no.lu verimlilik düzeyi;
- 4) Şu anki Avrupa standartlarını gösteren, III no.lu verimlilik düzeyi.

Herbir alternatifte, değişik hayvansal ürünlerin üretimi, verimliliğe ilişkin varsayımların ışığı altında tahmin edilmiştir (Tablo A.37). Gayrisafi üretim değeri, 0.55'lik genel katma değer oranının uygulanmasıyla, katma değere çevrilmiştir.

Hayvancılık faaliyetlerinin katma değer oranları, yukarıdaki dört alternatif üretim düzeylerine göre, sırasıyla % 1.8, % 2.9, % 3, % 3.4 oranlarında artacaktır.

Gelecekteki hayvancılık faaliyetleri, farklı verimlilik düzeylerindeki üretimin bir karışımı olacaktır. Şu anki tahminde, hayvancılık alanındaki katma değerlerin yıllık artış hızının yılda % 2.8 olacağı düşünülmektedir.

(3) Balıkçılık ve Diğerleri

Balıkçılık katma değeri, GAP baraj projelerinin yaratacağı su alanları, tatlısu balıkçılığı amacıyla kullanıldıkça, önemli ölçüde artacaktır. Atatürk baraj gölünden gelecek olan balıkçılık katma değeri, kabaca aşağıdaki biçimde hesaplanmıştır:

Atatürk baraj gölü yüzölçümü	660 km ² (en az)
Balık verimi	50 kg/ha/yıl
Üretim	3,300 ton/yıl
Fiyat	2,000 TL/kg
Üretim değeri	6.6 milyar TL
Katma değer oranı	0.8
Katma değer	5.28 milyar TL

GAP projesinin tam olarak uygulanmasından sonraki toplam su alanları yüzölçümü, 2,200 km² olacaktır. Balıkçılıktaki toplam katma değer, diğer ilgili faaliyetler de dahil, 2005 yılında yaklaşık olarak 20 milyar TL olacaktır.

Ormancılık sektöründeki başlıca faaliyet alanı, yakacak odun üretimi olacaktır. Hızla büyüyen ağaç türlerini kapsayan enerji ormanlarından elde edilecek yakacak odun üretimi katma değeri,

kabaca, aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Enerji ormanlarının kurulmasının maliyeti:

350,000 TL/hektar 0.1 (yıllık oran) =	35,000 TL/hektar
Bakım-onarım maliyeti	75,000 "
Toplam yıllık maliyet	110,000 "
Verimli enerji ormanlarının ortalama verimi	4 ton/ha/yıl
Yakacak odun fiyatı	60,000 TL/ton
Üretim değeri	240,000 TL/ha/yıl
Katma değer	130,000 "
Verimli enerji ormanlarının 2005 yılındaki tasarlanan toplam alan	354,000 hektar
Toplam katma değer	46.0 milyar TL/yıl

(4) 2005 Yılında Tarımsal Katma Değer

A, B ve C Alternatifleri için öngörülen projeksiyon sonuçları, Tablo A.38'de özetlenmiştir. A Alternatifinde, toplam tarımsal katma değer, yılda ortalama % 4.9 artış hızıyla, 1985'teki 1,467 milyar TL'den, 2005 yılında 3,810 milyar TL'na yükselecektir. Bu miktar, B ve C Alternatiflerinde ise, yılda ortalama % 4 artış hızıyla, 2005 yılında 3,186 milyar TL'na yükselecektir.

Hektar başına net gelir ve diğer katma değer

(Birim: bin TL/hektar)

İzleme büyüklüğü	Projele	Projele
2 hektar	538	538
5 hektar	873	873
10 hektar	1.172	1.172
	<u>2005</u>	<u>1985</u>
Birim katma değer	478	340

A-3 İşletme-Bütçe Analizleri ve Diğer İndekslere Göre Kalkınmanın Değerlendirilmesi

1. İşletme-Bütçe Analizleri

İşletme-bütçe analizleri, farklı birkaç işletme büyüklüğü çerçevesinde yapılmıştır. Ortalama veya tipik denebilecek tek bir işletme modeli olmamasına karşın, 2, 5 ve 10 hektar genişliğindeki işletmeler, GAP bölgesindeki mevcut işletmeleri temsil edici nitelikte oldukları varsayımıyla, model işletmeler olarak alınmışlardır. Bunu yapmaktaki amaç, sulama ve entansif tarım faaliyetlerinin devreye sokulması sonucu, tek tek işletme büyüklükleri düzeyinde genel gelir seviyesinin nasıl artacağına dair bir fikir edinmektir.

Her işletme büyüklüğü için, hem kuru (projesiz) hem de sulu (projeli) şartlar için tipik bir işletme uygulaması düşünülmüştür. Sözü edilen işletmelerdeki uygulamalar, 2 hektarlık kuru şartlardaki işletme örneği hariç, çoğunlukla karma tarım faaliyetleridir.

Her bir durum için, bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetleriyle ilgili harcama ve gelirler hesaplanmıştır. Sulanan alanlarda bitki üretimi için öngörülen gelir ve harcama verileri, katma değer tahminlerinde kullanılan ürün-bütçe analizi sonuçları ile tutarlılık göstermemektedir (Master Plan, Alt-Bölüm 4.1; Ek C).

Ayrıntılı sonuçlar, Tablo A.39'dan A.42'ye kadarki tablolarda gösterilmiştir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak, hektar başına net gelir, projelendirilmiş olan veya olmayan her işletme büyüklüğü için ayrı olarak hesaplanmakta ve sosyo-ekonomik çerçevede gösterildiği şekilde, hektar başına birim katma değer ile karşılaştırılmaktadır:

Hektar başına net gelir ve birim katma değer

(Birim: bin TL/hektar)

İşletme büyüklüğü	Projesiz	Projeli
2 hektar	236	568
5 hektar	350	873
10 hektar	588	1,172
<u>Yıl</u>	<u>1985</u>	<u>2005</u>
Birim katma değer	476	940

Birim katma değer, işgücü katkısını da içermektedir ve dolayısıyla tarımsal bütçe analizlerinden elde edilen hektar başına net gelir ile doğrudan karşılaştırılması mümkün değildir. 2005 yılındaki katma değer de, hem sulu ve hem de kuru tarımsal faaliyetlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, yukarıda özetlenen sonuçlar birbiri ile tutarlıdır. Sulamanın devreye girmesiyle beraber, gelir düzeyleri tek tek her işletme düzeyinde en az iki kat artacaktır.

2. Diğer İndekslere Göre Kalkınmanın Değerlendirilmesi

GAP projelerinin yürürlüğe konmasının bir sonucu olarak Bölge'deki tarımın gelişmesi, birçok indeks aracılığıyla değerlendirilebilir. Bunlardan bazıları DPT tarafından kullanılan indekslerdir; diğer bazı indeksler ise, Bölge'nin 1985 ile 2005 yıllarındaki tarımsal durumunun karşılaştırılması açısından seçilmişlerdir.

Toplam tarımsal arazi %10 artmasına rağmen istihdam edilen kişi başına düşen tarımsal arazi, 2.84 hektardan 2.35 hektara düşecektir. Buna karşılık, bütün performans endeksleri belirgin bir ilerleme gösterecektir. Ekilen birim alan başına katma değer, iki katına çıkacak; kırsal nüfus başına katma değer, % 70 oranında yükselecek; ve süt ve et üretimi önemli ölçüde artacaktır. Aynı zamanda, bu gelişmelere paralel olarak, gübre talebi dört kat, traktör talebi ise üç kattan fazla artacaktır.

Bazı indekslere göre, 1985 - 2005 yılları arasında
GAP tarımsal kalkınmasının değerlendirilmesi

İ n d e k s		1985	2005
- Toplam tarım arazisi	bin ha	3,081	3,389
- Tarımda istihdam edilen kişi başına tarım arazisi	ha	2.84	2.35
- Toplam sulanan arazi	bin ha	121	895
- Sulanan arazinin toplam tarımsal araziye oranı	%	3.9	26.4
- Ekili alan başına toplam gübre tüketimi(*)	kg/ha	195	772
- Ekili alan başına traktör sayısı	adet/1000ha	8.3	26.6
- Ekili alan başına katma değer	bin TL/ha	476	940
- Kırsal nüfus başına katma değer	bin TL	740	1,276
- Kişi başına süt üretimi	kg/yıl	95.1	160.5
- Kişi başına et üretimi	kg/yıl	17.7	20.7

(*) % 21 N, % 17 P2 O ve % 50 K2 O içeren toplam gübre olarak hesaplanmıştır.

Tablo A.1 Mevcut Arazi Kullanimi

Arazi Kullanimi	Toplam Arazi (ha)	Toplamdaki payi (%)	Alt gruplardaki paylari (%)
1. Islenen arazi	3,081,170	42.2	100.0
1) Kuru tarim arazisi	2,628,703	-	85.3
2) Sulanan alan	120,740		3.9
3) Bag, bahçe	251,627		8.2
4) Özel ürünler	80,074		2.6
2. Cayir-Mera	2,427,229	33.2	100.0
1) Cayir	587		0.0
2) Mera	2,426,642		100.0
3. Orman ve Fundalik	1,493,327	20.5	100.0
1) Orman	60,401		4.0
2) Fundalik	1,432,926		96.0
4. Yerlesim alanlari	25,561	0.4	100.0
5. Digerleri	268,334	3.7	100.0
Toplam (*)	7,295,624	100.0	

(*) Su yuzeyleri dahil edilmemistir.

Kaynak: TOPRAKSU Genel Mudurlugu, Turkiye Arazi Varligi, 1978.

Tablo A.2 Mevcut Urun Deseni, Verimler ve Uretim, 1986

Urunler	Alan (Ha)	Verim (Kg/ha)	Uretim (Ton)	Toplam Alandaki payi (%)
Bugday	1,048,598	1,795	1,882,000	33.9
Arpa	570,781	1,878	1,071,800	18.5
Pirinc	3,089	1,845	5,700	0.1
Misir	2,960	4,459	13,200	0.1
Nohut	86,929	1,350	117,400	2.8
Mercimek	519,524	1,244	646,300	16.8
Baklagiller	3,392	1,222	4,146	0.1
Pamuk	85,127	2,080	177,125	2.8
Aycicegi	6,398	938	6,000	0.2
Seker pancari	310	26,452	8,200	0.0
Susam	57,223	327	18,700	1.9
Tutun	13,499	1,133	15,300	0.4
Sebzeler	67,670		1,119,100	2.2
Kaba yem	1,472			0.0
Antepfistigi	148,084	187	27,700	4.8
Uzum	141,629	4,620	654,400	4.6
Digerleri	32,740			1.1
Kuru soğan	3,981	19,171	76,320	0.1
Patates	247	15,380	3,799	0.0
Dari	3,896	1,537	5,992	0.1
Nadas	294,012			9.5
Toplam alan	3,091,561			100
Urun yoğunlugu				90.5

Kaynak: DIE, Tarımsal Yapı ve Uretim, 1986
(yayım tarihi, 1988)

Tablo A.3 Bolgedeki Isletme Buyuklukleri

Isletme Buyuklugu	Isletme Buyukluklerinin Dagilimi					
	ADIYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA
Topraksiz	21.2	45.1	28.6	41.3	44.6	42.1
1 - 5	58.3	41.3	37.4	46.7	46.6	26.8
5.1 - 20.0	16.7	10.3	27.1	9.6	7.2	23.4
20.1 - 50.0	2.8	2.1	6.5	1.6	1.0	5.1
50.1 - 100.0	0.7	0.7	0.1	0.5	0.5	1.9
100.0	0.3	0.5	0.3	0.3	0.1	0.7

Kaynak: Mulga, Toprak Iskan Genel Mudurlugu

Tablo A.4 GAP Bölgesindeki Çiftlik Sistemleri

İller	Yalnız bitkisel üretim yapan çiftçiler		Bitkisel üretim ve hayvancılık yapan çiftçiler		Toplam	
	No.	%	No.	%	No.	%
Adıyaman	2,213	7.3	28,055	92.7	30,268	100
Diyarbakır	1,669	4.0	40,267	96.0	41,936	100
Gaziantep	3,933	12.3	27,902	87.7	31,835	100
Mardin	4,239	10.0	37,622	90.0	41,861	100
Siirt	2,056	8.7	21,639	91.3	23,695	100
Sanlıurfa	3,922	12.5	27,333	87.5	31,255	100
Toplam	18,032	9.0	182,818	91.0	200,850	100

Kaynak: DSI, GAP Semineri Notları.

Tablo A.5 Mevcut Ürün Deseni (Ha.)

Ürünler	İller					
	Adıyaman	Diyarbakır	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanlıurfa
Bugday	93,825	246,924	100,737	162,180	82,240	362,592
Arpa	52,203	141,008	62,963	67,668	26,450	220,489
Mısır	1,393	858	407	-	-	308
Pirinç	123	1,562	-	292	214	893
Nohut	19,470	22,714	22,362	12,187	1,676	8,520
Mercimek	25,772	109,060	39,851	151,099	33,320	160,422
Pamuk	3,594	22,125	12,860	13,827	2,505	30,216
Susam	3,850	4,115	1,189	262	118	47,689
Seker pancarı	169	54	87	-	-	-
Ayçiçeği	-	6,164	-	-	-	-
Tütün	7,579	1,369	45	78	4,428	234
Kuru soğan	327	926	1,309	472	596	351
Patates	15	75	5	152	-	-
Antepfıstığı	36,375	2,450	61,515	3,362	6,234	38,148
Uzum	14,641	22,262	51,538	25,745	7,710	19,733
Sebzeler	3,964	17,943	8,365	120	74	124
Nadas	7,630	91,195	1,600	34,000	22,800	136,787
Toplam	270,935	690,804	364,833	471,444	188,365	1,102,506

Kaynak: DEI - Tarımsal Yapı ve Üretim, 1986

Tablo A.6 Bolgenin Tarimsal Uretimdeki Paylari, 1986

Urunler	Turkiye Uretimi(ton)	Bolge Uretimi(ton)	Bolgenin payi (%)
Bugday	19,000,000	1,882,000	9.9
Arpa	7,000,000	1,071,800	15.3
Misir	2,300,000	13,200	0.6
Pirinc	165,000	5,700	3.5
Nohut	630,000	117,400	18.6
Mercimek	850,000	646,300	76.0
Fig	170,000	100	0.1
Burcak	16,000	1,300	8.1
Pamuk	1,346,800	177,125	13.2
Susam	45,000	18,700	41.6
Sorgum-Dari	15,000	5,900	39.3
Fasulye	170,000	2,700	1.6
Seker pancari	10,662,346	8,200	0.1
Aycicegi	940,000	6,000	0.6
Tutun	170,000	15,300	9.0
Antepfistigi	30,000	27,700	92.3
Nar	35,000	9,900	28.3
Uzum	3,000,000	654,400	21.8
Incir	370,000	8,200	2.2
Zeytin	1,010,000	38,600	3.8
Kayisi	300,000	5,800	1.9
Erik	172,000	5,300	3.1
Sebzeler	14,823,000	1,119,100	7.5
Sut	6,192,024	409,394	6.6
Et	677,428	65,267	9.6

Kaynak: Tarimsal Yapi ve Uretim, 1986

Tablo A.7 Pazarlama Tipleri ve Onemli Tarimsal Urunlerin Degerlendirilmesi

Urunler	Pazarlama yontemi	Degerlendirme	Depolama
Bugday	Serbest piyasa	Un, Makarna irmik	TMO Un degirmeni
Arpa	Serbest piyasa	Yem fabrikasi	TMO yem fab.
Misir	Serbest piyasa	Yem fabrikasi	Yem fabrikasi
Pirinc	Serbest piyasa	Celtik isleme	TMO
Susam	Serbest piyasa	Tahin	
Seker pancari	Seker fabrikasi	Seker fabrikasi	
Aycicegi	Serbest piyasa	Yag fabrikasi	Yag Endustrisi
Tutun	(TEKEL)	Tutun, sigara	TEKEL
Antepfistigi	Serbest piyasa	Siniflan., paketlen.	Koop.
Pamuk	Serbest piyasa	Circirlama, dokuma	Koop.
Uzum	Serbest piyasa, Koop.	Sarap, meyva suyu	
Sut	Serbest piyasa EBK	Sut fabrikasi, kasar	
Et	Fab., mandira	Mandira	
Yapagi	Serbest piyasa TYT	Kesimhane, Kasaplik et urunleri	
Tiftik	Serbest piyasa Koop.	Iplik, Tekstil	Iplik, tekstil
Deri, Posteki	Serbest piyasa Koop.	Iplik, Tekstil	Iplik, tekstil
Canli hayvan	Serbest piyasa Koop.	Tabakcilik, deri isleme fabrikasi	
	Serbest piyasa EBK		
	Kesimhane		

EBK = Et ve Ealik Kurumu

SEK = Sut Endustrisi Kurumu

TYT = Turkiye Yapagi Tiftik

Table A.8 Isleme ve Soguk Muhafaza Tesisleri

Sayı : S
Kapasite: K

Tesis	Kapasite Birimi	Adiyaman		Diyarbakir		Gaziantep		Mardin		Siirt		Sanliurfa		GAP	
		S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K
Un degirmeni	t/gun	4	460	6	597	28	1,392	3	142	2	140	6	502	49	3,233
Makarna															
Irmik	t/gun					5	111,858							5	111,858
Yenilebilir yag	t/gun					2	15,191							2	15,191
Pamuk circirlama		1		3		6		9				2		21	0
Pamuk ipligi						16		1				1		18	0
Tkstil				1		2								3	0
Yun isleme												1		1	0
Tutun				1										1	0
Yem fabrikasi	t/saat	1	8	1	8	2	40	1	8	2	18	1	8	8	90
Sut fabrikasi	t/yil	1	7,500	1	6,000			1	7,500	1	7,500 *	1	7,500 *	5	36,000
Kesimhane	buyukbas/gun				200		100		400				200	0	900
	kucukbas/gun			1	2,000	1	1,000	1	2,500			1	1,500	4	7,000
Soguk depolama	on sogutma:t/gun		1,030		2,150		2,150		1,335		915		4,415	0	11,995
	dondurma:t/gun	3	0	8	600	6	600	6	0	4	0	9	500	36	1,700
Tarim aletleri ve Ekipman												1		1	0

Not *: Isletilmektedir.

Tablo A.9 Tohum İhtiyacı Dağıtımı ve Dağıtımın İhtiyacı Karşılama Oranları (1984 ve 1985)

	İhtiyac		Yıllar	Dağıtılan miktar		Dağıtımın ihtiyacı karşılama oranı	
	Türkiye	GAP		Türkiye	GAP	Türkiye	GAP
Buğday	360,000	43,493	1984	185,877	12,700	51	29
			1985	166,318	8,197	46	19
Arpa	130,000	22,289	1984	44,361	382	34	3
			1985	24,434	340	19	2

Kaynak : Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı

Tablo A.10 GAP Bölgesi ve Türkiye'de Gübre Tüketimi, 1985

(Birim:ton)

İller	Azot (21% N)	Fosfor (17% P ₂ O ₅)	Potasyum (50% K ₂ O)	Toplam (Ton)
Adıyaman	39,198	23,363	-	62,561
Diyarbakır	99,257	42,190	-	141,447
Gaziantep	61,696	39,115	-	100,811
Mardin	49,204	29,235	-	78,439
Siirt	23,380	11,653	1,616	36,659
Sanlıurfa	109,671	72,628	-	182,299
Toplam	382,406	218,194	1,616	602,216
Türkiye	4,754,211	3,380,754	62,883	7,197,848
GAP bölgesi (%)	8.0	6.5	2.5	7.3

Kaynak: Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı

Tablo A.11 GAP Illerinde Tarımsal Alet ve Ekipman Sayısı, 1988

Makine ve gerec	Adiyaman	Diyarbakir	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanliurfa	Bolge	Turkiye
Traktor	3574	5122	8008	4062	1815	4978	27559	583974
Bicer doger	3	90	15	144	36	326	614	13615
Mibzer-Ekim makinesi	240	1978	1141	2302	179	5233	11073	228447
Kultuvator	3290	3987	3734	1373	451	3940	16775	217821
Capa makinesi	163	240	1079	18	---	273	1773	85822
Pulluk	3519	4481	7495	4202	2007	6685	28389	670359
Gubre dagiticisi	698	1185	786	1256	103	1358	5386	120802
Cayir bicme makinesi	182	--	215	244	--	221	862	33651
Harman makinesi	89	773	387	598	887	754	3488	117986
Pulverizator	2729	2366	1657	634	823	1240	9449	494442
Motopomp	970	1734	729	742	1577	3635	9387	361795
Romork	3439	4668	6335	3554	1581	4248	23825	525791
Karasaban	8620	9610	8780	46400	9626	10975	94013	706324
hayvan pullugu	503	1337	670	3150	629	2269	8558	654181

Kaynak : Tarımsal Yapı ve Uretim, 1986

Tablo A.12 GAP Bölgesinde Hayvan Varlığı (1986)

İller	Koyun	Keci	Tiftik keçisi	Sığır	Manda	Tavuk	Hindi	Ari kovani
Adıyaman	322,393	208,461	-	91,857	5	463,443	22,691	11,681
Diyarbakır	897,115	339,542	-	326,107	12,554	617,320	95,224	7,059
Gaziantep	668,976	357,180	-	62,939	444	993,657	47,374	13,304
Mardin	975,627	400,969	148,959	130,749	658	531,288	100,454	19,225
Siirt	766,921	555,820	40,612	89,555	515	367,040	54,250	15,484
Sanlıurfa	1,379,600	290,540	-	129,499	801	565,723	91,933	13,511
Bölge Toplamı	5,010,632	2,152,512	189,571	830,706	14,977	3,538,471	411,926	80,264
Bölgenin ulkedeki payı (%)	11.7	19.3	8.8	6.5	2.7	6.1	12.8	3.1
Türkiye toplamı	42,791,144	11,158,634	2,163,056	12,695,293	554,831	58,039,000	3,207,000	2,586,971

Kaynak: Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı

Tablo A.13 GAP Bölgesinde Et Üretimi (1987)

(Birim: Ton/yıl)

İller	Koyun	Keci	Tiftik keçisi	Sığır	Manda	Toplam	Payı (%)
Adıyaman	2,428	1,115	-	1,632	0	5,175	7.9
Diyarbakır	6,755	1,817	-	5,795	259	14,626	22.4
Gaziantep	5,037	1,911	-	1,119	9	8,076	12.4
Mardin	7,346	2,146	746	2,324	14	12,576	19.3
Siirt	5,775	2,974	203	1,591	10	10,553	16.2
Sanlıurfa	10,388	1,555	-	2,301	17	14,261	21.9
Toplam	37,729	11,518	949	14,762	309	65,267	100.0
payı (%)	57.8	17.6	1.5	22.6	0.5	100.0	

* İstatistik verilerine göre Musavir tarafından hesaplanmıştır.

Tablo A.14 GAP Bölgesinde Süt Üretimi (1987)

(Birim: Ton/yıl)											
İller	Holstein	Brown Swiss	Melez	G.D. Kirmizisi	Yerli ırk	Manda	Koyun	Keci	Tiftik Kecisi	Toplam süt Üretimi	Payı (%)
Adıyaman	3,829	1,830	6,590	6,433	10,935	1	6,261	6,414	-	42,293	10.3
Diyarbakir	4,046	-	3,932	5,097	57,221	2,680	17,423	10,447	-	100,846	24.6
Gaziantep	2,762	-	4,196	16,559	-	95	23,711	10,989	-	58,312	14.2
Mardin	189	312	446	8,748	19,106	140	22,737	12,337	1,835	65,850	16.1
Siirt	357	15	2,112	1,407	15,637	110	14,895	17,101	500	52,134	12.7
Sanliurfa	5,225	-	7,724	21,153	9,237	171	37,510	8,939	-	89,959	22.0
Bolge Toplami	16,408	2,157	25,000	59,397	112,136	3,197	122,537	66,227	2,335	409,394	100.0
payi (%)	4.0	0.5	6.1	14.5	27.4	0.8	29.9	16.2	0.6	100	

* İstatistiklere göre Musavir tarafından hesaplanmıştır.

Tablo A.15 GAP Bölgesinde Tavuk/Hindi Eti ve Yumurta Üretimi,1987

	Adiyaman	Diyarbakir	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanliurfa	Bolge toplami
Tavuk ve Horoz sayisi	894,047	1,256,632	993,657	1,075,270	948,710	1,168,777	6,337,093
Kesim ağırligi (kg/bas)	1,960	1,915	1,954	1,870	2,160	1,890	
Net/Brut ağırlık(%)	70	70	70	70	70		
Et üretimi (ton)	1,228	1,683	1,359	1,407	1,439	1,553	8,669
Yumurta üretimi(ton)	2,390	3,914	3,234	3,172	1,957	3,347	18,014
Yumurta üretimi(1000)	44,909	73,344	60,445	59,610	36,775	62,895	337,978 (damizlik haric) (damizlik dahil)
Hindi sayisi	81,873	178,531	89,147	192,708	105,280	184,315	658,424
Kesim ağırligi (kg/bas)	4,050	4,000	4,000	3,950	3,930	3,860	
Net/Brut ağırlık (%)	75	75	75	75	75		
Et üretimi (ton)	127	537	267	572	310	534	2,347
Yumurta üretimi (ton)	59	256	116	299	144	297	1,171(dam.haric)
Yumurta üretimi (1000)	682	2,962	1,485	3,280	1,814	3,284	13,507(dam.dahil)
Tavuk sayisi	975,920	1,435,163	1,082,804	1,267,978	1,053,990	1,353,092	6,995,517
Tavuk eti (toplam)(ton)	1,355	2,220	1,626	1,979	1,749	2,087	11,016
Yumurta üretimi(top.)(ton)	2,449	4,170	3,350	3,471	2,101	3,644	19,185
Yumurta üretimi (1000)	45,591	76,306	61,930	62,890	38,589	66,179	351,485

* İstatistiklere göre Musavir tarafından hazırlanmıştır.

Tablo A.16 GAP Bölgesinde Yun, Kil ve Tiftik Üretimi (1987)

İller	Yun			Kil			Mohair		
	Hayvan Sayisi	Ortalama kg/yıl	Üretim (ton)	Hayvan Sayisi	Ortalama kg/yıl	Üretim (ton)	Hayvan Sayisi	Ortalama kg/yıl	Üretim (ton)
ADİYAMAN	322,393	1.850	596	208,461	.585	122	-	-	-
DIYARBAKIR	897,115	1.850	1,660	339,542	.585	199	-	-	-
GAZİANTEP	668,976	1.850	1,238	357,180	.585	209	-	-	-
MARDİN	975,627	1.850	1,805	400,969	.585	235	148,959	1.700	253
SIIRT	766,921	1.850	1,419	555,820	.585	325	40,612	1.700	69
SANLIURFA	1,379,600	1.858	2,552	290,540	.585	170	-	-	-
TOPLAM	5,010,632		9,270	2,152,512		1,260	189,571		322

* İstatistiklere göre Musavir tarafından düzenlenmiştir.

Tablo A.17 GAP Bölgesi Bal ve Balmumu Üretimi, 1987

	Adıyaman	Diyarbakır	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanlıurfa	Bölge toplamı
Sayı							
Kova sayısı							
a) eski tip	8,209	5,004	11,104	18,275	14,518	12,723	69,833
b) modern tip	3,517	2,056	2,200	950	966	788	10,477
Bal üretimi							
(kg)	95,328	48,743	66,185	63,390	52,990	56,251	382,887
Balmumu üretimi(kg)	3,115	5,450	1,580	9,880	4,810	1,885	26,730
Bal üretimindeki payı (%)							
	24.90	12.73	17.29	16.56	13.84	14.68	100.00

Kaynak: TOKB, TKV

Tablo A.18 Hayvan Ürünleri İşleme ve Pazarlama Tesisleri

İller	Un değirmeni		YSTAS yem fabrikası (ton/yıl)	EBK (ton/yıl)	TSEK Süt fabrikası (ton/yıl)	Soğuk depolama		Diğer işleme tesisleri	
	(ton/gün)	işletme sayısı				(ton)	Tesis sayısı	(ton/yıl)	Tesis sayısı
Adıyaman	460	4	16,000	-	7,500	1,030	3		
Diyarbakır	597	6	16,000	96,000	6,000	Sogutma :2,835 Dondurma:1,015	8	111,858 15,191	5 2
Gaziantep	1,392	28	42,952	4,800	-	Sogutma :2,835 Dondurma:1,015	6		
Mardin	142	3	2,146	10,650	7,500	1,335	6		
Siirt	140	2	2,974	-	-	915	4	16,000	
Sanlıurfa	502	6	1,555	7,200	6,000	Sogutma :4,415 (Siverek'te*) Donurma : 500	9		1

Not *: İşletilmemektedir.

Kaynak: TMO, EBK, TSEK

Tablo A.19 Damizlik Hayvan Dagitimi ve Projeksiyonlar

Yil	Saf kan		Melez			Yerli ırklar toplami	Genel toplam bas	
	Brown-Swiss Holstein	Toplam	Brown-Swiss	Holstein	Toplam			
1986	1,870	11,356	13,226	6,282	26,345	32,577	734,903	630,706
1989 *			14,229			34,800	810,214	359,550
1994			17,379			39,948	860,986	916,310
1999			21,145			350,291	633,439	1,047,375
2004			27,357			840,991	266,132	1,154,480
2009			50,507			1,142,410	91,973	1,284,900

* :Saf kan,melez ve sut sigiri damizlik hayvan programi 1989 yilinda baslayacaktır.

Tablo A.20 Sap, Pestis Bovina, Variola ovis, Anthrax ve Enterotoxemia (1000) Hastaliklarina Karsi Korumucu Asilama

Iller	Hayvanlar	1962		1987	
		Asilanan Hayvanlar	Korumucu Asilama	Asilanan Hayvanlar	Korumucu Asilama
ADIYAMAN	Sigir	1	109	8	121
	Koyun	14	166	42	932
DIYARBAKIP	Sigir	31	408	2	350
	Koyun	363	677	38	1,358
GAZIANTEP	Sigir	1	60	--	67
	Koyun	86	588	2	2,325
MARDIN	Sigir	-	134	1	118
	Koyun	274	530	45	2,347
SIIRT	Sigir	-	100	4	730
	Koyun	243	308	181	2,192
SANLIURFA	Sigir	2	109	1	158
	Koyun	153	354	6	2,693
TOPLAM	Sigir	35	920	16	1,544
	Koyun	1,133	3,123	364	10,947

Kaynak: TOK

Tablo A.21 : GAP Bölgesinde Kaba Yem Üretimi, 1987

(Birim : ton)

Yem türü	Adıyaman	Diyarbakır	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanlıurfa	Bölge Toplamı	
Tabii yem	156,805	201,959	42,254	198,287	118,481	336,673	1.054,459	19.5%
Yeşil ot	4,265	2,111	562	35	1,081	11,301	19,355	0.4%
Sap,saman,kavuz	403,865	745,534	402,289	731,602	218,410	1,389,587	3.591,287	66.3%
Nadas alanı	1,907	22,774	400	8,500	5,700	34,196	73,477	1.4%
Anız	10,837	16,668	7,441	9,713	4,414	23,659	72,732	1.3%
Kök ve yumru bitkiler	20	190	14	346	-	-	570	0.0%
Sebzecilik ürünleri	5,544	31,164	14,227	357,755	5,598	19,714	434,002	8.0%
Bahçe ürünleri	26,505	72,846	10,049	13,734	9,710	12,614	144,858	2.7%
Sebzecilik ürünleri	2,854	9,053	6,002	5,529	1,001	1,438	25,879	0.7%
Sanayi ürünleri								
TOPLAM	612,602	1,102,299	483,238	1,325,501	364,396	1,528,582	5,416,618	100.0
	11.3%	20.4%	8.9%	24.7%	6.7%	28.2%		

Kaynak: TOKB

Tablo A.22 GAP Bölgesinde Çayır ve Meralar

	Adıyaman	Diyarbakır	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanlıurfa	Bölge Toplamı	Ulke
Çayır (ha)	587	-	-	-	-	-	587	646,264
Mera (ha)	345,135	443,294	193,098	439,330	263,206	782,329	2,426,642	21,099,426

Kaynak: T.C. Tarım Bakanlığı Genel Müdürlüğü

Tablo A.23 GAP Bölgesi Orman Kaynakları (1990-2005)

Alan	Yıllık artis * (%)	(ha)															
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Koru	2.4	47916	49066	50244	51449	52684	53949	55243	56569	57927	59317	60741	62199	63691	65220	66785	68388
Verimli enerji ormanı	1.6	279000	283464	287999	292607	297289	302046	306878	311789	316777	321846	326995	332227	337543	342943	348430	354005
Verimsiz enerji ormanı	1.6	872150	866536	860823	855009	849093	843072	836944	830708	824362	817903	811330	804640	797832	790903	783850	776673
Toplam alan (ha)		1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066	1199066

* Verim artis oranları Ulusal Ormancılık Master Planı (1990-2009)'den alınmıştır.
Not: 1990 rakamları mevcut durumu gösterir.

Verim	Birim	Yıllık artis * (%)															
			1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Koru	m3/ha	2.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.3	1.3	1.4
Verimli enerji ormanı	Ton/ha	1.6	25	25	26	26	27	27	27	28	28	29	29	30	30	31	32
Verimsiz enerji ormanı	Ton/ha	1.6	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6

* Verim artis oranları Ulusal Ormancılık Master Planı (1990-2009)'den alınmıştır.
Not: 1990 yılı verimleri İl Orman Md.lüğünden alınmıştır.

Üretim	Birim	Yıllık artis * (%)																
			1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Koru (Endüstriyel kereste)	m3	5.4	43124	45440	47880	50451	53160	56014	59022	62191	65531	69050	72757	76654	80781	85118	89689	94505
Verimli enerji ormanı	Ton	3.2	697500	719999	743223	767196	791943	817488	843857	871076	899174	928177	958117	989022	1020924	1053854	1087848	1122937
Verimsiz enerji ormanı	Ton	0.8	436075	440200	444295	448355	452376	456355	460287	464167	467991	471754	475450	479074	482621	486084	489458	492735
Bölge yakacak odun üretimi	Ton	2.4	1133575	1160199	1187518	1215551	1244319	1273843	1304144	1335243	1367165	1399931	1433566	1468096	1503544	1539938	1577305	1615672

YAKACAK ODUN TALEBİ	Birim	Yıllık artis * (%)																
			1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bölgesel yakacak odun talebi **	Ton	2.0	1500000	1530000	1560600	1591812	1623648	1656121	1689244	1723029	1757489	1792639	1828492	1865061	1902363	1940410	1979213	2018803
Bölgesel yakacak odun üretimi	Ton	3.2	697500	719999	743223	767196	791943	817488	843857	871076	899174	928177	958117	989022	1020924	1053854	1087848	1122937
Bölgesel yeterlilik oranı	%		46.5	47.1	47.6	48.2	48.8	49.4	50.0	50.6	51.2	51.8	52.4	53.0	53.7	54.3	55.0	55.8
Bölgesel yakacak odun açığı	Ton		802500	810001	817377	824616	831705	838633	845387	851952	858315	864462	870375	876040	881439	886556	891371	895365

** Yıllık artis hızı : 2%

Tablo A.24 Bolge Orman Kaynaklari Dengesi

BOLGE ENDUSTRIYEL ODUN DENGESI

	Yillik Birim artis (%)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Bolge endustriyel odun talebi *	m3	2.9	170079	175011	180087	185309	190683	196213	201903	207759	213783	219983	226363	232927	239682	246633	253785	261145
Bolge endustriyel odun uretimi **	m3	5.4	43124	45440	47880	50451	53160	56014	59022	62191	65531	69050	72757	76664	80781	85118	89689	94505
Bolgesel acik	m3	1.8	126955	129571	132207	134858	137523	140199	142881	145567	148252	150933	153605	156269	158901	161515	164096	166540
Bolgesel yeterlilik oranı	%		25.4	26.0	26.6	27.2	27.9	28.5	29.2	29.9	30.7	31.4	32.1	32.9	33.7	34.5	35.3	36.2

* Ulusal Ormancilik Master Planı (1990-2009)'na dayandırılmıstır.

** Ulusal Ormancilik Master Planı (1990-2009) duzeltilmis rakamlaridir.

BOLGE YAKACAK ODUN DENGESI
(verimli enerji ormanlari icin)

	Yillik Birim artis (%)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Kesim yapilan verimli alan *	ha	1.6	27900	28346	28800	29261	29729	30205	30688	31179	31678	32185	32700	33223	33754	34294	34843	35401
Kesim icin ek alan ihtiyaci	ha	-0.8	32100	31890	31673	31451	31222	30986	30743	30494	30238	29975	29705	29427	29143	28850	28550	28242
Talebi karsilayacak toplam alan	ha	0.4	60000	60236	60473	60711	60950	61190	61431	61673	61916	62160	62404	62650	62897	63144	63393	63643
2005'de toplam alanı karsilayacak kesim alanı ihtiyaci	ha	5.7	27900	30283	32666	35049	37431	39814	42197	44580	46963	49346	51728	54111	56494	58877	61260	63643
Verimli enerji ormanı yuzdesi	%		10.0	10.7	11.3	12.0	12.6	13.2	13.8	14.3	14.8	15.3	15.8	16.3	16.7	17.1	17.6	18.0
Toplam uretim	Ton	7.3	697500	769184	842984	918948	997127	1077573	1160338	1245475	1333040	1423088	1515676	1610863	1708707	1809271	1912615	2018803
Bolgesel yeterlilik oranı	(%)		46.5	50.3	54.0	57.7	61.4	65.1	68.7	72.3	75.8	79.4	82.9	86.4	89.8	93.2	96.6	100.0

* Arazinin 10% u verimli enerji ormanıdır.

** Kesim altındaki verimli alan + 2383 Ha'nin yıllık artisi 2383 ha.

Tablo A.25 Sulama Alanlarında Ağac Dikimi

Sulama projesi	Sulama alanı (ha)	Dikim alanı * (ha)	(ha)															Toplam dikili alanı (ha)			
			1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004		2005		
1) Fırat havzası																					
Urfa-Harran	141,535	7,077								786	786	786	786	786	786	786	786	786	786	7,077	
Mardin-Ceylanpınar	334,939	16,747												3,349	3,349	3,349	3,349	3,349	3,349	16,747	
Adıyaman-Kahta	77,409	3,870												645	645	645	645	645	645	3,870	
Adıyaman-Göksu-Arabani	71,598	3,580															1,193	1,193	1,193	3,580	
Gaziantep	81,670	4,084																2,042	2,042	4,084	
2) Dicle havzası																					
Dicle-Kralkızı	126,080	6,304									788	788	788	788	788	788	788	788	788	6,304	
Batman	37,744	1,887			135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	1,887	
Batman-Silvan	113,000	10,650																5,325	5,325	10,650	
Silopi	32,000	1,600														400	400	400	400	1,600	
Toplam (Fırat+Dicle)	1,115,975	55,799			135	135	135	135	135	135	921	1,709	1,709	2,354	5,704	6,104	7,297	14,664	14,664	55,799	
Mevcut sulama	121,983	6,099	610	610	610	610	610	610	610	610	610	610	610								6,099
Toplam dikili alan		61,898	610	610	745	745	745	745	745	745	1,531	2,319	2,319	2,354	5,704	6,104	7,297	14,664	14,664	61,898	

SULAMA ALANLARINDA AĞAC DİKİM MALİYETİ

	Toplam																
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	(1990-2005)
Toplam yatırım (Mil. TL.)	213	213	261	261	261	261	261	536	812	812	824	1996	2136	2554	5132	5132	21664
Toplam yatırım (Mil. \$)	0.16		0.19	0.19	0.19	0.19	0.19	0.40	0.60	0.60	0.61	1.48	1.58	1.88	3.80	3.80	16.05

* Sulama alanının %5

** Hektara yatırım : 350.000 TL (1988)

Not : 1\$ = 1350 TL.

Tablo A.26 Orman Kaynakları Geliştirme Planı (1990-2005)

Faaliyet	Birim maliyet	Birim	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Toplam (1990-2005)
Orman (Endüstriyel amaçlı)																			
Yeni ormanlaştırma *	(350000 TL/ha)	ha		1150	1178	1206	1235	1264	1295	1326	1358	1390	1424	1458	1493	1529	1565	1603	20472
Islah	(75000 TL/ha)	ha	47916	47916	49066	50244	51449	52684	53949	55243	56569	57927	59317	60741	62199	63691	65220	66785	
Alt-toplam		mil. TL.	3593.7	3996.2	4092.1	4190.3	4290.9	4393.9	4499.3	4607.3	4717.9	4831.1	4947.0	5065.8	5187.4	5311.9	5439.3	5569.9	74733.6
Verimli enerji ormanı																			
Yeni kesim alanları **	(100000 TL/ha)	ha		2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	2383	35743
Islah	(25000 TL/ha)	ha	279000	281081	285617	290225	294906	299663	304496	309406	314394	319463	324612	329844	335160	340561	346048	351623	
Alt-toplam		mil. TL.	6975.0	7265.3	7378.7	7493.9	7610.9	7729.9	7850.7	7973.4	8098.1	8224.9	8353.6	8484.4	8617.3	8752.3	8889.5	9028.9	126726.7
Sulama alanlarında ağac dikimi ***																			
Yeni ormanlaştırma	(350000 TL/ha)	ha	610	610	745	745	745	745	745	1531	2319	2319	2354	5704	6104	7297	14664	14664	61901
Alt-toplam		mil. TL.	213.5	213.5	260.8	260.8	260.8	260.8	260.9	535.9	811.7	811.7	823.9	1996.4	2135.4	2554.0	5130.4	5130.4	21665.4
TOPLAM MALİYET																			
		mil. TL.	10782.2	11475.0	11731.6	11945.0	12162.6	12384.5	12610.7	13116.6	13627.7	13867.6	14124.5	15546.6	15941.0	16618.1	19461.2	19731.1	225125.9
		mil. \$	8.0	8.5	8.7	8.8	9.0	9.2	9.3	9.7	10.1	10.3	10.5	11.5	11.8	12.3	14.4	14.6	166.9

* Yeni orman alanları.

** Mevcut verimli enerji ormanlarından yapılan tahsisler.

*** Toplam sulama alanının 5%'i.

Tablo A.27 GAP Bölgesinde Mevcut ve Potansiyel Su Kaynakları

	Mevcut	İnsaa Halinde (1990-1995)	Planlanan	Toplam
Nehirler	2,235 km	-	-	2,235 km
Doğal Goller	6,481 ha	-	-	6,481 ha
Baraj Golleri	37,751 ha	95,748 ha	86,866 ha	220,365 ha

Not : Türkiyedeki iç su yüzeyleri 1,168,000 ha alanı kaplamaktadır.

Tablo A.28 GAP Bölgesinde İşletilmekte Olan Baraj Golleri

Adı	Nehir Havzası	İli	Yüzey Alanı (ha)	Depolama Hacmi (m ³)
1. Devegeçidi	D	Diyarbakir	3214	20,032*10 ⁶
2. Tahtakopru	F	Gaziantep	2340	20,000*10 ⁶
3. Karakaya	F	Diyarbakir	29800	9,580*10 ⁶
4. Dirsekli		Mardin	-	2,522*10 ³
5. Serifbaba		Mardin	-	1,650*10 ³
6. Kirkat		Mardin	-	2,159*10 ³
7. Desan		Mardin	-	250*10 ³
8. Yilgiztepe		Mardin	- 2397	2,800*10 ³
9. Ortaviran		Diyarbakir	-	3,100*10 ³
10. Bospinar		Diyarbakir	-	1,200*10 ³
11. Gözegöl		Diyarbakir	-	16,771*10 ³
12. Halilan		Diyarbakir	-	7,500*10 ³
13. Kurtkayasi		Diyarbakir	-	172*10 ³
14. Kunres		Diyarbakir	-	792*10 ³
15. Kabakli		Diyarbakir	-	7,500*10 ³
16. B. Kozanlı		Sanliurfa	-	-
17. Erkenek	F	Adiyaman	-	-
Toplam			37751	

D: Dicle
F: Fırat

Tablo A.29 GAP Bolgesinde Insaat Halindeki Baraj Golleri

Adi	Nehir Havzasi	Ili	Yuzey Alani (HA)	Depolama Hacmi (10 ⁶ M ³)
Ataturk	Firat	Sanliurfa	81,700	48,700
Batman	Dicle	Diyarbakir	4,925	1,175
Dicle	Dicle	Diyarbakir	2,400	595
Dumluca	Firat	Mardin	223	22
Hancagiz	Firat	Gaziantep	750	100
Kiralkizi	Dicle	Diyarbakir	5,750	1,919
Goksu	Dicle	Diyarbakir	390	62
Hacihidir	Firat	Sanliurfa	440	68
Kayacik	Firat	Gaziantep	460	52
Toplam			97,038	

Tablo A.30 Kesin Proje Asamasındaki Planlanan Baraj Golleri

Adi	Nehir Havzasi	Ili	Yuzey Alani (ha)	Depolama Hacmi (10 ⁶ m ³)
Ilisu	Dicle	Mardin	29,950	10,410
Birecik	Firat	Sanliurfa	5,625	1,220
Cizre	dicle	Mardin	2,100	360
Karkamis	Firat	Sanliurfa	2,840	157
Toplam			40,515	

Tablo A.31 Dicle-Firat Nehir Sistemlerindeki Balık Turleri

Cyprinidae :	Acanthobrama narmid
	Alburnoides bipunctatus
	Aspius vorax
	Barbus xanthepterus
	Barbus esocinus
	Barbus rajonorum mystaceus
	Barbus pelebejus lacerta
	Barbus capito pectoralis
	Bartinus subquincunciatus
	Tor grypus
	Carasobarbus luteus
	Barilius mesopotamicus
	Chalcalburnus mossulensis
	Chondrostoma regium
	Cyprinon macrostomus
	Cyprinon tenuiradius
	Garra rufa obtusa
Garra varidbilis	
Leociscus cephalus	
Leuciscus lepidus	
Capoeta tinca	
Capoeta capoeta umpla	
Ariidae :	Arius ceus
Bagridae :	Mystus colvillii
	Mystus halepersis
Sisoridae :	Glyptothorax

Tablo A.32 İller Itibariyle Tatlısu Balık Üretimi ve Türleri

(Birim: kg)

Balık Cinsi	ADIYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BÖLGESİ	DİĞER İLLER	ULKE
Alabalık			2,540	1,690		1,590	5,920	1,257,450	1,263,370
Çapak				1,600			1,600	69,650	71,260
Gri kefal							0	9,300,000	9,300,000
Karabalık			1,900	1,200	2,000	3,000	8,100	630,050	638,150
Tekir		2,900		5,500			7,500	1,269,400	1,276,900
Sudak	3,000						3,000	1,439,380	1,442,380
Sazan	84,200	9,500	650,300	14,600	62,000	22,500	823,100	16,466,490	17,269,590
Sazan	2,200						2,200	201,060	203,260
Tatin	11,750		3,380	5,070		850	21,050	402,790	423,340
Yılan	2,540						2,540	514,890	517,430
Turna			2,500				2,500	605,090	607,590
Kerevit							0	1,595,230	1,595,230
Diğer (1)	10,570			4,820		5,910	21,300	5,639,590	5,660,980
Kültür Balıkçılığı							0	3,075,000	3,075,000
Toplam (kg)	114,260	11,500	640,620	34,480	64,000	33,950	898,910	42,456,120	43,354,930
%	12.7	1.3	71.3	3.8	7.1	3.8	2.07	97.93	100.00
Nüfus (1985)	430,729	934,505	966,490	552,069	524,741	795,034	4,303,567	46,350,991	50,664,458
Kişi başına tüketim (kg)	0.27	0.01	0.66	0.05	0.12	0.04	0.21	0.92	0.86

(1) Su böcekleri, Salyangozlar (3,131,740 kg) vs., dahildir.

Not : 1980 ve 1984 yılları tatlısu balık üretimi 805 ve 1,515 ton olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak : Balıkçılık İstatistik Yıllığı, 1986

Tablo A.33 GAP Bolgesi ve Cevresindeki Balık Uretim Tesisleri

Yeri	Adi/kurulus	Balık turu	Aciklamalar (1986)
Diyarbakir	DSI	Aynali sazan	9 gole 120,000 adet yavru balik salinmistir.
Mardin Kirkat Goleti	DSI Kirkat Goleti	Aynali sazan	110,000 adet yavru balik salinmistir.
Gaziantep Budak Koyu	Ozel firma	Aynali sazan	
Gaziantep	DSI Karapinar Golu Isletmesi	Aynali sazan	25,000
Gaziantep Islahiye	Toprak-su Koop. Cakmak Golu	Aynali sazan	15,000
Gaziantep Islahiye	Toprak-su Koop. Balik Alan Golu	Aynali sazan	20,000
Gaziantep Islahiye	Toprak-su Koop. Gozluhoyuk Golu	Aynali sazan	
Gaziantep	Tahtakopru Baraj Golu	Aynali sazan	
Alabalik Arastirma Istasyonu Sivas-Gururi	Ziraat Fakultesi	Alabalik	

Tablo A.34 GAP Bölgesinde Tatlısu Balıkları ve Kerevit Çalışmaları Projesi Kapsamındaki Balıklandırma (Aynalı Sazan)

İli	1984	1985	(Birim : 1000)	
			1986	Total
Diyarbakır	320	40	448	808
Sanlıurfa			560	560
Mardin			728	728
Adıyaman		10	896	906
Gaziantep		35	672	707
Siirt				
Toplam				3709

Kaynak: TOKB, Proje Uygulama G.M.

Table A.35 Adıyaman İlinde Aynalı Sazan Balıklandırma Çalışmaları (Salınan Yavru Balık Sayısı)

Gölün Adı	1984	1985	1986	1987	Total
Azapalı		10		1000	1010
Golbasi		10		1000	1010
Inekli		10		600	610
Abdulharap		10			10
Cataltepe	20	10	448		478
Dot	20	10	448		478
Toplam	40	60	896	2600	3596

Kaynak: Adıyaman Tarım İl Müdürlüğü

Tablo A.39 Tarimdaki Katma Değer Tahminleri, 1985

Sektor	Katma Değer 10 ⁹ TL
Bitkisel üretim	1,068.1
Hayvancılık	365.8
Balıkçılık, orman ürünleri vs.	33.2
Toplam	1,467.1

Kaynak : Tablo A.37 ve A.38

Ürün	Üretim 10 ⁹ TL	Değer 10 ⁹ TL
Arpa	12.30	1.80
Buğday	177.45	0.45
Çiğ	14.50	1.00
Yulaf	22.03	2.80
Yerlik	2.07	2.92
Yulaf	1.72	1.98
Arpa	12.00	1.00
Arpa	1.00	1.00
Çiğ	118.72	0.01
Yulaf	8.10	0.10
Yulaf	94.50	0.10
Toplam	482.13	10.23

Tablo A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma-Deger Tahminleri, 2005. [1/6]

Proje urun	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha basına Katma deger TL 10 ³	Tam gelismedeki Katma deger TL 10 ⁶
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		
URFA-HARRAN [Toplam sulanan alan:141,535 ha]					
Bugday	25.00	35.38	33.61	349.24	11.74
Arpa	10.00	14.15	13.45	152.04	2.04
Kuru fasulye	3.00	4.25	4.03	1690.74	6.82
Mercimek	5.00	7.08	6.72	723.74	4.87
Pamuk	20.00	28.31	26.89	1050.58	28.25
Susam	5.00	7.08	6.72	1537.94	10.34
Domates	4.00	5.66	5.38	5703.55	30.68
Patates	2.00	2.83	2.69	2165.78	5.82
Misir	5.00	7.08	6.72	397.54	2.67
Baklagiller	10.00	14.15	13.45	265.03	3.56
Diger sebzeler	2.00	2.83	2.69	3390.28	9.12
Soya	10.00	14.15	13.45	486.84	6.55
Yerfistigi	5.00	7.08	6.72	1395.74	9.38
Aycicegi	5.00	7.08	6.72	513.12	3.45
Yem bitkileri	3.00	4.25	4.03		
Cok yilli bitk.	20.00	28.31	26.89	1800.00	48.40
Toplam	134.00	189.66	180.17		183.70
MARDIN-CEYLANPINAR 1inci asama (Toplam sulanan alan:230,130 ha)					
Bugday	25.00	57.53	54.66	349.24	19.09
Arpa	10.00	23.01	21.86	152.04	3.32
Kuru fasulye	3.00	6.90	6.56	1690.74	11.09
Mercimek	5.00	11.51	10.93	723.74	7.91
Pamuk	20.00	46.03	43.72	1050.58	45.94
Susam	5.00	11.51	10.93	1537.94	16.81
Domates	4.00	9.21	8.74	5703.55	49.88
Patates	2.00	4.60	4.37	2165.78	9.47
Misir	5.00	11.51	10.93	397.54	4.35
Baklagiller	10.00	23.01	21.86	265.03	5.79
Diger sebzeler	2.00	4.60	4.37	3390.28	14.82
Soya	10.00	23.01	21.86	486.84	10.64
Yerfistigi	5.00	11.51	10.93	1395.74	15.26
Aycicegi	5.00	11.51	10.93	513.12	5.61
Yem bitkileri	3.00	6.90	6.56		
Cok yilli bitk.	20.00	46.03	43.72	1800.00	78.70
Toplam	134.00	308.37	292.96		298.68
MARDIN-CEYLANPINAR 2inci asama [Toplam sulanan alan:104,809 ha]					
Eugday	25.00	26.20	24.89	349.24	8.69
Arpa	10.00	10.48	9.96	152.04	1.51
Kuru fasulye	3.00	3.14	2.99	1690.74	5.05
Mercimek	5.00	5.24	4.98	723.74	3.60
Pamuk	20.00	20.96	19.91	1050.58	20.92
Susam	5.00	5.24	4.98	1537.94	7.66
Domates	4.00	4.19	3.98	5703.55	22.72
Patates	2.00	2.10	1.99	2165.78	4.31
Misir	5.00	5.24	4.98	397.54	1.98
Baklagiller	10.00	10.48	9.96	265.03	2.84
Diger sebzeler	2.00	2.10	1.99	3390.28	6.75
Soya	10.00	10.48	9.96	486.84	4.35
Yerfistigi	5.00	5.24	4.98	1395.74	6.95
Aycicegi	5.00	5.24	4.98	513.12	2.55
Yem bitkileri	3.00	3.14	2.99		
Cok yilli bitk.	20.00	20.96	19.91	1800.00	35.84
Toplam	134.00	140.44	133.42		136.03

Tablo A.40 : Sulama Projeleri Bazında Katma-Deger Tahminleri, 2005 [2/6]

Proje/ urun	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha basına Katma deger TL 10 ³	Tam gelismedeki Katma deger TL 10 ⁶
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		
SIVEREK-HILVAN Pompaj [Toplam sulanan alan:160,105 ha]					
Bugday	25.00	40.03	38.02	349.24	13.28
Arpa	10.00	16.01	15.21	152.04	2.31
Kuru fasulye	3.00	4.80	4.56	1690.74	7.71
Mercimek	5.00	8.01	7.60	723.74	5.50
Pamuk	20.00	32.02	30.42	1050.58	31.96
Susam	5.00	8.01	7.60	1537.94	11.70
Domates	4.00	6.40	6.08	5703.55	34.70
Patates	2.00	3.20	3.04	2165.78	6.59
Misir	5.00	8.01	7.60	397.54	3.02
Baklagiller	10.00	16.01	15.21	265.03	4.03
Diger sebzeler	2.00	3.20	3.04	3390.28	10.31
Soya	10.00	16.01	15.21	486.84	7.40
Yerfistigi	5.00	8.01	7.60	1395.74	10.61
Aycicegi	5.00	8.01	7.60	513.12	3.90
Yem bitkileri	3.00	4.80	4.56		
Cok yilli bitk.	20.00	32.02	30.42	1800.00	54.76
Toplam	134.00	214.54	203.81		207.80
BOZOVA Pompaj[Toplam sulanan alan:69,702 ha]					
Bugday	25.00	17.43	16.55	349.24	5.78
Arpa	10.00	6.97	6.62	152.04	1.01
Kuru fasulye	3.00	2.09	1.99	1690.74	3.36
Mercimek	5.00	3.49	3.31	723.74	2.40
Pamuk	20.00	13.94	13.24	1050.58	13.91
Susam	5.00	3.49	3.31	1537.94	5.09
Domates	4.00	2.79	2.65	5703.55	15.11
Potato	2.00	1.39	1.32	2165.78	2.87
Misir	5.00	3.49	3.31	397.54	1.32
Baklagiller	5.00	3.49	3.31	265.03	0.88
Diger sebzeler	4.00	2.79	2.65	3390.28	8.98
Soya	10.00	6.97	6.62	486.84	3.22
Yerfistigi	5.00	3.49	3.31	1395.74	4.62
Aycicegi	5.00	3.49	3.31	513.12	1.70
Yem bitkileri	3.00	2.09	1.99		
Cok yilli bitk.	20.00	13.94	13.24	1800.00	23.84
Toplam	131.00	91.31	86.74		94.08
SURUC-BAZIKI[Toplam sulanan alan:146,500 ha]					
Bugday	25.00	36.63	34.79	349.24	12.15
Arpa	10.00	14.65	13.92	152.04	2.12
Kuru fasulye	3.00	4.40	4.18	1690.74	7.06
Mercimek	5.00	7.33	6.96	723.74	5.04
Pamuk	20.00	29.30	27.84	1050.58	29.24
Susam	5.00	7.33	6.96	1537.94	10.70
Domates	4.00	5.85	5.57	5703.55	31.75
Patates	2.00	2.93	2.78	2165.78	6.03
Misir	5.00	7.33	6.96	397.54	2.77
Baklagiller	5.00	7.33	6.96	265.03	1.84
Diger sebzeler	4.00	5.85	5.57	3390.28	18.87
Soya	10.00	14.65	13.92	486.84	6.78
Yerfistigi	5.00	7.33	6.96	1395.74	9.71
Aycicegi	5.00	7.33	6.96	513.12	3.57
Yem bitkileri	3.00	4.40	4.18		
Cok yilli bitk.	20.00	29.30	27.84	1800.00	50.10
Toplam	131.00	191.92	182.32		197.73

Table A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma-Değer Tahminleri, 2005 [3/6]

Proje/ ürün	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha başına Katma değer TL 10 ³	Tam gelişmedeki Katma değer TL 10 ³
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		
ADIYAMAN-KAHTA [Toplam sulanan alan: 77,409 ha]					
Bugday	25.00	19.35	18.38	349.24	6.42
Arpa	10.00	7.74	7.35	152.04	1.12
Kuru fasulye	3.00	2.32	2.21	1690.74	3.73
Mercimek	5.00	3.87	3.68	723.74	2.66
Pamuk	25.00	19.35	18.38	1050.58	19.31
Susam	5.00	3.87	3.68	1537.94	5.65
Domates	4.00	3.10	2.94	5703.55	16.78
Patates	2.00	1.55	1.47	2165.78	3.19
Pirinc	5.00	3.87	3.68	1777.65	6.54
Baklagiller	10.00	7.74	7.35	265.03	1.95
Diger sebzeler	2.00	1.55	1.47	3390.28	4.99
Soya	5.00	3.87	3.68	486.84	1.79
Yerfistigi	5.00	3.87	3.68	1395.74	5.13
Aycicegi	5.00	3.87	3.68	513.12	1.89
Yem bitkileri	3.00	2.32	2.21		
Cok yilli bitk.	20.00	15.48	14.71	1800.00	26.47
Toplam	134.00	103.73	98.54		107.62
ADIYAMAN-GOKSU-ARABAN [Toplam sulanan alan: 71,598 ha]					
Bugday	25.00	17.90	17.00	349.24	5.94
Arpa	10.00	7.16	6.80	152.04	1.03
Kuru fasulye	3.00	2.15	2.04	1690.74	3.45
Mercimek	5.00	3.58	3.40	723.74	2.46
Pamuk	20.00	14.32	13.60	1050.58	14.29
Susam	5.00	3.58	3.40	1537.94	5.23
Domates	4.00	2.86	2.72	5703.55	15.52
Patates	2.00	1.43	1.36	2165.78	2.95
Misir	5.00	3.58	3.40	397.54	1.35
Baklagiller	5.00	3.58	3.40	265.03	0.90
Diger sebzeler	4.00	2.86	2.72	3390.28	9.22
Soya	10.00	7.16	6.80	486.84	3.31
Yerfistigi	5.00	3.58	3.40	1395.74	4.75
Aycicegi	5.00	3.58	3.40	513.12	1.75
Yem bitkileri	3.00	2.15	2.04		
Cok yilli bitk.	20.00	14.32	13.60	1800.00	24.49
Toplam	131.00	93.79	89.10		96.64
GAZIANTEP [Toplam sulanan alan: 81,670 ha]					
Bugday	25.00	20.42	19.40	349.24	6.77
Arpa	10.00	3.17	2.76	152.04	1.18
Kuru fasulye	3.00	2.45	2.33	1690.74	3.94
Mercimek	5.00	4.08	3.88	723.74	2.81
Pamuk	20.00	16.33	15.52	1050.58	16.30
Susam	5.00	4.08	3.88	1537.94	5.97
Domates	4.00	3.27	3.10	5703.55	17.70
Patates	2.00	1.63	1.55	2165.78	3.36
Misir	5.00	4.08	3.38	397.54	1.54
Baklagiller	5.00	4.08	3.88	265.03	1.03
diger sebzeler	4.00	3.27	3.10	3390.28	10.52
Soya	10.00	8.17	7.76	486.84	3.78
Yerfistigi	5.00	4.08	3.88	1395.74	5.41
Aycicegi	5.00	4.08	3.88	513.12	1.99
Yem bitkileri	3.00	2.45	2.33		
Cok yilli bitk.	20.00	16.33	15.52	1800.00	27.93
Toplam	131.00	106.99	101.64		110.23

Table A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma-Deger Tahminleri, 2005 [4/6]

Proje/ urun	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha basına Katma deger TL 10 ³	Tam gelismedeki Katma deger TL 10 ³
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		

DICLE-Sag shil [Toplam sulanan alan:52,033 ha]					
Bugday	25.00	13.01	12.36	349.24	4.32
Arpa	10.00	5.20	4.94	152.04	0.75
Kuru fasulye	3.00	1.56	1.48	1690.74	2.51
Mercimek	5.00	2.60	2.47	723.74	1.79
Pamuk	20.00	10.41	9.89	1050.58	10.39
Susam	5.00	2.60	2.47	1537.94	3.80
Domates	4.00	2.08	1.98	5703.55	11.28
Patates	2.00	1.04	0.99	2165.78	2.14
Misir	5.00	2.60	2.47	397.54	0.98
Daneli yem bitk.	5.00	2.60	2.47	265.03	0.66
Diger sebzeler	7.00	3.64	3.46	3390.28	11.73
Soya	5.00	2.60	2.47	486.84	1.20
Yerfistigi	5.00	2.60	2.47	1395.74	3.45
Aycicegi	5.00	2.60	2.47	513.12	1.27
Pirinc	10.00	5.20	4.94	1777.65	8.79
Yem bitkileri	10.00	5.20	4.94		
Cok yilli bitk.	10.00	5.20	4.94	1800.00	8.90
Toplam	136.00	70.76	67.23		73.94

DICLE-Sag sahil pompaj [Toplam sulanan alan:74,047 ha]					
Bugday	25.00	18.51	17.59	349.24	6.14
Arpa	10.00	7.40	7.03	152.04	1.07
Kuru fasulye	3.00	2.22	2.11	1690.74	3.57
Mercimek	5.00	3.70	3.52	723.74	2.55
Pamuk	20.00	14.81	14.07	1050.58	14.78
Susam	5.00	3.70	3.52	1537.94	5.41
Domates	4.00	2.96	2.81	5703.55	16.05
Patates	2.00	1.48	1.41	2165.78	3.05
Misir	5.00	3.70	3.52	397.54	1.40
Daneli yem bitk.	5.00	3.70	3.52	265.03	0.93
Diger sebzeler	7.00	5.18	4.92	3390.28	16.69
Soya	5.00	3.70	3.52	486.84	1.71
Yerfistigi	5.00	3.70	3.52	1395.74	4.91
Aycicegi	5.00	3.70	3.52	513.12	1.80
Pirinc	10.00	7.40	7.03	1777.65	12.50
Yem bitkileri	10.00	7.40	7.03		
Cok yilli bitk.	10.00	7.40	7.03	1800.00	12.66
Toplam	136.00	100.70	95.67		105.23

BATMAN-Sag sahil [Toplam sulanan alan:18,758]					
Bugday	25.00	4.69	4.46	349.24	1.56
Arpa	10.00	1.88	1.78	152.04	0.27
Kuru fasulye	3.00	0.56	0.53	1690.74	0.90
Mercimek	5.00	0.94	0.89	723.74	0.64
Pamuk	25.00	4.69	4.46	1050.58	4.68
Susam	5.00	0.94	0.89	1537.94	1.37
Domates	4.00	0.75	0.71	5703.55	4.07
Patates	2.00	0.38	0.36	2165.78	0.77
Pirinc	5.00	0.94	0.89	1777.65	1.58
Daneli yem bitk.	10.00	1.88	1.78	265.03	0.47
Diger sebzeler	2.00	0.38	0.36	3390.28	1.21
Soya	5.00	0.94	0.89	486.84	0.43
Yerfistigi	5.00	0.94	0.89	1395.74	1.24
Aycicegi	5.00	0.94	0.89	513.12	0.46
Yem bitkileri	3.00	0.56	0.53		
Cok yilli bitk.	20.00	3.75	3.56	1800.00	6.42
Toplam	134.00	25.14	23.88		26.08

Table A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma-Değer Tahminleri, 2005 [5/6]

Proje/ urun	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha basına Katma değer TL 10 ³	Tam gelişmedeki Katma değer TL 10 ⁹
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		
BATMAN-Sol sahil [Toplam sulanan alan:18,986 ha]					
Bugday	25.00	4.75	4.51	349.24	1.57
Arpa	10.00	1.90	1.80	152.04	0.27
Kuru fasulye	3.00	0.57	0.54	1690.74	0.91
Mercimek	5.00	0.95	0.90	723.74	0.65
Pamuk	25.00	4.75	4.51	1050.58	4.74
Susam	5.00	0.95	0.90	1537.94	1.39
Domates	4.00	0.76	0.72	5703.55	4.11
Patates	2.00	0.38	0.36	2165.78	0.78
Pirinc	5.00	0.95	0.90	1777.65	1.60
Baklagiller	10.00	1.90	1.80	265.03	0.48
Diger sebzeler	2.00	0.38	0.36	3390.28	1.22
Soya	5.00	0.95	0.90	486.84	0.44
Yerfistigi	5.00	0.95	0.90	1395.74	1.26
Aycicegi	5.00	0.95	0.90	513.12	0.46
Yem bitkileri	3.00	0.57	0.54		
Cok yilli bitk.	20.00	3.80	3.61	1800.00	6.49
Toplam	134.00	25.44	24.17		26.39
BATMAN-SILVAN [Toplam sulanan alan:213,000 ha]					
Bugday	25.00	53.25	50.59	349.24	17.67
Arpa	10.00	21.30	20.24	152.04	3.08
Kuru fasulye	3.00	6.39	6.07	1690.74	10.26
Mercimek	5.00	10.65	10.12	723.74	7.32
Pamuk	25.00	53.25	50.59	1050.58	53.15
Susam	5.00	10.65	10.12	1537.94	15.56
Domates	4.00	8.52	8.09	5703.55	46.16
Patates	2.00	4.26	4.05	2165.78	8.76
Pirinc	5.00	10.65	10.12	1777.65	17.99
Baklagiller	10.00	21.30	20.24	265.03	5.36
Diger sebzeler	2.00	4.26	4.05	3390.28	13.72
Soya	5.00	10.65	10.12	486.84	4.93
Yerfistigi	5.00	10.65	10.12	1395.74	14.12
Aycicegi	5.00	10.65	10.12	513.12	5.19
Yem bitkileri	3.00	6.39	6.07		
Cok yilli bitk.	20.00	42.60	40.47	1800.00	72.85
Toplam	134.00	285.42	271.15		296.12
GARZAN [Toplam sulanan alan:60,000 ha]					
Bugday	25.00	15.00	14.25	349.24	4.98
Arpa	10.00	6.00	5.70	152.04	0.87
Kuru fasulye	3.00	1.80	1.71	1690.74	2.89
Mercimek	5.00	3.00	2.85	723.74	2.06
Pamuk	25.00	15.00	14.25	1050.58	14.97
Susam	5.00	3.00	2.85	1537.94	4.38
Domates	4.00	2.40	2.28	5703.55	13.00
Patates	2.00	1.20	1.14	2165.78	2.47
Pirinc	5.00	3.00	2.85	1777.65	5.07
Baklagiller	10.00	6.00	5.70	265.03	1.51
Diger sebzeler	2.00	1.20	1.14	3390.28	3.86
Soya	5.00	3.00	2.85	486.84	1.39
Yerfistigi	5.00	3.00	2.85	1395.74	3.98
Aycicegi	5.00	3.00	2.85	513.12	1.46
Yem bitkileri	3.00	1.80	1.71		
Cok yilli bitk.	20.00	12.00	11.40	1800.00	20.52
Toplam	134.00	80.40	76.38		83.41

Table A.40 Sulama Projeleri Bazında Katma-Değer Tahminleri, 2005 [6/6]

Proje/ urun	Ekilis %	Ekilen Arazi		Ha başına Katma değer TL 10 ³	Tam geismedeki Katma değer TL 10 ⁹
		Brut ha 10 ³	Net ha 10 ³		
SILOPI[Toplam sulanan alan:32,000 ha]					
Bugday	25.00	8.00	7.60	349.24	2.65
Arpa	10.00	3.20	3.04	152.04	0.46
Kuru fasulye	3.00	0.96	0.91	1690.74	1.54
Mercimek	5.00	1.60	1.52	723.74	1.10
Pamuk	20.00	6.40	6.08	1050.58	6.39
Susam	5.00	1.60	1.52	1537.94	2.34
Domates	4.00	1.28	1.22	5703.55	6.94
Patates	2.00	0.64	0.61	2165.78	1.32
Misir	5.00	1.60	1.52	397.54	0.60
Baklagiller	10.00	3.20	3.04	265.03	0.81
Diger sebzeler	2.00	0.64	0.61	3390.28	2.06
Soya	10.00	3.20	3.04	486.84	1.48
Yerfistigi	5.00	1.60	1.52	1395.74	2.12
Aycicegi	5.00	1.60	1.52	513.12	0.78
Yem bitkileri	3.00	0.96	0.91		
Cok yilli bitk.	20.00	6.40	6.08	1800.00	10.94
Toplam	134.00	42.88	40.74		41.53
NUSAYBIN-CIZRE-IDIL[Toplam sulanan alan:89,000 ha]					
Bugday	25.00	22.25	21.14	349.24	7.38
Arpa	10.00	8.90	8.46	152.04	1.29
Kuru fasulye	3.00	2.67	2.54	1690.74	4.29
Mercimek	5.00	4.45	4.23	723.74	3.06
Pamuk	20.00	17.80	16.91	1050.58	17.77
Susam	5.00	4.45	4.23	1537.94	6.50
Domates	4.00	3.56	3.38	5703.55	19.29
Patates	2.00	1.78	1.69	2165.78	3.66
Misir	5.00	4.45	4.23	397.54	1.68
Baklagiller	10.00	8.90	8.46	265.03	2.24
Diger sebzeler	2.00	1.78	1.69	3390.28	5.73
Soya	10.00	8.90	8.46	486.84	4.12
Yerfistigi	5.00	4.45	4.23	1395.74	5.90
Aycicegi	5.00	4.45	4.23	513.12	2.17
Yem bitkileri	3.00	2.67	2.54		
Cok yilli bitk.	20.00	17.80	16.91	1800.00	30.44
Toplam	134.00	119.26	113.30		115.51
Genel Toplam		2190.76	2081.22		2200.73

* Musavirin projeksiyonlari.

Tablo A.41 Alternatif Üretim Seviyeleri İçin Hayvan Ürünleri Üretim Projeksiyonları [1/2]

1) Mevcut durum

Ürün	Fiyat TL/kg	1987		1989		1994		1999		2004		2009	
		Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ tons	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL
Kırmızı et	2,750	65.3	179.5	68.3	187.9	87.6	24.0	90.6	249.2	85.5	235.1	82.4	226.6
Beyaz et	1,400	13.2	18.5	13.0	18.2	16.0	22.3	19.2	26.9	20.1	28.2	23.4	32.7
Toplam		78.5	198.0	81.3	206.1	103.6	263.3	109.8	276.1	105.6	263.3	105.8	259.3
Süt	300	409.3	122.8	435.4	130.6	506.4	151.9	659.1	197.7	1,130.7	339.2	1,658.8	497.6
Yumurta (1,000,020 TL/ton veya ad.)	60	19.2	19.2	19.1	19.1	21.0	21.1	23.5	23.5	26.5	26.5	33.0	33.0
Yun	3,600	9.3	33.4	11.5	41.5	12.0	44.5	11.4	41.1	9.7	34.9	8.6	31.1
Tiftik	4,500	0.3	1.4	3.0	1.4	3.0	1.5	0.3	1.3	0.3	1.2	0.2	1.1
Kil	1,080	1.3	1.4	1.6	1.7	1.0	1.7	1.5	1.6	1.3	1.4	1.2	1.3
Ham deri			12.0		11.9		14.5		13.3		11.8		10.7
Bagırsak			1.0		1.9		3.1		1.1		0.9		0.9
Hayvan gücü													
Hayvan Gubresi (1000 ton)		12.3	123.1	14.0	140.3	15.3	153.1	16.7	167.1	17.4	174.4	18.5	185.3
Kesilen hayvan derisi			8.1		9.6		9.8		8.8		7.6		7.0
Envanter değişimi			94.5		120.8		48.6		12.7		26.5		9.9
Toplam			614.8		685.1		712.8		744.3		834.7		1,037.2

(2) Verimlilik Seviyesi I

Ürün	Fiyat TL/kg	1987		1989		1994		1999		2004		2009	
		Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ tons	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL	Miktar 10 ³ ton	Değer 10 ⁹ TL
Kırmızı et	2,750	65.3	179.5	68.4	188.2	91.0	250.2	117.7	323.7	134.9	371.0	139.0	382.4
Beyaz et	1,400	13.2	18.5	13.4	18.8	16.4	23.0	19.8	27.7	20.7	29.0	24.0	33.1
Toplam		78.5	198.0	81.8	207.0	107.4	273.2	137.5	351.4	155.6	400.0	163.1	416.0
Süt	300	409.4	122.8	473.1	141.9	553.5	166.0	704.6	211.4	1,178.1	353.4	1,718.3	515.5
Yumurta (1,000,020 TL/ton veya ad.)	60	19.2	19.2	19.7	19.7	21.7	21.6	24.1	24.1	27.3	27.3	34.0	33.3
Yun	3,600	9.3	33.4	11.5	41.5	12.3	44.3	11.4	41.1	9.7	34.9	8.6	31.1
Tiftik	4,500	0.3	1.4	0.3	1.4	0.3	1.5	0.3	1.3	0.3	1.2	0.2	1.1
Kil	1,080	1.3	1.4	1.6	1.7	1.6	1.7	1.5	1.6	1.3	1.4	1.2	1.3
Ham deri			12.0		11.9		14.5		13.3		11.8		10.7
Bagırsak			1.0		1.9		3.1		1.1		0.9		0.9
Hayvan gücü													
Hayvan Gubresi (1000 ton)	10,000	12.3	123.1	14.4	140.3	15.7	153.1	17.2	167.1	17.9	174.4	19.1	185.3
Kesilen hayvan derisi			8.1		9.6		9.8		8.8		7.6		7.0
Envanter değişimi			94.5		120.8		48.6		12.7		26.5		9.9
Toplam			614.8		697.8		737.4		833.9		986.4		1,212.0

Tablo A.41 Alternatif Üretim Seviyeleri için Hayvan ürünleri Üretim projeksiyonları [2/2]

(3) Verimlilik seviyesi III

Urun	1987		1989		1994		1999		2004		2009		
	Fiyat TL/kg	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ tons	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ TL	
Kırmızı et		2,750	65.3	179.5	72.6	199.7	97.3	267.5	128.7	353.8	147.8	406.3	154.5
Beyaz et	1,400	13.2	18.5	13.9	19.4	17.0	23.8	20.5	28.6	21.4	30.0	24.0	34.8
Toplam		78.5	198.0	86.5	219.1	114.3	291.3	149.1	382.5	169.2	436.3	179.3	459.6
Süt	300	409.4	122.8	503.6	151.1	589.1	176.7	750.0	225.0	1,253.4	376.0	1,827.9	548.4
Yumurta (1,000,020 TL/ton veya ad.)	60	19.2	19.2	20.3	20.3	22.4	22.4	25.0	25.0	28.2	28.2	35.1	35.1
Yun	3,600	9.3	33.4	11.5	41.5	12.3	44.3	11.4	41.1	9.7	34.9	8.6	31.1
Tiftik	4,500	0.3	1.4	0.3	1.4	0.3	1.5	0.3	1.3	0.3	1.2	0.2	1.1
Kil	1,080	1.3	1.4	1.6	1.7	1.6	1.7	1.5	1.6	1.3	1.4	1.2	1.3
Ham deri			12.0		11.9		14.5		13.8		11.8		10.7
Bagirsak			1.0		1.9		3.1		1.1		0.9		
Hayvan gucu													
Hayvan Gubresi (1000 ton)	10,000	12.3	123.1	14.9	149.3	16.3	162.9	17.8	177.8	18.6	185.5	19.7	197.1
Kesilen hayvan derisi			8.1		9.6		9.8		8.8		7.6		7.0
Envanter degisimi			94.5		120.8		48.6		12.7		26.5		9.9
Toplam			614.8		728.7		776.8		890.6		1,057.4		1,302.1

(4) Verimlilik seviyesi IV

Urun	1987		1989		1994		1999		2004		2009		
	Fiyat TL/kg	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ tons	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ ton	Deger 10 ³ TL	Miktar 10 ³ TL	
Kırmızı et	2,750	65.3	179.5	74.9	205.9	106.8	293.8	141.1	388.0	160.8	442.3	172.4	474.0
Beyaz et	1,400	13.2	18.5	14.3	20.0	17.5	24.5	21.1	29.5	22.1	30.9	25.6	35.8
Toplam et		78.5	198.0	89.1	225.9	124.3	318.2	162.2	417.5	182.9	473.2	198.0	509.8
Süt	300	409.4	122.8	550.9	165.3	643.0	192.9	815.3	244.6	1,343.9	403.2	1,989.5	596.8
Yumurta (1,000,020 TL/ton veya ad.)	60	19.2	19.2	20.9	20.9	23.1	23.1	25.7	25.7	29.0	29.0	36.1	36.1
Yun	3,600	9.3	33.4	11.5	41.5	12.3	44.3	11.4	41.1	9.7	34.9	8.6	31.1
Tiftik	4,500	0.3	1.4	0.3	1.4	0.3	1.5	0.3	1.3	0.3	1.2	0.2	1.1
Kil	1,080	1.3	1.4	1.6	1.7	1.6	1.7	1.5	1.6	1.3	1.4	1.2	1.3
Ham deri			12.0		11.9		14.5		13.8		11.8		10.7
Bagirsak			1.0		1.9		3.1		1.1		0.9		0.8
Hayvan gucu													
Gubre (1000 ton)	10,000	12.3	123.1	15.4	153.7	16.9	167.6	18.3	183.0	19.1	190.9	20.3	202.9
Kesilen hayvan derisi			8.1		9.6		9.8		8.8		7.6		7.0
Envanter degisimi			94.5		120.8		48.6		12.7		26.5		9.9
Toplam			614.8		754.6		825.3		951.2		1,127.6		1,407.6

* Musavirin projeksiyonları

Tablo A.42 A, B ve C Alternatiflerindeki Tarımsal Katma-Deger,2005*

Urun/aktivite	Alternatif A		Alternatif B/C	
	Uretim 10 ³ ton	Katma-Deger 10 ⁹ TL	Uretim 10 ³ ton	Katma-Deger 10 ⁹ TL
Bitkisel Uretim				
Bugday	3,279.2	189.7	3,270.2	150.7
Arpa	1,475.9	50.9	1,624.6	51.7
Kuru fasulye	95.1	80.6	53.3	45.3
Mercimek	566.2	251.2	704.6	308.7
Pamuk	858.7	347.0	477.8	193.1
Susam	107.0	136.4	70.3	89.0
Domates	1,584.4	401.7	1,024.4	259.9
Patates	590.0	68.7	325.4	38.6
Diger sebzeler	1,367.8	249.8	1,181.5	225.9
Misir	281.4	24.2	150.0	12.2
Pirinc	108.3	58.2	96.4	51.3
Baklagiller	424.9	36.4	265.4	21.9
Soya	316.0	64.1	158.0	32.0
Yerfistigi	155.9	108.8	85.1	59.4
Aycicegi	160.1	41.2	91.1	23.5
Antepfistigi	-	-	-	-
Uzum	-	-953.4	-	-874.9
Diger	-	-	-	-
Alt-toplam	-	3,062.3	-	2,438.1
Hayvan Urunleri				
Sut	1,253.7	-	1,253.7	-
Et	162.0	-	162.0	-
Diger urunler**	-	-	-	-
Alt-toplam	-	648.0	-	648.0
Balıcılık, ormancılık ve digerleri				
		100.0		100.0
Toplam tarımsal Katma-Deger		3,810.3		3,186.1

* Musavir projeksiyonudur.

** Yumurta, yun, tiftik, kil, ham deri, bagırsak, hayvan gubresi ve kesilmis hayvan derisi dahil.

Tablo A.43 Isletme Butcesi (2 ha)

(1) Isletme butcesi		(Birim 10 ³ TL/yil)		
		Projesiz	Projeli	
Gelirler				
Sut satisi		0	146	
Hayvan satisi		0	250	
Diger hayvan urunleri		0	203	
Urun satisi		1,016	2,562	
Toplam		1,016	3,160	
Giderler				
Fabrika yemi		0	84	
Ilac/veteriner giderleri		0	15	
Bitkisel uretim giderleri		394	925	
Diger		150	1,000	
Toplam		544	2,024	
Net gelir		472	1,136	
(2) Urun butceleri				
(Birim 10 ³ TL/yil)				
Urun	Alan (da)	Gelir	Gider	Net gelir
Projesiz				
Bugday	8	256	156	100
Arpa	3	90	49	41
Mercimek	6	401	121	280
Karpuz	1	269	63	205
Nadas	3	-	5	
Toplam		1,016	394	621
Projeli				
Bugday	6	376	164	211
Arpa	4	168	107	61
Pamuk	8	1,188	347	840
Soya	2	148	50	97
Misir	3	205	86	119
Patates	1	331	114	217
Antepfistigi	2	147	55	92
Toplam		2,562	925	1,638

* Musavir tahminleridir

Tablo A.44 Isletme Butcesi (5 ha)

(1) Isletme butcesi

(Birim: 10³ TL/yil)

	Projesiz	Projeli
Gelirler		
Sut satisi	194	389
Hayvan satisi	333	666
Diger hayvan urunleri	270	540
Bitki satisi	2,802	7,351
Toplam	3,599	8,945
Giderler		
Fabrika yemi	412	825
Ilac/veteriner giderleri	20	40
Bitki uretimi giderleri	1,068	2,115
Diger	350	1,600
Toplam	1,850	4,580
Net gelir	1,749	4,365

(2) Urun butcesi

(Birim: 10³ TL/yil)

Urun	Alan (da)	Gelir	Gider	Net gelir
Projesiz				
Bugday	16	513	312	201
Bugday(sulu)	4	249	110	140
Arpa	8	240	130	110
Mercimek	10	668	202	466
Karpuz	2	538	127	411
Pamuk	4	594	174	420
Nadas	8	-	14	
Toplam		2,802	1,068	1,734
Projeli				
Bugday	15	935	411	524
Arpa	10	420	268	152
Mercimek	4	407	117	289
Karpuz	2	768	90	678
Pamuk	17	2,524	738	1,786
Soya	5	370	126	243
Misir	6	410	171	239
Domates	2	1,224	83	1,141
Antepfistigi	4	294	110	184
Toplam		7,351	2,115	5,236

* Musavir tahminidir

Tablo A.45 Isletme Butcesi (10 ha)

(1) Isletme Butcesi

(Birim : 10³ TL/yil)

	Projesiz	Projeli
Gelirler		
Sut satisi	1,277	2,553
Hayvan satisi	1,664	3,328
Diger hayvan urunleri	1,435	2,870
Bitki satisi	6,987	14,511
Toplam	11,362	23,262
Giderler		
Fabrika yemi	2,198	4,396
Ilac/veteriner giderleri	105	256
Bitki uretim giderleri	2,343	4,496
Digerleri	840	2,400
Toplam	5,486	11,542
Net gelir	5,876	11,720

(2) Urun butcesi

(Birim : 10³ TL/yil)

Urun	Alan (da)	Gelir	Gider	Net gelir
Projesiz				
Bugday	30	962	585	377
Bugday (sulu)	5	312	137	175
Arpa	10	300	163	137
Susam	7	665	306	359
Mercimek	17	1,135	341	792
Karpuz	2	538	127	411
Pamuk	10	1,485	434	1,051
Antepfistigi	5	367	138	229
Domates	2	1,224	83	1,141
Nadas	8	-	28	-
Toplam		6,987	2,343	4,644
Projeli				
Bugday	30	1,870	822	1,048
Arpa	15	630	402	228
Mercimek	10	1,017	293	724
Karpuz	2	768	90	678
Pamuk	35	5,196	1,519	3,677
Antepfistigi	5	367	138	229
Domates	2	1,224	83	1,141
Soya	10	739	252	487
Misir	10	634	286	398
Yerfistigi	5	859	161	698
Patates	2	662	229	433
Sekerpancari	5	495	220	275
Toplam		14,511	4,496	10,015

* Musavir tahminidir.

Tablo A.46 Isletme Butcesi (25 ha)

(1) Isletme butcesi

(Birim: 10³ TL/yil)

	Projesiz	Projeli
Gelirler		
Sut satisi	2,219	3,953
Hayvan satisi	5,496	10,160
Diger hayvan urunleri	2,450	3,841
Bitki satisi	16,047	31,253
Toplam	26,212	49,207
Giderler		
Fabrika yemi	3,773	6,175
Ilac/veteriner giderleri	175	300
Bitki uretim giderleri	5,430	10,105
Diger	2,000	4,000
Toplam	11,378	20,580
Net gelir	14,834	28,627

(2) Urun butcesi

(Birim: 10³ TL/yil)

Urun	Alan (da)	Gelir	Gider	Net gelir
Projesiz				
Bugday	85	2,725	1,658	1,067
Bugday (sulu)	10	623	274	349
Arpa	60	1,800	977	823
Mercimek	35	2,337	707	1,630
Karpuz	10	2,688	633	2,055
Pamuk	15	2,227	651	1,576
Domates	5	3,060	208	2,852
Fistik	10	587	261	326
Nadas	35	0	61	-61
Toplam		16,047	5,430	10,617
Projeli				
Bugday	85	5,297	2,329	2,968
Arpa	45	1,890	1,206	684
Mercimek	25	2,543	733	1,810
Karpuz	5	1,920	225	1,695
Susam	10	1,753	215	1,538
Pamuk	60	8,908	2,604	6,304
Domates	5	3,060	208	2,852
Soya	25	1,848	631	1,217
Misir	20	1,368	573	795
Yem Bitkileri	20	0	360	-360
Aycicegi	20	1,089	319	770
Sekerpancari	10	990	441	549
Fistik	10	587	261	326
Toplam		31,253	10,105	21,148

* Musavir tahminidir

Tablo A.47 Isletme Butcesi (60 ha)

(1) Isletme butcesi		(Birim: 10 ³ TL/yil)		
		Projesiz	Projeli	
Gelirler				
Sut satisi		3,953	9,428	
Hayvan satisi		10,160	27,820	
Diger hayvan urunleri		3,841	9,301	
Bitki satisi		32,684	67,610	
Toplam		50,638	114,159	
Giderler				
Fabrika yemi		6,175	14,392	
Ilac/veteriner giderleri		300	650	
Bitki uretim giderleri		12,166	23,261	
Diger		3,000	6,500	
Toplam		21,641	44,803	
Net gelir		28,997	69,356	
(2) Urun butcesi		(Birim: 10 ³ TL/yil)		
Urun	Alan (da)	Gelir	Gider	Net gelir
Projesiz				
Bugday	240	7,694	4,680	3,014
Bugday (sulu)	25	1,402	685	717
Arpa	120	3,600	1,954	1,646
Mercimek	80	5,343	1,615	3,728
Karpuz	10	2,688	633	2,055
Susam	10	950	437	513
Pamuk	25	3,712	1,085	2,627
Domates	10	6,120	417	5,703
Fistik	20	1,175	522	653
Nadas	80	0	138	-138
Toplam		32,684	12,166	20,518
Projeli				
Bugday	180	10,096	4,931	5,165
Arpa	70	2,646	1,876	770
Mercimek	35	3,204	1,026	2,178
Karpuz	10	3,456	450	3,006
Susam	20	3,156	404	2,752
Pamuk	180	24,051	7,812	16,239
Domates	10	5,508	417	5,091
Soya	60	3,992	1,514	2,478
Misir	35	2,155	1,003	1,152
Yem Bitkileri	50	0	864	-864
Aycicegi	30	1,190	639	1,321
Yerfistigi	20	3,092	645	2,447
Sekerpancari	35	3,119	1,542	1,577
Fistik	20	1,175	138	653
Toplam		67,610	23,261	43,965

* Musavir tahminidir

Tablo A.48 Hayvancılık İşletmeleri Bütçesi ve Bütçe Analizi İçin İşletme Modelleri

Gelirler	Koyun						Süt İneği			
	15 Bas	20 Bas	100 Bas	150 Bas	250 Bas	500 Bas	2 Bas	5 Bas	10 Bas	30 Bas
Hayvan satışı	250	333	1,664	2,496	64,160	8,320	0	750	1,500	6,000
Hayvan ürünleri satışı										
- Yun	108	144	720	1,080	1,800	3,600	0	0	0	0
- Süt	146	194	972	1,458	2,430	4,860	304	761	1,523	4,564
- Gubre	95	126	630	945	1,576	3,151	85	425	765	1,550
- Buzagi	0	0	0	0	0	0	0	2,250	4,500	13,500
Toplam	599	797	1,664	5,979	9,966	19,931	389	4,186	8,288	26,618
Giderler										
Fabrika yemi	84	412	2,062	3,093	5,155	10,309	136	380	1,021	4,082
İlaç/veteriner masrafları	15	20	100	150	250	500	5	25	50	150
Diğer	84	100	502	753	1,255	2,511	125	400	750	2,500
Toplam	183	532	2,664	3,996	6,660	13,320	266	805	1,821	6,232
(2) Hayvancılık Modelleri										
İşletme büyüklüğü (ha)	Durum	Hayvancılık Modeli								
2	Projesiz									
5	Projesiz	20 Koyun								
10	Projesiz	100 Koyun + 2 İnek								
25	Projesiz	150 Koyun + 5 İnek								
60	Projesiz	250 Koyun + 10 İnek								
2	Projeli	15 Koyun								
5	Projeli	40 Koyun + 4 İnek								
10	Projeli	200 Koyun + 10 İnek								
25	Projeli	250 Koyun + 10 İnek								
60	Projeli	500 Koyun + 30 İnek								

* Musavir tahminidir.

İÇİNDEKİLERTABLOLAR
SAYILAR

B-1	İnşaat, Madencilik ve Turizm'de Mevcut Koşullar.....	B-1
1.	İnşaat.....	B-1
2.	Madencilik.....	B-11
3.	Turizm.....	B-15
B-2	Sanayilerin Kuruluş Koşullarının Değerlendirilmesi.....	B-19
1.	Gelecekteki Sanayiler.....	B-19
2.	Sanayilerin Değerlendirilmesi.....	B-29
B-3	Sanayide Üretim ve Satış Değer Tahmini.....	B-31
1.	İnşaat.....	B-31
2.	Diğer Sanayiler.....	B-31
3.	2005 Yılında Fiyat Satış Değer.....	B-31
B-4	Finansta Mevcut Koşullar ve İhtiyaçlar.....	B-23
1.	GİRGİ.....	B-17
2.	Mevcut Koşullar.....	B-23
3.	Öneriler.....	B-25

B

EK B

SANAYİDE MEVCUT KOŞULLAR VE GELECEK

İÇİNDEKİLER

**TABLolar
ŞEKİLLER**

B-1	İmalat, Madencilik ve Turizm'de Mevcut Koşullar.....	B-1
1.	İmalat.....	B-1
2.	Madencilik.....	B-11
3.	Turizm.....	B-15
B-2	Sanayilerin Kuruluş Koşullarının Değerlendirilmesi..	B-20
1.	Gelecekteki Sanayiler.....	B-20
2.	Sanayilerin Değerlendirilmesi.....	B-20
B-3	Sanayide Üretim ve Katma Değer Takmini.....	B-21
1.	İmalat.....	B-21
2.	Diğer Sanayiler.....	B-21
3.	2005 Yılında Sınai Katma Değer.....	B-21
B-4	Ticaret'te Mevcut Koşullar ve İhtiyaçlar.....	B-23
1.	Giriş.....	B-23
2.	Mevcut Koşullar.....	B-23
3.	Öneriler.....	B-25

TABLolar

- Tablo B.1 İmalat Sektöründe İşletme Sayıları
- Tablo B.2 Küçük İmalat Sanayinin İller ve Alt-Sektörler İtibariyle Dağılımı
- Tablo B.3 GAP Bölgesinde Küçük İmalat Sanayinin Sektörel Dağılımı
- Tablo B.4 Gaziantep'teki İmalat Sanayilerinin Sektörel Dağılımı
- Tablo B.5 Diyarbakır'daki İmalat Sanayilerinin Sektörel Dağılımı
- Tablo B.6 GAP Bölgesi Sektörel İstihdam (1975-1980-1985)
- Tablo B.7 GAP İlleri İstihdamı (GSİS)
- Tablo B.8 Küçük İmalat Sanayi Şirketlerin Hukuki Durumları
- Tablo B.9 Büyük İmalat Sanayindeki Şirketlerin Hukuki Durumları
- Tablo B.10 İller İtibariyle Verilen Teşvik Belgeleri
- Tablo B.11 Verilen Teşvik Belgelerinin İller İtibariyle Dağılımı (Yüzde Olarak)
- Tablo B.12 1980-1987 Yılları Arasında İmalat Sanayi İçin Verilen Teşvik Çeşitlerinin Dağılımı
- Tablo B.13 Verilen Teşvik Belgelerinin Alt-Sektörler İtibariyle Dağılımı
- Tablo B.14 Verilen Teşvik Belgelerinin Alt-Sektörler İtibariyle Dağılımı (Yüzde Olarak)
- Tablo B.15 GAP Bölgesi Maden Kaynakları
- Tablo B.16 Gelen Yolcu Sayısı, Konaklanan Gece ve Ortalama Kalış Süresi, Yatak Sayısı ve Kullanım Oranı
- Tablo B.17 Bölgede Potansiyel Turizm Yerleri İle İlgili Ek Liste
- Tablo B.18 Gelecek Vadeden Sanayilerin Sıralandırılması
- Tablo B.19 Sanayilerin Kurulabilmesi İçin Gerekli Şartların Değerlendirilmesi
- Tablo B.20 Önemli Sanayilerin Katma Değerleri, 2005
- Tablo B.21 Alternatif A, B ve C lerdeki Önemli Sanayilerin Katma Değer Tahminleri, 2005
- Tablo B.22 Alternatif A, B, ve C deki GAP Sanayilerinin Katma Değer Artışı
- Tablo B.23 GAP İllerindeki Ticaret ve İş Hizmetleri İstihdamı, 1975
- Tablo B.24 GAP İllerindeki Ticaret ve İş Hizmetleri İstihdamı, 1980
- Tablo B.25 GAP İllerindeki Ticaret ve İş Hizmetleri İstihdamı, 1985
- Tablo B.26 Ticaret ve İş Hizmetleri Gayri Safi Bölge Hasılası
- Tablo B.27 GAP Bölgesindeki Bankalar
- Tablo B.28 Ticaret ve İş Hizmetlerindeki Eğitim Durumu, 1985
- Tablo B.29 Ticaret ve İş Hizmetlerindeki İstihdamın Eğitim Durumu, 1985
- Tablo B.30 İller İtibariyle Ticaret ve İş Hizmetlerindeki İstihdamın Eğitim Durumu, 1985

ŞEKİLLER

- Şekil B.1 Türkiye'de Muhtelif Yaştaki Metamorfik ve Yeşil Kayaçların Jeotektonik Ünite ve Dağılımları
- Şekil B.2 GAP Bölgesinin Basitleştirilmiş Jeolojik Haritası ve Maden Kaynakları
- Şekil B.3 GAP Bölgesinde Önemli Madencilik Faaliyet Yerleri
- Şekil B.4 GAP Bölgesinde Kaplıcalar ve Maden Suyu Kaynakları
- Şekil B.5 GAP Bölgesinde Turizm Şebekesi
- Şekil B.6 GAP Bölgesinde Turizm Güzergahları ve Görülecek Yerler

EK B : SANAYİDE MEVCUT KOŞULLAR VE GELECEĞİ

B-1 İmalat, Madencilik ve Turizm'de Mevcut Koşullar

1. İmalat

(1) Kuruluşlar, Katma Değer ve İstihdam

Kuruluşlar

GAP bölgesinde 1985 yılında toplam 11,378 imalat kuruluşunun 243 tanesi, 10 veya daha çok işçi istihdam eden büyük işletmelerden oluşmaktadır (Tablo B.1). Bölge'nin ülke genelinde küçük kuruluşlar toplamındaki payı 1980'de % 7.1'den, 1985'de % 6.0'a düşmüştür. Bölge'nin büyük kuruluşlar toplamındaki payı ise, 1980'de % 1.8'den, 1985'de % 2.6'ya yükselmiştir.

1985 yılında, tüm imalat kuruluşlarının % 50'si, büyük kuruluşların % 81'i, Gaziantep'te bulunmaktadır. Diyarbakır ve Şanlıurfa % 13'erlik paylarıyla Gaziantep'i izlemektedir. Geri kalan imalat kuruluşlarının % 8'lik payı Mardin'de, % 7'si Adıyaman'da ve % 5'si ise Siirt'te bulunmaktadır.

Küçük kuruluşların % 32'si tekstil ve giyim sanayiinde; % 21'i metal ürünlerinde; % 19'u yiyecek ve içecek sanayiinde; % 15'i ağaç ürünleri ve mobilya sanayiinde faaliyet göstermektedir (Tablo B.2 ve B.3). Ağaç ürünleri ve mobilya sanayii, Gaziantep'te yoğunlaşmıştır. Gaziantep ve Diyarbakır'daki büyük kuruluşların sektörlere göre dağılımı ise, 68 kuruluşla yiyecek ve içecek ve 68 tekstil ve giyim sanayi bölgedeki sanayinin büyük kısımlarını oluşturmaktadırlar. Bunları 35 kuruluşla, kimyasal, lastik ve plastik ürünleri ve 32 kuruluşla metal ürünleri sektörleri takip etmektedir (Tablo B.4 ve B.5).

İstihdam

GAP bölgesinde imalat sanayiindeki toplam istihdam, Ticaret ve Sanayi Kuruluşları Sayımı'na (TSKS) göre, 46,418; Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Karakteristikleri Sayımı'na (NSES) göre ise 76,437 kişidir (Tablo B.6 ve B.7). Her iki sayım arasında bu kadar büyük fark olması organize olmayan sektördeki küçük işletme işverenlerinin resmi anket ve sayımlardan çekinmeleri sonucu olduğuna inanılmaktadır. İmalat sektöründeki istihdam Bölge'deki toplam işgücünün % 5'ini oluşturmakta ve bu oran da aynı sektörün ülke çapındaki % 16'lık oranından oldukça düşük seviyede bulunmaktadır.

Katma Değer

1985 yılında Bölge'deki imalat sektörünün, Türkiye çapındaki imalat sektörü toplam katma değerine katkısı yalnızca % 19;

Bölge'nin gayrisafi bölgesel hasılasına katkısı ise % 11.7'dir (Master Plan, Tablo 2.4). 1975'de (1988 fiyatlarıyla) 327.5 milyon TL olan imalât sanayii katma değeri, % 2.8'lik yıllık ortalama büyüme hızıyla, 1985'de 433.3 milyon TL'si olmuştur. Aynı yıllarda, ülke çapında imalât katma değerinin yıllık ortalama büyüme hızı ise, % 5.6 olmuştur.

(2) illere Göre İmalat Faaliyetleri

Adıyaman

Zanaatkarlık ve küçük imalathaneler Adıyaman'da üretim imalat sektörünün büyük kısmını oluşturmaktadır. Bu kuruluşlar, esas olarak ayakkabı ve giyim, metal ürünleri ve tekstil imalâtında yoğunlaşmıştır. Adıyaman'da kamuya ait kuruluşlar aşağıda gösterilmiştir.

- Sümerbank Pamuklu Dokuma Sanayi;
- Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu;
- Türkiye Yem Sanayi;
- TEKEL Tütün Kontrolörlüğü;
- Et ve Balık Kurumu;
- Adıyaman Çimento Fabrikası.

Ayrıca, özel sektöre ait tuğla, kiremit, briket ve un fabrikaları bulunmaktadır.

Diyarbakır

Büyük girişimcilik potansiyeliyle Diyarbakır, Gaziantep'in ardından ikinci büyük sanayi merkezidir (Tablo S.5). Bu potansiyelin gelişmesinde, merkezi hükümetin ve ulusal hizmet kurumlarının idari birimlerini bu kentte kurma kararları büyük rol oynamıştır.

Diyarbakır'da son zamanlarda GAP Bölgesi'nde sanayinin gelişmesi için teknik-çıraklık eğitiminin sağlanması amacıyla, Türk-Alman Hükümetlerinin işbirliği sonucu, Türk-Alman Çıraklık Eğitimi Merkezi'nin (TAÇE) kurulması yeni bir gelişmedir.

Diyarbakır, kalkınmada birinci derecede öncelikli iller arasında bulunmaktadır. Ayrıca bu ilde, bir küçük sanayi sitesi bulunmaktadır.

Tekstil ve giyim, yiyecek ve içecek ve metal ürünleri sanayileri bu ildeki küçük kuruluşların başka konularını oluşturmaktadırlar. (Tabllo B.2). Büyük kuruluşların çoğunluğu ise, yiyecek ve içecek sanayilerinde yoğunlaşmıştır.

Diyarbakır'daki büyük kuruluşlar şunlardır:

- TEMSAL, elektro-mekanik
- SÜMERBANK, halı ve yün ürünleri
- SÜMERBANK, pamuklu dokuma
- YEM SANAYİİ T.A.Ş.
- ERGANİ ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş., çimento
- ET VE BALIK KURUMU, et ve balık işleme
- TEKEL İÇKİ FABRİKASI, alkollü içkiler
- TSEK, süt ürünleri
- ERGANİ GIDA SANAYİİ, gıda maddeleri işleme
- EZ-BEL EKMEK FABRİKASI, ekmeç
- HAMİDİYE UN FABRİKASI, un
- MEHMETOÇLU UN FABRİKASI, un
- ÖZ BLOKSAN TUĞLA VE KİREMİT SANAYİ, tuğla ve kiremit
- DİYARBAKIR TUĞLA VE KİREMİT SANAYİ, tuğla ve kiremit
- UNISAN ISI SANAYİ, ısıtma araç-gereci
- SİLVAN GIDA SANAYİ, yiyecek

Gaziantep

Gaziantep, Türkiye'nin güney ve güney doğusunun mamul mal talebini karşılayan bölgenin sanayi merkezidir. Sahip olduğu imalat kapasitesi ve coğrafi konumundan dolayı Gaziantep, pek çok Orta Doğu ülkeleriyle iyi ekonomik ilişkiler geliştirmiştir.

Gaziantep'te 1985 yılı itibariyle 198 adet büyük, 5,435 adet küçük imalat kuruluşu vardır (Tablo B.4). Bu kuruluşların çoğunluğu, il merkezinin civarında yer almaktadır ve mekansal olarak dağınıktırlar. Daha organize işyerleri yaratmak ve destekleyici kuruluşlar aracılığıyla onlara yardım etmek amacıyla, Belediye ve Merkezi Hükümet, organize sanayi siteleri kurarak bu (dağınık) kuruluşları bir araya getirmek çabası içindedirler. Halihazırda böyle bir organize sanayi sitesi mevcuttur ve bu siteye ek bir site de inşa halindedir.

Gaziantep'teki imalat faaliyetlerinde son zamanlardaki gelişme, esas olarak küçük kuruluşlar aracılığıylaadır. Ekonomik olarak verimli ve ihracata yönelik üretim hedef olarak kabul edildiğinden emek yoğun üretim şeklinin yerini daha verimli üretim tekniklerinin alması gerekmektedir. Son zamanlarda, Merkezi Hükümetin ve Belediye'nin yerel girişimcilere yardım etmek konusunda gösterdiği ilgi, UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) yardımıyla Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı'nın (KUSGET) Çıracılık Eğitimi Merkezi'nin kurulmasını sağlamıştır.

Mardin

Mardin'deki temel imalat kuruluşları, kireçtaşı ve tuğla üretimi, asbest boru, çimento, yem, süt ürünleri, un, yün ipliği ve hayvan kesimi üzerine yoğunlaşmıştır. Esas olarak yerel zanaatkarlara

ait olan küçük kuruluşlar, ildeki imalat sektörün temelini oluşturmaktadırlar.

Son zamanlarda organize sanayi sitesi kurulmuştur. İlde aynı zamanda toplam 1,140 kişiyi istihdam eden yaklaşık 190 civarında küçük kuruluşun yer aldığı bir küçük sanayi sitesi mevcuttur.

Siirt

Siirt, Türkiye'nin az gelişmiş illerinden biridir. Batman petrol rafinerisi, bu ilde yer almaktadır. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde, Siirt ili için planlanan Devlet yatırımlarının % 60'ı, petrol rafinerisi de dahil olmak üzere madencilik sektörüne, % 23'ü imalat sanayiye; % 5'i ulaşım sektörüne ve % 8'i de eğitim ve diğer hizmetler sektörlerine gidecektir.

İldeki kamu iktisadi teşebbüslerine ait işletmeler şunlardır:

- Peynir, tereyağ ve süt fabrikası,
- Yem fabrikası,
- Çimento fabrikası,
- TPAO, Batman Rafinerisi.

Özel sektöre ait kuruluşlar ise şöyledir:

- Un fabrikası,
- Antepfıstığı işleme fabrikası,
- Tütün işleme fabrikası,
- Tuğla ve kiremit fabrikası.

1985 yılı itibariyle ilde 686 küçük imalat kuruluşu bulunmaktadır. Ayrıca, organize sanayi sitesinin kurulması da planlanmıştır.

Şanlıurfa

Bu il, sahip olduğu sanayi potansiyelini geliştirememiştir. Mevcut kuruluşların çoğunluğu, aile mülkiyeti ve işletmesi altındadır. İldeki belli başlı sanayiler, kamu iktisadi teşebbüslerine ait işletmeleridir.

- ÇİTOSAN, çimento fabrikası,
- TZDK, tarımsal makine ve teçhizat,
- TÜRKİYE YAPAĞI TİFTİK, halı ve pamuk ipliği,
- ŞANLIURFA TEKEL ŞARAP FABRİKASI, şarapçılık,
- HİLVAN YEM SANAYİİ, yem,
- TSEK, Siverek süt ürünleri (halen çalışmıyor),
- CEYLANPINAR PEYNİR VE TEREYAĞI FABRİKASI, süt ve tereyağı,
- ŞANLIURFA MEZBAHASI, mezbaha,
- E.B.K., et kombinası.

Büyük sanayi kategorisinde, özellikle 20'den çok işçi istihdam eden kuruluşlarda, işçiler genellikle iş akdi karşılığında çalıştırılmaktadır. Bu kuruluşlarda ayrıca mevsimlik ve geçici işgücü de istihdam edilmektedir. Bu kuruluşlardaki işçiler genellikle sendika üyesidirler; çalışma saatleri belirlidir ve sosyal sigortaları vardır.

Geçici işgücü ihtiyacı ise işsizler sınıflandırmasına giren gündelikçilerden sağlanmaktadır. Büyük sınıfa giren ferdi mülkiyet teşebbüslerin en büyükleri dışında ücretli veya ücretsiz aile emeği bütün teşebbüslerde görülebilir. Kadın işgücü kullanımı genellikle düşüktür. Kadın işgücü en çok hazır giyim ve örgü sanayilerinde istihdam edilmiştir. Çocuk emeği özellikle 10'dan az işçi çalıştıran küçük sanayilerde yaygındır.

Ülke çapındaki imalat sanayi istihdamı içinde Bölge'nin payı, Bölge'nin ülke çapında imalat sektöründeki kuruluş sayısındaki payı ile hemen hemen aynı orana sahiptir. Dolayısıyla, Bölge imalat sanayinde kullanılan yapı Türkiye'nin imalat sanayisinin yapısı ile büyük benzerlik gösterdiği ve teknoloji seviyesinin ülke ortalamasıyla hemen hemen aynı olduğu söylenebilir.

(5) Girişimciler

Bölge'de 10'dan az işçi istihdam eden küçük teşebbüslerin çoğunun sahibi, atelyelerden gelmiştir. Bu, özellikle metal işçiliği, ayakkabıcılık ve ağaç ürünleri sanayileri için ve bir ölçüye kadar da giyim sanayii için geçerlidir. Daha büyük ölçekte ilk sabit yatırım gerektiren tekstil, kimya, plastik, lastik sanayileri ile bazı gıda sanayi dallarında ise, girişimciler, genellikle ticari tecrübesi olan ve toptan veya perakende alım satım faaliyetleri sonucu sermaye biriktirmiş olan tüccarlardır. 40 veya daha fazla işçi çalıştıran ve nisbeten daha büyük teşebbüslerde, girişimciler genellikle önemli bir sanayi tecrübesine sahip bulunan iş adamları veya profesyonellerdir. Ancak, pek çok küçük teşebbüs de müteakip genişlemeler sonucu, orta ölçekte işletme büyüklüğüne geçebilmişlerdir. Bu gelişme özellikle Gaziantep'te açıkça görülmektedir. Bölge'de gözlemlenebilen bir yeni gelişme de, genç mühendislerin yurt dışında çalışan Türk işçilerinin sermaye katkıları ile kurdukları ve ithal teknolojiye dayanan kuruluşların sayısının giderek artmasıdır.

Özellikle, Bölge'nin sanayi merkezi olan Gaziantep'te, küçük ve orta çapta teşebbüslerin sahipleri enerjik, becerikli ve problemlere ivedi çare bulmakta ve taklit konularında çok yetenekli görünmektedirler. Bu girişimciler, derin mesleki bilgilere sahip, insiyatif koyabilecek yetenekte; üretimde kullanılan makinaların geliştirilmesinde şaşırtıcı derecede yaratıcıdır.

Küçük imalathaneler gelişen teknolojiye uyum sağlamak için eski makinalarında yeni parçalar imal edip makinalarını yenileştirerek

hem rekabet dışı kalmamakta hem sabit sermaye stoklarına katkıda bulunmaktadırlar. Gaziantep dışındaki illerdeki küçük imalathaneler diğer bazı açılardan geleneksel niteliklerini sürdürmekte ve yeni alışkanlıklar edinme konusunda daha az esnek görünmektedirler. Gaziantep hariç Bölge'de düşük seviyeli bir girişimcilik potansiyeliyle yüzyüze olunması kısmen, yatırım yapabilecek yeterlikte sermaye ve beceri sahibi insanların İstanbul ve Ankara gibi daha büyük ve zengin olanaklara sahip illere göç etmekte sonuçlanmaktadır.

Pek çok küçük imalat biriminin en yaygın ortak özelliği, ürünün üretiminden yönetimi ve pazarlamasına kadar sorumluluğunun, mülk sahiplerinin üzerinde yoğunlaşmasıdır. Mal sahipleri, fiili üretim işlemleri dışında (ki, zanaatkarlık alanında bu fonksiyon da iş sahibi tarafından yerine getirilir), işin gerekli olan tüm faaliyetlerini icra ederler. Genellikle çıraklıktan gelmekte ve yalnızca ilkökul eğitime sahip bulduklarından bu şahısların gerekli tüm işlemleri yeterli bir biçimde yürütmek için ne zamanları, ne de uzmanlıkları vardır.

Bir sanayi kuruluşunun gelişmesinde kritik noktaya, bir kısım idari fonksiyonların mülk sahibinden başkalarına devredilmesi gerektiği zaman, ulaşılır. Bölge'deki pek çok girişimci, bunu yapamaz veya en azından bu adımı atmaya çok zor bulur. Dolayısıyla da, kuruluşlarının büyüme potansiyeli sınırlı kalır. Gaziantep'te sınırlı bir ölçüde de olsa, idari fonksiyonlarda uzmanlaşma, teşebbüsler 15-20 veya daha fazla işçi istihdam edildiğinde ortaya çıkmaya başlamaktadır.

(6) Teknik Eğitim

Geleneksel atölyelerdeki girişimciler, sanayi kariyerlerine, genellikle 10-15 yaşlarında çırak olarak başlarlar. Yeterli tecrübe edindikten sonra, kalfa olurlar. Bundan sonraki konum ise ustalık statüsüdür. Bu öğrenme sürecinin peşpeşe gelen aşamaları arasında, kesin ayrımlar yoktur.

Bu geleneksel eğitim sistemine alternatif olarak, ortaokulu bitiren bir kişi, öğrenim ile pratik tecrübenin birarada kazanıldığı meslek okullarına gidip, daha sonra da kendi işini kurabilmektedir. Genellikle meslek okulu mezunları iş güvencesi ve sosyal sigorta veren orta ve büyük ölçekli sanayilerde çalışmayı tercih etmektedirler.

Usta-kalfa-çırak ilişkisindeki geleneksel eğitim sistemi, Bölge'de yaygın olarak uygulanmasına rağmen, bu sistem giderek değişmeye başlamıştır. Artan makinalaşma ve kitlesel üretim metodlarının uygulanması sonucu, nitelikli zanaatkarların yerine, daha az eğitilmiş üretim bandı işçileri istihdam edilmektedir. Bu durum özellikle, değişim halindeki ekonomik yapısı nedeniyle Gaziantep ilinde daha da belirgindir.

Muhtemel teknisyen ve zanaatkarların teknik eğitimi ise

sınırlıdır. Bu konuda Küçük Sanayii Geliştirme Teşkilâtı (KÜSGET) pilot proje olarak kurulmuştur. Çok başarılı olan bu proje, özgün eğitim ile pratik iş eğitimi programlarının birarada yürütülmesi konusunda örnek bir proje teşkil etmektedir.

(7) Sermaye Donanımı

Bölge'deki makina ve teçhizat çok çeşitlidir. Bazıları yerel olarak imal edilmiştir; bazıları ise daha önce kullanılmış ithal araçlardır. Genel olarak, metal ürünleri, ağaç ürünleri ve tekstil sanayiinde modası geçmiş makina ve teçhizat kullanılmaktadır. Modern teçhizat kullanımı sadece Gaziantep'te yaygınlaşmıştır.

(8) Girdilerin Temini

İmalat için girdiler, esas olarak GAP bölgesinden sağlanmaktadır. Diyarbakır, imalat üretimi girdilerinin % 92'sini, Gaziantep ise % 35'ini kendi sınırları içerisinde sağlanmaktadır.

Bölge'deki imalat faaliyetlerinde kullanılan girdilerin çoğunluğu Adana, Kahramanmaraş ve Hatay'dan (Antakya) sağlanmaktadır. Bir il geliştikçe, girdiler gerektiğinde daha uzak illerdeki üreticilerden sağlanmaya başlamaktadır. Nitekim Gaziantep'te sanayi, daha çok birincil üreticiler ile ithalatçılara dayanırken; GAP bölgesindeki diğer iller sanayileri çevre illerde bulunan aracı ve tüccarlara dayanmaktadır.

(9) Pazarlama

Pazarlama alanları

GAP bölgesindeki illerde imal edilen malların pazarlanma biçimi, aşağıdaki gibi özetlenebilir (DPT, "Bölgesel Merkezlerin Sınai Yapısı", Temmuz 1983).

GAP bölgesindeki imalatın büyük kısmı, yerel olarak tüketilmektedir. Yapılan hesaplar, Gaziantep ve Diyarbakır'da imal edilen malların sırasıyla % 57'si ve % 48'inin yine bu illerde tüketildiğini göstermektedir. Geri kalan mamul malların çoğunluğu diğer GAP bölgesi illerinde pazarlanmaktadır.

Gaziantep, sanayileşmede içinde bulunduğu aşamadan dolayı, küçük miktarlarla da olsa, ürünlerini, birçok bölge dışı illere, özellikle de Doğu Akdeniz ve Marmara bölgelerindeki illere pazarlama şansına sahiptir.

Yine özellikle Gaziantep için, mamul malların pazarlanmasında yabancı pazarlar giderek artan bir önem taşımaktadır. Gaziantep'ten yapılan ihracatın çoğu Orta Doğu'ya yöneliktir. Gaziantep'ten 40 ülkeye yapılan ve 120 değişik tür malı kapsayan toplam ihracat içinde, sanayi mallarının payı giderek artmaktadır (Gaziantep Ticaret ve Sanayi Odası).

Pazarlama kuruluşları

Bölge sanayicileri, il ticaret ve sanayi odaları ile imalatçılar birlikleri halinde örgütlenmişlerdir. Bu kurumlara üyelik, mecburi değildir. Bu kurumlar, imalatçılar adına hareket ederek, bürokratik formaliteler konusunda onlara yardımcı olmakta ve hükümet politikalarını etkilemek açısından baskı grupları oluşturmaktadırlar.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlı İGEME (İhracatı Geliştirme Merkezi), uluslararası alanda Türk Ticaret Ataşeliklerinden sistematik olarak bilgi toplamakta ve bu bilgileri, süreli yayınlar ve dergiler aracılığıyla yurt içindeki odalara, birliklere ve bunların üyelerine ulaştırmaktadır. Tüm bu bilgiler, uluslararası pazarlara yöneliktir.

Bütün bu bölgesel pazarlama kuruluşları, aynen ülke çapındaki yapılanmada olduğu gibi, güncel bilgi toplanması, pazarlamanın desteklenmesi ve gerekli tüketim alışkanlıkları araştırmaları açısından yetersizdirler.

(10) Yatırım Teşvikleri

1960'lı yılların ilk yarısında, Beş Yıllık Kalkınma Planları ile yıllık programlarda belirtilen bölgeler ve istenilen alt-sektörlere yatırımlar yöneltmek için teşvikler getirilmiştir. Bu politikaların temel özellikleri şunlardır:

- a) Gelir ve Kurumlar vergisi indirimleri,
- b) Sermaye malları ithalatında gümrük tarifesi ve gümrük vergisi ertelenmesi, indirim veya muafiyetleri,
- c) Düşük faizli kredi kullandırımı

Bu yatırım politikalarının ana özellikleri, teşviklerden elde edilecek yararları ve teşviklerin kullanımıyla kredilerde veya genel olarak kullanılan oranları yöre ve yatırım sektörüne göre ayarlamak olmuştur.

1980 yılından itibaren ise ekonomiyi stabilize etmek amacıyla ekonomik politikada bir dizi reform yapılmıştır. Bu reformlar şunlardır:

- a) 1980 yılında Türk lirasında yapılan büyük devalüasyon ve döviz kurlarının günlük ayarlanması;
- b) Daha büyük ihracat teşvikleri: Kredi sübvansiyonları, ihracata yönelik üretim için ithal edilen girdilere öncelik ve gümrüksüz giriş hakkı, vergi iadeleri, ihracatta ruhsatın kaldırılması ve fiyat kontrolünün gevşetilmesi, mevzuatın kolaylaştırılması ve idarenin merkezileştirilmesi;

- c) İthalatta kısmi serbestleşme: Kota listesinin kaldırılması, daha serbest bir ithalat ve ithalatta gerekli olan teminat miktarının azaltılması.

1980 yılının hemen öncesinde sanayi yatırımlarının gelişmesindeki en önemli faktör, genel ekonomik politikaların (düşük kredi faizleri, koruyucu önlemler, düşük döviz kuru politikası, girdilerde devlet sübvansiyonu) uygulamaları olmuştur. Devletin sunduğu özel teşvikler ise (teşvik belgeleri), döviz ve kredi tahsisatı gibi ulusal ekonomik kalkınma politikalarının yarattığı darboğazlarının geçici biçimde hafifletilmesini sağlamıştır.

1980 yılından itibaren, bürokratik engellerin birçoğu ortadan kaldırılmıştır. Daha serbest döviz kuru politikaları uygulanmaya başlanmış ve muhtemel ihracatçılar, teşvikler aracılığıyla desteklenmiştir. GAP bölgesinde 1980 yılından itibaren sağlanan imalat sanayii teşviklerinin illere göre dağılımı, Tablo B.10 ve B.11'de verilmiştir.

Mevcut yatırım politikaları daha kapsamlı hale getirilmiştir. Teşvik politikalarının daha önceki biçimlerinde olduğu gibi, Hükümet yatırımcıların kendi ürünlerini ulusal pazarlarda (daha az gelişmiş bölgelerde yatırım yapanlar için), ve aynı zamanda uluslararası pazarlarda rekabet gücüne sahip olacak şekilde pazarlayabilmelerini sağlamak amacıyla, dolaysız teşvikleri devreye sokmuştur. Bu teşvik politikalarının genel çerçevesi şöyledir:

- a) İthal edilen makinalarda gümrük muafiyeti,
- b) Yurt içinde üretilen makinaların teşviki,
- c) Kaynak kullanımı destekleme primi,
- d) Faiz hadleri sübvansiyonu,
- e) Yatırım vergisi indirimi,
- f) Vergi resim ve harç istisnası,
- g) İhracatta vergi iadesi.

Son madde hariç olmak üzere bütün bu teşvik politikaları yatırımlara getirilen teşviklerdir. *

Teşvik sistemi çerçevesinde nisbeten daha az gelişmiş illerin kalkınmasını sağlamak amacıyla iller kalkınma düzeylerine göre sınıflandırılmış ve bu daha az gelişmiş illerin karakteristiklerine bağlı olarak uygun teşvik tedbirlerinin saptanabilmesi için bir ayırım getirilmiştir.

GAP kapsamında olan iller içinde Adıyaman, Diyarbakır, Mardin ve Siirt birinci derecede kalkınmada öncelikli iller olarak Şanlıurfa ise ikinci derecede kalkınmada öncelikli il olarak sınıflandırılmıştır.

Gaziantep normal bölgeler sınıflandırılmasına dahil edilmiş olduğundan teşvik politika çerçevesinin dışında bırakılmıştır (Tablo B.12). Ancak, aynı bölgede yer alan iller arasında yapılan bu ayırım, şikayet konusu olmuştur.

Kalkınmada Öncelikli iller için geliştirilen teşviklerin başlıca amaçları şunlardır:

- Asgari yatırım gereklerinin daha aşağı bir düzeyde tutulması;
- Daha düşük kredi hadlerinin sağlanması;
- Vergi avantajlarının sağlanması;
- Gerekli ithalat için gümrük muafiyetlerinin sağlanması.

Öngörülen teşviklerin uygulama sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesinde yetersiz kalınması, politika uyarlamaları ve formülasyonlarını zorlaştırmaktadır. Geçmiş performansın ve gelecekte beklenen etkenliğin yeterli analizi yapılmadan gerçekleştirilen değişiklikler ve getirilen ek teşvikler, bu politikanın asıl zayıf yanını oluşturmaya devam etmektedir.

Teşvik talepleri

Teşvik politikalarının, kalkınmada öncelikli illerdeki yatırım kararları üzerindeki etkisi çok ümit verici değildir. Teşvikler, yatırımcıları çekecek kadar etkili olamamıştır. Bu açıdan, genel ekonomik politikalar ve konjunktür daha etkili görünmektedir. Yatırımcıları çekmek açısından her ilin sosyo-ekonomik kalkınma düzeyi daha anlamlı bir unsur olarak belirmektedir.

Teşviklerin sektörlere göre dağılımı analiz edildiğinde, teşvik belgesi alınmasında temel etkileyici faktörün yalnızca teşvik edilen sanayi olması değil bölgenin doğal kalkınmasına da cevap veren yatırımlar olduğu gerçeği görülmüştür (Tablo B.13 ve B.14). GAP kapsamındaki illerde, illerin doğal gelişme eğilimleriyle aynı doğrultuda, gıda, içecek ve tekstil sanayi teşviklerin payı nisbeten daha yüksek olmuştur. Bu gözlemler, kalkınmada öncelikli diğer iller için de geçerlidir. Bu itibarla, verilen teşvik belgelerinin sayısı gibi göstergeler, teşvik politikalarının etkililiğini göstermekten çok, esas olarak ilgili illerin genel koşullarının değerlendirilmesi açısından kullanılmaktadır.

GAP bölgesinde imalat faaliyetleri için verilen teşvik belgelerinin sayısı, 1980 ile 1986 yılları arasında, 14'ten 62'ye; yaratılan istihdam 3,501'den 88,811 kişiye; ve yatırım değerleri 1,884 milyon TL'dan 3,947 milyon TL'na yükselmiştir. Bu miktarlar, yıllık ortalama artış olarak, belge sayısı için % 28, istihdam için % 71, toplam yatırım değerleri için ise % 13'lük bir artış oranına tekabül etmektedir. Ülke çapındaki toplanlar açısından ise bu değişkenlerden herbirinin artış oranları, sırasıyla % 22, % 52 ve % 4 olmuştur. Buradan, Bölge'deki yatırım

beklentisinin genel olarak ülkeninkinden daha hızlı oranlarda büyüdüğü sonucu çıkartılabilir.

2. Madencilik

(1) Jeoloji ve Maden Cevheri Zenginliği

Jeoloji

Türkiye'nin jeolojik yapısı, genel olarak doğu-batı doğrultusunda uzanan kıvrımlar ve faylar ile karakterize edilir. Ülke, kuzeyden güneye doğru aşağıdaki gibi sıralanan dört tektonik birime ayrılmıştır:

- 1) Pontid'ler (Pontus/Karadeniz yapıları),
- 2) Anatolid'ler (Orta Anadolu yapıları),
- 3) Taurid'ler (Toros yapıları),
- 4) Sınır kıvrımları bölgesi.

GAP bölgesi, jeolojik olarak Taurid'ler ve sınır kıvrımları bölgesi olarak sınıflandırılmıştır. Taurid ünitesi, bu ünitenin güney sınırlarında yer alan büyük bir üst sahanlık halinde, sınır kıvrımları bölgesinin üzerine çökmüştür.

Çağı bilinmeyen metamorfik ve metamorfoza uğramamış Paleozoik kayalardan oluşan bir temel üzerinde, ophiolitik kompleks ve deniz tortularından meydana gelen bir Mesozoik kayalar tabakası bulunmaktadır. Parça parça dağılmış bir biçimde, deniz canlısı, sığdeniz ve lagün tortularından oluşmuş Cenozoik kayalar ile volkanik kayalara da rastlanmaktadır.

Bölge'nin alçak ovalık kesiminde sınır kıvrımları birimi yer almaktadır. Bu kesim, daha güneydoğudaki Arap blokunun marjındaki alta geçme şeridinin bir parçasıdır ve İran-Suriye jeosenklinal kuşağının bir bölümünü kapsamaktadır. Bu kuşak petrol yataklarının bulunduğu alandır. Bu birimde, Paleozoik kayaların kısmi bir dağılımı gözlenebilir; ancak ünitenin daha büyük bir bölümü, Mesozoik dönemde veya daha sonraları Paleozoik dönemde deniz ve lagün tortularından oluşmuş tabakalardan meydana gelmiştir. Diyarbakır civarındaki Neogene dönemine ait bazaltik kayalar dışında, bu birimdeki tabakalarda hiç bir ateş harareti ürününe rastlanmamaktadır.

Maden cevheri zenginliği

Taurid ünitesinde özellikle önem taşıyan nokta, peridotit ve serpantin (yılantaşı) gibi ultrabazik kayalardaki mağmatik krom depozitleri ile, geç Kretas dönemine ait volkanik faaliyet sonucu oluşmuş olan bakır alaşımlı demir sülfat yataklarının varlığıdır (Şekil B.2). Ergani ve Güleman yatakları, bakır alaşımlı demir sülfat ve mağmatik krom yataklarının en ünlüleridir.

Ayrıca granit, granodiorit ve diğer ara-kayalarla birlikte, temas halinde bulunan metasomatik yataklar, damar yataklar ve pegmatit türü yataklar vardır. Ancak bunlar nadiren ekonomik değere sahiptir.

Sınır kıvrımları ünitesindeki mineralleşmenin başlıca özellikleri, orta Eosen kireçtaşı ile Jurassik'den orta Kretaş'a kadar uzanan kireçtaşı tabakalarında gömülü bulunan petrol yataklarıdır. Diğer önemli maden cevheri kaynakları, yukarı Kretaş tabakalarda bulunan evaporit türü fosfat yataklarıdır. Bu türün en iyi bilinen örneği, Mazıdağ yataklarıdır.

(2) Üretim

GAP bölgesi 1985 yılında, Türkiye'nin madencilik sektöründeki toplam katma değerine, % 4.4'lük bir katkıda bulunmuştur (Tablo 2.4, Master Plan). Sektörün önde gelen üretimi petrol alanında olup, onu, asfaltit, bakır, fosfat ve kömür takip etmektedir. Bölge'deki madencilik katma değeri 1985 yılında gayrisafi bölgesel hasılanının % 3.6'sını oluşturmuştur.

Diyarbakır'ın Ergani'de kurulu kapasitesi yılda 18,000 ton olan bir bakır izabe tesisi çalışmaktadır. Hammadde yetersizliğinden dolayı, son zamanlardaki blister bakır üretimi 8,000 ton/yıl olmuştur. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) Genel Müdürlüğü, Etibank Genel Müdürlüğü ile sözleşme yaparak, ek yataklar bulmak amacıyla geniş bir arama projesi başlatmıştır. İzabe tesisinin teknik performansının seviyesi oldukça düşüktür; düşük standartlar, yüksek üretim maliyetine yol açmaktadır. Fabrikada yaklaşık 1,200 işçi çalışmaktadır. Yılda 110,000 ton kapasiteli bir sülfürik asit üretim birimi, yurtiçi pazarlarında bu ürün için talep olmamasından dolayı, son zamanlarda kapatılmıştır.

Yeni bir proje olan ve henüz işletmeye geçmemiş bulunan Siirt Madenköy Bakır Madeni, Ergani Bakır tesisleri ile Mazıdağ fosfat tesisleri bünyesinde kurulacak kimyevi gübre fabrikasının ihtiyaçları için, yılda 60,000 ton bakır konsantresi ve 220,000 ton pirit konsantresi üretmeyi amaçlamaktadır.

1987'de Mazıdağ'ında başlatılan konsantre fosfat üretimi, İskenderun ve Samsun'daki gübre fabrikaları için yılda 500,000 ton çıktı vermektedir. Karayolları aracılığıyla taşımanın maliyeti, yurtiçi üretimin, uluslararası pazarlardaki rekabet gücü açısından bir engel oluşturmaktadır.

Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ), asfaltit rezervlerini işletmekte ve Şırnak-Siirt yakınındaki açık maden ocağında yılda 700,000 ton üretim yapmaktadır.

Bölge'de, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na (TPAO) ait 400, Shell'e ait 170 ve Mobil'e ait 20 kuyudan, yılda 2.5 milyon ton ham petrol üretimi sağlanmaktadır.

Bölge'deki her il, 1985/1986'da kurulan ve yılda yaklaşık 550,000 tonluk asgari ekonomik kapasiteleri olan birer çimento fabrikasına sahiptir. İskenderun'daki bir fabrikaya, Bölge'den 400,000 ton klinker gönderilmektedir. Bölge'deki çimento talebinin 1995 yılına doğru mevcut arz kapasitesini aşacağı

hesaplanmıştır. Bu nedenle, Gaziantep ve Adıyaman fabrikalarının kurulu kapasitesinin genişletilmesi gerekecektir.

Bölge'de 1986 yılı itibariyle başlıca madencilik ürünleri üretimi ve değerleri aşağıda özetlenmiş ve Türkiye çapındaki rakamlarla karşılaştırılmıştır:

Ürün	GAP Bölgesi		Türkiye		Bölgenin payı	
	Üretim	Değer	Üretim	Değer	Üretim	Değer
	3 10 t/yıl	6 10 TL	3 10 t/yıl	6 10 TL	%	%
Bakır	583	11,193	2,500	39,000	23.3	28.7
Fosfat	349	5,414	349	5,414	100	
Asfaltit	630	12,691	41,391	384,357	1.5	(*)3.3
Ham petrol	2600	267,457	2,650	270,600	98	99

(*) Türkiye'nin linyit/kömür üretimi ile karşılaştırıldığında.

(3) Rezervler

Toplam yurtiçi ham petrol talebinin % 13'ü Bölge'deki rezervlerden karşılanmaktadır. Bilinen rezervleri gözönüne alarak, şimdiki üretim düzeyinin yirmi yıl daha sürdürülebileceği söylenebilir.

Bölge'deki asfaltit rezervleri Mardin'in Silopi ve Siirt'in Şırnak ilçeleri civarında yer almaktadır. Toplam asfaltit rezervleri, bölgesel talepleri yaklaşık 60 yıl daha karşılayabilecek kapasitededir.

Hükümet, Bölge'deki geniş asfaltit rezervlerinden faydalanmak amacıyla, büyük bir asfaltit kompleksi kurmayı planlamıştır. Bölge'deki mevcut rezervler, bu projenin talebini 40 yıl süreyle karşılayacak büyüklüktedir.

1924 yılından beri işletilen Ergani bakır madenindeki rezervler, önemli ölçüde tükenmiş bulunmaktadır. Ergani bakır madeninde kaldığı tahmin edilen yaklaşık 5 milyon tonluk rezerv, mevcut üretim düzeyini ancak birkaç yıl daha sürdürmeye yetecektir. Siirt'in Madenköy ilçesindeki, 14 milyon tonluk rezervi olduğu tahmin edilen ikinci bakır madeni de, yakında özel bir şirket tarafından işletmeye açılacaktır.

Çimento hammaddeleri Bölge'de bol miktarda bulunmaktadır. Ayrıca, Kâhta, Adıyaman ve Mardin-Kızıltepe yörelerindeki kil rezervleri tuğla imalatının geliştirilmesi ihtimali gözönüne alınarak incelenmiştir.

Bölgedeki önemli maden yataklarının rezervleri aşağıda

özetlenmektedir. Daha fazla ayrıntı için, bakınız Tablo B.15 (Şekil B.3).

Hammaddeler	GAP Bölgesi (1,000 ton)	Türkiye (1,000 ton)	Bölge'nin Payı (%)
Bakır	37,700	168,500	22.4
Fosfat	70,700	70,000	100
Asfaltit	75,000	7,987,000	1.2(*)
Ham petrol	20,000	20,000	100

(*) Türkiye'deki linyit/kömür üretimi ile karşılaştırıldığında.

(4) Kurum ve Kuruluşlar

Maden arama ve çıkarma ruhsat ve lisansları, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından verilmekte ve denetlenmektedir. Türk Ticaret Kanunu'na uygun olarak faaliyet gösteren kamuya ait veya özel, yerli veya yabancı bütün kişiler veya kuruluşlar, herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın, ruhsat almak için başvurabilirler. Bu tip kuruluşlara, istendiğinde, işletme-öncesi ve işletme-sonrası izin belgeleri verilmektedir. Bu tür izin belgelerini alabilmek için yapılan başvurular sırasında ödenen başvuru ücretleri bir fonda toplanmaktadır; bu fonda toplanan paralar, madencilik sektörüne yatırım yapacak olan yatırımcılara kredi olarak verilmektedir.

Ergani bakır ve Mazıdağı fosfat işletmelerinin sahibi Etibank Genel Müdürlüğü'dür. Asfaltit, kömür kuruluşu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı TKİ tarafından idare edilmektedir. Siirt-Madenköy'deki yeni bakır projesi, Etibank ile bir Batı Alman şirketinin (Preusag) ortak sorumluluğunda ve özel sektör statüsünde işletilecektir.

Bölge'deki bütün çimento fabrikaları, Türkiye Çimento Fabrikaları Anonim Şirketi'nin (ÇİTOSAN) idaresi altındadır. Bölgesel petrol arama ve çıkarma işlemleri, TPAO'nun kontrolü altındadır.

Bu kuruluşların tümü, Kamu İktisadi Teşebbüsleri'dir (KİT). KİT'lerin yatırım ve işletme plan ve programları kendi bünyelerinde hazırlanmakta ve gene kendileri tarafından önerilmektedir. Bu öneriler, ilgili Bakanlıklara ve DPT aracılığıyla, Devletin genel politika ve programları ile bütünleştirilmek üzere, Yüksek Planlama Kurulu'na gönderilmektedir.

Eskiden Hükümet tarafından "maliyet artı" esasına göre tespit edilen KİT'lerin ürettiği ürünlerin fiyatları son zamanlarda piyasa mekanizmalarına bağlı olarak KİT'lerin kendileri tarafından belirlenecek biçimde serbest bırakılmıştır. Örneğin, bakır fiyatları, Etibank ve Karadeniz Bakır İşletmeleri

tarafından beraberce ve dünya piyasası fiyatları dikkate alınarak tespit edilmektedir.

Fosfat fiyatları, İskenderun ve Samsun (Karadeniz) CIF fiyatları dikkate alınarak saptanmaktadır. Şu an, bu fiyatlar işletmenin zarar etmesine yolaçmış bulunmaktadır. Çimento ve asfaltit fiyatları, ilgili şirketlerce belirlenmektedir. Ham petrolün rafinerilere giriş fiyatlarının tesbiti TPAO tarafından yapılmaktadır.

3. Turizm

(1) Turistik Alanlar, Turist Sayısı ve Katma Değer

Turistik alanlar

Türkiye'de 270,728 hektarlık bir alanı kaplayan 17 milli parkı yılda 3 milyon yerli ve 30,000 yabancı turist ziyaret etmektedir. Yerli ve yabancı ziyaretçilere açık Orman Dinlenme Alanlarının toplam sayısı 250'dir ve 8,366 hektarlık bir yüzölçüme sahiptirler. Buna ek olarak, 3167 no'lu Kara Avcılığı Yasasına dayanarak kurulmuş 91 adet av hayvanı koruma ve üretme sahası ile 27 adet av hayvanı üretme istasyonu bulunmaktadır. Ayrıca, biyogenetik rezervasyonları ve biyosferik rezervleri içeren 9 doğal koruma alanı vardır. Milli parkların sayısını arttırma çalışmalarında, şimdiye kadar 14 alan saptanmıştır ve 26 alanda daha doğal koruma sahaları oluşturma çabaları sürdürülmektedir.

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın Ormancılık Genel Müdürlüğü'ne bağlı Milli Parklar Dairesi, Adıyaman ilinin Nemrut ilçesinde 14,225 hektarlık bir alanı kapsayacak bir milli park kurulmasına karar vermiştir. Buna ek olarak, halen Gaziantep'e 19 km uzaklıktaki Düllükba ve Şanlıurfa'ya 8 km uzaklıktaki Gölpınar'da iki orman dinlenme alanı; Birecik'te Kelaynaklar için ayrılmış iki adet koruma sahası ve Ceylanpınar'da geyik koruma sahası bulunmaktadır.

Çeşitli uygarlıklar ve tarihi zenginlikleri barındıran çok sayıda müze ve tarihi alan bütün ülke çapında yaygındır. 1987 yılında, bu yerleri 5.2 milyon yerli ve 6.4 milyon yabancı turist gezmiştir; bir önceki yıla göre artış oranı, yerli turistler için % 25, yabancı turistler için % 15'tir.

Turist gelişi

Son yıllarda GAP bölgesine gelen turist sayısında önemli bir artış olmamıştır. Bölge'ye gelen turistler, 1986 yılında Türkiye'ye gelen toplam turist sayısının sadece % 2.8'sini oluşturmuşlardır (Tablo B-16). 1986 yılında Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin % 1.8'i GAP bölgesini ziyaret etmiştir. GAP bölgesine gelen yabancı turistlerin toplam turistlere oranı, 1986 yılında % 27, oysa aynı oran Türkiye genelinde % 44 olarak

gerçekleşmiştir. 1987 yılında gelen yabancı turist toplamının % 49.5'i, hava yolunu tercih etmiştir.

Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin
Seyahat Araçlarına Göre Dökümü, 1987

	Hava	Kara	Tren	Deniz	Toplam
Gelenler	1,414,710	814,055	62,417	564,364	2,855,346
Oran (%)	44.5	28.5	2.2	19.8	100

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 1987

Katma değer

Turizm sektöründeki katma değer, GAP bölgesindeki GSBH'nin % 0.3'ü olduğu hesaplanmıştır.

Destekleme sistemi

Türkiye'de Aralık 1986 itibariyle, 13 adet beş yıldızlı, 21 adet dört yıldızlı, 75 adet de üç yıldızlı otel bulunmaktadır. Üç, dört ve beş yıldızlı otellerin toplam payı, toplam tesislerin % 16'sına ve toplam yatak sayısının % 30'una tekabül etmektedir. Şanlıurfa'da 120 yatak kapasiteli tek bir üç yıldızlı otel vardır; dört ve beş yıldızlı otel ise yoktur.

Bölge'de 1986 yılında 1,440 olan toplam yatak sayısı son birkaç yıl boyunca hemen hemen sabit kalmıştır. Mevcut yatak kapasitesinin kullanım oranları % 37'ye yükselerek ülke ortalamasına yaklaşmıştır.

Türkiye'deki turizm faaliyetleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. Turizmle ilişkili olan diğer kamuya ait kuruluşlar, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı; Gümrük ve Tekel Bakanlığı; İçişleri Bakanlığı; Ulaştırma Bakanlığı; Çevre Genel Müdürlüğü; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ); Karayolları Genel Müdürlüğü; ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Belediyelerdir. Bu kuruluşlar turizm faaliyetlerine katılabilme dereceleri, Turizmi Teşvik Yasası ve Kültürel ve Doğal Hazinesi Koruma Yasası gibi yasaların oluşturduğu çerçeveye bağlıdır.

Turizm dernekleri, Dernekler Yasasının öngördüğü çerçeve içinde Türkiye'de turizmin teşvik edilmesi için çalışan, kamu-dışı kuruluşlardır. Bunun yanı sıra, turizme yönelik olarak kurulmuş vakıflar ve benzeri kuruluşlar da bulunmaktadır; bu tip vakıf ve kuruluşlar, alt-yapının ve üst-yapının entegrasyonunun sağlanmasında derneklerle birlikte çalışmada oldukça etkili olmuşlardır. Seyahat Acentaları Birliği'ne (TURSAB) bağlı seyahat acentaları günlük turistik hizmetleri sürdürmektedir.

Turizmin bireysel bir davranış olmaktan planlı bir sektörel faaliyet haline dönüşmesi, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sayesinde mümkün olmuştur (1963-67). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, genel ilkelere ek olarak, turizm yatırımlarında konaklama tesislerine verilen önem kadar, tanıtım, hizmetler ve hediyeleşik eşya üretiminin de önemini vurgulamaktadır.

Halen, turizm alanında yatırım yapanlara, hem Turizm Bankası hem de Kültür ve Turizm Bakanlığı kredi vermektedir. Turizm Bankası birinci, ikinci ve üçüncü derecede önem taşıyan öncelikli turizm alanlarını saptamış bulunmaktadır. GAP bölgesinde, Gaziantep ve Diyarbakır illeri, üçüncü öncelikli turistik yatırım bölgeleri kategorisi içinde yer almaktadır.

Verilen krediler, coğrafi faktörlere bakmaksızın, Türkiye'nin turizm sektörüne olumlu bir katkıda bulunabilecek tesislerin yatırım maliyetlerini % 50-75 oranında karşılayabilecek ölçüdedir.

Türkiye, 1984 yılında Hükümet tarafından onaylanan Avrupa Doğal Yaşamı ve Yaşam Çevresini Koruma Andlaşmasını imzalamış bulunmaktadır. Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Ormancılık Yasası ve Milli Parklar Yasası gibi yasaların yaptırım yetkileri ile donatılmıştır. Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın dışında, "kamu yararına çalışan örgütler" olarak tanımlanan, ilgili faaliyetlerine dışardan destek veren ve doğal yaşamın korunması konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeyi üstlenen dernekler bulunmaktadır.

Turizm potansiyelleri

GAP bölgesi, M.Ö. 3500'lerdeki Sümerler döneminden Osmanlı dönemlerinin sonuna kadar (1516-1919) çeşitli kültürlerle tanış olmuştur. Bölgede bu kültürlerle ait askeri, dinsel ve sivil mimari yapılar ve sanat eserleri bol miktarda mevcuttur. Resmi Gazete'de yayınlanan tarihi kalıntılara, yerleşim bölgelerine veya tek nesnelere ek olarak Bölge'deki başlıca şehir merkezlerinden düzenlenecek geziler yoluyla görülebilecek turizm merkezleri Tablo B.17'de gösterilmiştir.

Özellikle dini özellikler taşıyan tarihi alanlar, Bölge'deki belirli yörelerde öbeklenmiştir. İslami yapıların ve mezarların yoğun olduğu yerleşim alanları şunlardır:

- Diyarbakır (Ergani kasabası),
- Siirt (Baykan kasabası),
- Gaziantep (Kilis ve Merkez),
- Mardin (Mardin-Diyarbakır karayolu üstü),
- Şanlıurfa (Merkez).

İslami olmayan yapı ve mezarların öbekleştiği yerleşim alanları ise şunlardır:

- Mardin (Merkez ve Midyat),
- Gaziantep (Merkez ve Yavuzeli).

GAP bölgesinde büyük göller olmamasına karşılık, GAP projeleri çerçevesinde oluşmakta olan baraj göllerinin gelecekte turizm potansiyeli olacaktır. Devlet Su İşleri ve Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı, toplam 2,040 km²'lik bir alanı kaplayacak olan baraj gölleri civarında ağaçlandırma faaliyetlerini başlatmış bulunmaktadır. Tasarlanan gezinti alanlarının toplamı ise 1,788 hektar olacaktır.

Bölge'deki orman örtüsü oldukça sınırlıdır ve yalnızca Şanlıurfa ve Adıyaman illerinde görülmektedir. Düllükbaba (Gaziantep) ve Gölpınar'da (Şanlıurfa) orman dinlenme alanları bulunmaktadır. Sıcak su membalarının kullanımı Bölge'de oldukça yaygındır. Bu kaynaklar genellikle yöre halkı tarafından işletilmekte ve çok düşük bir kapasite ile kullanılmaktadır. Siirt-Billaris'teki sıcak su kaynakları ile Siirt il merkezine 15 km uzaklıktaki Eruh yolu üzerinde kurulmuş olan Sağlara sıcak su banyoları, suyun debisi bakımından Pamukkale'nin ardından ikinci sırada yer almaktadır. Bu sıcak su banyoları günde 63,960 ziyaretçiye hizmet sunabilecek düzeydedir. Çermik (Diyarbakır) sıcak su kaynakları da birinci sınıftır ve kapasitesi, günde 1,772 ziyaretçiye hizmet verebilecek seviyededir (Şekil B.4).

Şanlıurfa ve Adıyaman illeri genellikle Doğu Anadolu turları içinde yer almaktadır. Güneydoğu Anadolu bölgesine yapılan turlar her zaman Doğu Anadolu'ya düzenlenen turların bir parçası olarak görülmektedir. Bazı seyahat acentaları 1988 yılında öncelikle Güneydoğu Anadolu bölgesine yönelik fakat aynı zamanda Doğu Anadolu bölgesini de kapsayan turlar düzenlemişlerdir.

Muhtemel bir turizm şebekesi ve gelecekteki tur güzergâhları, Şekil B.5 ve B.6'da gösterilmiştir.

B-2. Sanayilerde Kuruluş Koşullarının Değerlendirilmesi

1. Ümitvar Endüstriler

Stratejik önem taşıyan sanayileri saptamak amacıyla, GAP bölgesindeki yeni kurulabilecek veya daha geliştirilebilecek imalat sanayilerinin dökümü, Tablo B.18'de özetlenmiştir.

2. Sanayilerin Değerlendirilmesi

Ümit vadeden sanayiler, beş kritere göre değerlendirilmiştir (Alt-Bölüm 3.3, Master Plan). Her bir kriter için, GAP bölgesindeki altı il'de belirli bir sanayinin kurulması için gerekli şartlar değerlendirilerek değeri 5 ile -5 arasında değişen puanlar verilmiştir. Bu değerlendirme sonucu herhangi bir sanayi için elde edilebilecek en yüksek puan 180'dir (6 kriter x 6 il x 5 puan). Sonuçlar, Tablo B.19'da gösterilmiştir.

B-3. Sanayide Üretim ve Katma Değer Tahmini

1. İmalat Sanayi

(1) Yeni Kurulacak/Gelişecek Sanayiler

GAP bölgesinde gelecekte kurulacak ve geliştirilecek olan sanayiler saptanmış ve imalat sektöründeki katma değer, her sanayi için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Tarım ürünleri işleme sanayilerinin her biri için yeterli hammadde üretip üretilmeyeceği tarımsal üretim ve hayvan yetiştiriciliğinde öngörülen artışa göre incelenmiş; girdi-çıkıtı oranı ile başlıca girdi-çıkıtı fiyatları belirlenmiş; ve katma değer bu faktörlere göre hesaplanmıştır. Çimento ve fosfat gübre sanayileri için, katma değer ayrıca tahmin edilmiştir.

Üretim ve katma değer hesaplamaları, Tablo B.20'de gösterilmiştir. Sonuçlar, Tablo B.21'de özetlenmektedir.

(2) Diğer İmalat Sanayileri

Diğer imalat sanayileri, esas olarak tüketim malları ve inşaat malzemeleri sanayilerinden oluşmaktadır. Bu sanayiler, nüfus artışını, kişi başına düşen gelirdeki artışı ve kentleşmeyi izleyerek büyüyeceklerdir. Bölgesel gelir yılda % 6 arttığı takdirde, tüketim mallarına olan talep % 6'dan daha küçük bir hızla artma eğiliminde olacaktır. İnşaat malzemelerine olan talep ise, kentleşme geliştikçe, daha yüksek bir oranda artacaktır. Yıllık ortalama büyüme hızını bütün mevcut sanayiler için % 6 olarak kabul edildiğinde, bu sanayilerin katma değer toplamı 1985'te 433.3 milyardan 2005'te 1,390 milyar TL'sine yükselecektir.

2. Diğer Sanayiler

(1) Madencilik

Bölge'deki başlıca madencilik faaliyetleri, Batman'da petrol, Siirt ve Mardin'de asfaltit, Siirt-Madenköy'de bakır ve Mardin-Mazıdağı'nda fosfat çıkartma işlemleridir. Petrol ve asfaltit üretimi, yılda % 4'lük bir artış gösterecektir (Alt-Bölüm 5.2, Master Plan). Madenköy'de bakır ve Mazıdağı'nda fosfat çıkarma faaliyetleri, madencilik katma değerinde artışa yolaçacak yeni faaliyetlerdir. Madencilikteki bütün katma değer, yılda ortalama % 6 artış hızı ile, 1985'te 95.5 milyar TL'nden 2005'te 306 milyar TL'na yükseleceği beklenmektedir.

(2) Turizm

Turizm sektöründe katma değer, gelen yerli ve yabancı turist sayısı ve her gelen turistin yaptığı harcama miktarı gözönüne alınarak hesaplanabilmektedir. Aşağıdaki tablo, sonuçları özetlemektedir:

Yıl	Gelen turist sayısı		Ortalama harcama		Toplam harcama	
	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli
1985	35,680	95,653	400 Dolar	15,000 TL	14.3x10 ⁶	1.4x10 ⁹
2005	158,000	198,609	600 Dolar	30,000 "	95.0x10 ⁶	5x10 ⁹

Yerli ve yabancı turistlerin yaptıkları toplam harcama 1985'te 20.7 milyar TL'nden, yılda ortalama % 9.8 artış ile, 2005'te 133.3 milyar TL'sına yükselecektir. Eğer, turizmdeki katma değer oranı % 50 ise, turizm sektörünün GSBH'ya katkısı 1985'te % 0.3'ten 2005'te % 6'ya yükselmiş olacaktır.

(3) Kamu Hizmetleri

GAP bölgesindeki kamuya ait hizmetlere, planlanan GAP hidroelektrik projeleri dahil edildikçe, elektrik alt-sektörü ağırlığını koyacaktır. Elektrik üretiminde birim katma değer, Türkiye Elektrik Kurumu'nun mali raporlarına dayanılarak, 47 TL kilovat/saat olarak tesbit edilmiştir. Bu birim katma değer, A, B ve C Alternatiflerindeki yıllık hidroelektrik enerji üretimleri ile çarpılarak ilgili katma değerler hesaplanmaktadır. Kamu hizmetleri sektörünün katma değeri, A, B ve C Alternatifleri için, sırasıyla 1,236 milyar TL, 1,370 milyar TL ve 886 milyar TL olacaktır.

3. 2005'te Sınai Katma Değer

Sınai katma değerle ilgili mevcut veriler, elektrik, gaz ve su üretimi itibariyle hizmet sektörlerini içermekte; turizm sektörünü ise dışarda bırakmaktadır. İmalat, madencilik ve kamu hizmetlerindeki katma değerlerin toplanması ile, sınai katma değer elde edilmektedir. A, B ve C Alternatifleri için bu, sırasıyla 3,992 milyar TL, 3,970 milyar TL ve 3,307 milyar TL'dir. Bu rakamlar sırasıyla % 10.0, % 9.8 ve % 9.1 ortalama büyüme oranlarına tekabül etmektedir.

Sonuçlar, Tablo B.22'de özetlenmiştir.

B-4. Ticarete Mevcut Koşullar ve İhtiyaçlar

1. Giriş

Ticari faaliyetler kentsel ve bölgesel ekonomik yapıyı tamamlayan aktivitelerdir. Yerel girişimlerin varlıklarını sürdürmeleri ve halkın geçimini sağlayabilmeleri için gerekli hizmetler bu sektör tarafından sağlanır. Bankacılık/finansman, toptan ve perakende ticaret, otel/lokanta, gayrimenkul ve sigorta gibi tamamlayıcı hizmetler olmaksızın verimli çalışmak hemen hemen olanaksız görülmektedir.

Kent ve bölgesel ekonomiler pazarlama, finansman ve diğer destek hizmetler için bu sektöre bağımlıdırlar. Bazı yöresel üretimler yerel ticaret erbabı eliyle satılmakta veya satılmak üzere başka yörelere sevkedilmektedirler. Mali işler ulusal bankaların yerel şubelerince ele alınmakta, otel/lokantalar ziyaretçi girişimcilere ağırlama ve konaklama hizmeti sağlamaktadırlar. Bütün bu hizmetler olmaksızın üretimin verimli olarak sürdürülmesi ve pazarlamanın devam ettirilmesi olanaksızdır.

Bölgesel ekonomik büyüme, bölgenin genel gelişimini sağlayan temel aktivitelerle açıklanırken, ticaret sektörü üretim faaliyetleri gereksinimi nedeniyle ortaya çıkan yan hizmetler olarak tanımlanmaktadır.

2. Mevcut Koşullar

(1) İstihdam

GAP bölgesinde 90,000'in üzerinde kişi istihdam eden ticaret sektörü, toplam istihdamın % 6'sını oluşturmaktadır (1985). Bu oran Bölge'nin imalat sektöründe istihdam edilen eleman sayısından daha yüksektir. Ticaret sektörü içinde perakende yapılan ticaret (55,803), en önemli istihdam alanını oluşturmaktadır; bunu otel ve lokantalar (17,760) takip etmekte; toptan satışlar ve banka/finans faaliyetleri ise, sırasıyla 5,733 ve 5,276 kişilik istihdam hacimleriyle daha sonra gelmektedirler.

Gaziantep, ticaret faaliyetlerinin en yoğun olduğu kenttir. Bölge'nin ticaret sektöründeki toplam 90,074 kişilik istihdamının 32,798 kişilik veya % 36'lık bölümü Gaziantep'tedir. İkinci önemli il olan Diyarbakır ile birlikte, ticaret sektörü istihdamının yaklaşık % 58'i bu iki ildedir (Tablo B.23, B.24 ve B.25).

(2) Sektörel GSBH

Toptan ve perakende ticaret ve banka finans alt sektörlerine ilişkin tahminlere göre, Bölge'deki ticari faaliyetler gayri safi bölgesel hasılanın (GSBH) yaklaşık % 14'ünü oluşturmaktadır. Bölge illeri içinde en yüksek pay Gaziantep'indir; ticaret GSBH'sinin % 65'i ve banka/finans sektörü GSBH'sinin yüzde

30'u bu kentte elde edilmektedir. Diyarbakır, Adıyaman ve Şanlıurfa, önem sırasında Gaziantep'i izlemektedirler; ancak bu iller, Gaziantep'in ulaştığı yoğunluğun çok uzağındadırlar.

1982 yılında yayınlanan "Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi" başlıklı DPT çalışmasında, Bölge'nin başlıca ticaret merkezi olarak Gaziantep'in rolü ayrıntılı bir sosyo-ekonomik saha araştırması sonucu tanımlanmış bulunmaktadır. En son (1985) elde edilen istihdam ve GSBH verileri de, bu çalışmanın bulgularını doğrular niteliktedir. Gaziantep'in gelecekte de GAP bölgesinin en önemli ticaret merkezi olma özelliğini sürdürmesi beklenmektedir (Tablo B.26).

(3) Bankacılık Hizmetleri

Bölge'deki teşebbüslere gerekli mali hizmetleri götüren bankacılık hizmetleri, Bölge'ye iyi dağılmamıştır. Bölge'nin 1985 Nüfus Sayımına göre saptanan 59 idari biriminin herbirinde önde gelen ulusal bankaların çoğunun, şubesi yoktur (1988). T.C. Ziraat Bankası, bu merkezlerin hepsinde şubesi olan tek bankadır. Küçük ve orta büyüklükteki teşebbüslere ve imalat firmalarına kredi açan en önemli banka olan Türkiye Halk Bankası'nın yalnızca 30 merkezde şubesi vardır. Ülke çapındaki en büyük özel banka olan Türkiye İş Bankası'nın ise yalnızca 25 merkezde şubesi bulunmaktadır.

Bankacılık hizmetleri Bölge'de girişimciliğin gelişmesi açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir. Bölge'deki bütün idari birimlerde, enaz bir banka şubesi bulunmaktadır; ancak, bu merkezlerin 30'unda tek bir banka hizmet vermektedir, o da, TCZB'dir.

Türkiye Halk Bankası şubelerinin bulunmadığı merkezlerdeki mevcut talep, bu mahallerde yeni şubelerin kurulmasını gerektirecek yeterlikte değildir. GAP bölgesinin kalkınması sonucu başka şube sayılarının artması gelecekte gündeme gelecektir. Özellikle küçük girişimcinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak kurulan THB, Bölge'deki bazı merkezlerde artacak ihtiyaç ve sorunlarla ilgili yol gösterici esasları saptamalıdır. Aslında ideal olarak, ya THB'nin bütün idari birimlerde enaz bir şubesi bulunmalıdır; veya TCZB'nin tarım dışındaki sektörlerdeki yerel girişimcilerin de ihtiyaçlarını karşılamasına izin verilmelidir. Bunlar girişimcilerin ihtiyaçlarına uygun olarak ele alınması gereken politik kararlardır.

(4) Eğitim Düzeyleri

Ticaret sektörü hizmetlerinin kalitesi, bu sektörde istihdam edilenlerin eğitim düzeyleriyle ölçülebilir. Bölgesel düzeyde, ticaret sektöründeki okur-yazarlık düzeyi diğer sektörlerdekinden daha düşüktür (tarım sektörü değerlendirme dışı bırakılmıştır). Bu sektörde çalışanlar arasında okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı 12,663'tür ve sektörde çalışanların toplamının % 14.1'ini oluşturmaktadır; oysa, diğer sektörlerde aynı oran ancak % 9.4'e

tekabül etmektedir. Ticaret sektöründe istihdam edilen yüksek okul mezununun yüzdesi 4.1'dir; oysa, bu % diğer sektörlerde % 7.8'e kadar çıkmaktadır. Ticaret sektöründe çalışanlar içinde meslek okulu çıkışlıların % 2.1 iken, aynı oran diğer sektörlerde % 6.4'tür.

Bölge'nin ticaret merkezi olan Gaziantep, bu durumun tek istisnasıdır; bu kentte ticaret sektöründe istihdam edilenler arasında okuma-yazma bilmeyenler % 9.5 ile en düşük düzeydedir. Yine, Gaziantep bu sektörde % 5.1 ile en çok yüksek okul mezunu istihdam eden kenttir. Siirt ve Mardin ise bu açıdan en aşağıdadırlar; her ikisinde ticaret sektöründe çalışanların sadece % 2.8'i yüksek okul mezunudur.

Alt-sektörel seviyede ise, perakende ticarete çok sayıda üniversite mezununun istihdam edildiğini görmek şaşırtıcıdır; bütün ticaret sektöründe çalışan toplam 3,711 üniversite-yüksek okul mezunu personelden 1,353'ü, perakende ticaret işlerinde çalışmaktadır; oysa, banka/finans hizmetlerinde çalışan yüksek okul mezunlarının sayısı, yalnızca 420'dir. Meslek lisesi mezunu olarak istihdam edilenlerin sayısı da tüm alt-sektörlerde toplam 1920 olmakla birlikte büyük kısmı perakende ticaret alt-sektöründe yoğunlaşmaktadır. Sektör düzeyinde istihdam edilen 1920 meslek lisesi mezunundan 873'ü perakende ticaret alt-sektöründe; geriye kalanların 434'ü banka/finans, 133'ü de otel ve lokantacılık alt-sektörlerinde istihdam edilmektedir.

3. Öneriler

Bölge ekonomisinin kalkınması en iyi biçimde, tamamlayıcı iş faaliyetlerinin mevcudiyeti halinde gerçekleşebilir. Ticaret hacmi, temel üretken kapasitelerin gelişmesine paralel olarak büyüyecektir. Asgari düzeyde gerçekleşen bir ticari faaliyetin de talebi karşılayabilecek olmasına karşılık, etkili bankacılık ve finansman, ticaret, konaklama, gayrimenkul alım-satım ve diğer gerekli iş hayatı hizmetlerinin varlığıyla oluşacak gelişmiş bir teşebbüs ortamı, yerel girişimciye, rekabet ettiği diğer merkezler karşısında bir üstünlük sağlayabilecektir.

GAP bölgesindeki ticaret faaliyetlerinin karşılaştığı bazı sorunlar şunlardır: Ticari faaliyetlerin aşırı bir şekilde Gaziantep'te yoğunlaşması; mevcut kalifiye (eğitilmiş) personelden gerektiği gibi yararlanamama (Tablo B.23, B.28 ve B.30); ve bankacılık hizmetlerinin -özellikle THB'nın- coğrafi açıdan yetersiz dağılımıdır.

Bu sektöre yönelik politikaların GAP projesinin yürürlüğe konulması sonucu ortaya çıkacak gelişmelerin sonuçlarını gözönüne alması gerekmektedir. Artan tarımsal verimlilik, üretim ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ve kentleşme, Bölge sakinleri ve yerel girişimci açısından ticaret faaliyetlerinin daha verimli hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Acil çözüm bekleyen sorunlar şunlardır:

- THB şubesi olmayan merkezlerde, banka şubeleri açmak ve mali danışmanlık büroları kurmak,
- Banka/finans ve otel/lokanta hizmetlerinde çalışanlar için işbaşında uygulamalı eğitim yapılmasını teşvik etmek ve desteklemek,
- Bölge'deki meslek liselerinin müfredatını gözden geçirerek, bölgesel ihtiyaçlarına uygun uzmanlık alanlarını geliştirmek.

Uzun vadeli planlama politikaları, özellikle Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin'de olmak üzere, daha fazla sayıda ticaret merkezi geliştirilmesi ihtiyacını gözönüne almalıdır. Bu, Bölge'deki girişimcinin, ürünlerini pazarlayabilmek ve belli aralarla yeni fikirler ve yeni gelişmeleri keşfetmek üzere piyasayı gözden geçirmek ve pazar aramak için uzun mesafeler katetmesi ihtiyacını ortadan kaldıracaktır.

Ulusal planlama süreci, ticaret sektörünün yatırım faaliyetlerini kapsam dışı bırakmaktadır. Bu sektörün faaliyetleri, birincil ve ikincil üretim faaliyetlerinin bir yan sonucu olarak görülmektedir. Bu politikaların yerel ve bölgesel düzeylerdeki sonuçları, bu yerlerin ekonomik faaliyetlerine de yansımaktadır.

Ulusal planlama politikaları, ticari faaliyetlerin gelişmesinin sağlanmasında yararlı olabilir. Belirli yatırım kararları, ticaret sektöründe yürütülmesi gereken ilgili politikalarla birleştirilebilir. Bu tür politikalar personel ihtiyacında beklenen artışa bağlı olarak eğitim programlarının yürürlüğe konmasını, verilen hizmetlerin kalitesinin gözetilmesini sağlayacak dernek veya birlikler kurulmasını, ve somut ticari faaliyetlerin iş metodlarını geliştirmek için etkili teşvik politikalarının formüle edilmesini içermelidir.

Ticaret odaları, mali danışmanlık hizmetleri, pazarlama kurumları, bankalar, kamusal ve özel teşebbüslere bağlı eğitim kurumları ve gönüllü kuruluşlar, vb., belirli hedefler saptamak ve üreticilerle koordinasyon içinde çalışmak zorundadırlar.

Tablo B.1 İmalat Sektöründeki İşletme Sayıları

	Buyuk İmalat Sanayi				Kucuk İmalat Sanayi			
	1980		1985		1980		1985	
İl	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Adiyaman	(2)	4	(2)	5	(6)	669	(8)	839
Diyarbakir	(7)	13	(9)	22	(10)	1,058	(13)	1,473
Gaziantep	(81)	140	(81)	198	(56)	5,464	(49)	5,435
Mardin	(1.7)	3	(2)	5	(8)	753	(8)	917
Siirt	(2)	4	(3)	5	(5)	480	(6)	687
Sanliurfa	(4)	8	(3)	8	(13)	1,347	(16)	1,784
Bolge Toplami	(100)	172	(100)	243	(100)	9,771	(100)	11,135
Ulke Toplami		8,710		9,193		137,337		183,337
Bolge/Ulke (%)		1.9		2.6		7.1		6.0

Not : Parantez icindeki rakamlar illerin Bolgedeki paylarini gostermektedir.

Kaynak : DIE, Genel Sanayi ve İşyerleri Sayimi, 1980 and 1985.

Tablo B.1 Kucuk Imalat Sanayinin Iller ve Alt-sektorler Itibariyle Dagilimi

Urun	ADIYAMAN		DIYARBAKIR		GAZIANTEP		MARDIN		SIIRT		SANLIURFA		BOLGE TOPLAMI	
	1980	1985	1980	1985	1980	1985	1980	1985	1980	1985	1980	1985	1980	1985
Gıda, icki ve tutun sanayii	106	191	166	333	758	896	129	193	37	135	210	421	1406	2174
Dokuma, giyim esyasi, ve deri sanayii	251	247	296	472	1787	1902	128	222	185	233	301	504	2948	3530
Orman urunleri ve mobilya sanayii	120	134	207	219	773	821	138	172	51	97	318	295	1386	1738
Kagit, kagit urunleri ve basim sanayii	0	10	0	25	31	60	0	8	0	11	15	16	46	120
Kimya sanayii, petrol, komur, kauçuk, ve plastik urunleri sanayii	1	29	2	58	210	334	1	84	1	24	1	74	216	603
Tas ve topraga dayali sanayii	0	52	0	29	165	134	0	4	0	8	0	46	165	273
Metal ana sanayii	0	9	0	12	22	49	0	3	0	9	0	20	22	102
Metal esya, makine ve teçhizat, ulasim araci, ilmi ve mesleki olcme aletleri sanayii	191	155	387	310	1688	1137	344	211	190	165	462	370	3262	2348
Diger imalat sanayii	0	12	0	15	30	102	13	15	17	5	40	38	100	187
Bolge Toplami	669	839	1058	1473	5464	5435	753	917	481	687	1347	1784	9551	11135

Kaynak : DIE, Genel Sanayi ve Isyerleri Sayimi, 1980 ve 1985.

Tablo B.3 GAP Bölgesinde Küçük İmalat Sanayinin Sektörel Dağılımı

Sektor	1980 (%)	1985 (%)	1980	1985
Gıda-ıçki	(15)	(19)	1503	2174
Tekstil-giyecek	(30)	(32)	2912	3580
Agac ürünleri	(14)	(15)	1386	1738
Kagıt ve kagıt ürünleri	(1)	(1)	96	130
Kimya sanayii, kauçuk ve plastik	(3)	(5)	301	603
Tas-topraga dayalı sanayii	(2)	(2)	185	273
Metal ana sanayii	(0.4)	(0.9)	42	102
Metal eşya sanayii, ulaşım araçları, mesleki ve ilmi ölçme aletleri	(24)	(21)	2347	2348
Diğer imalat sanayii	(2)	(1.6)	187	187
Bölge Toplamı	(100)	(100)	9581	11135
Ülke Toplamı			173337	183572

Kaynak : DIE

Tablo B.4 Gaziantep'deki İmalat Sanayilerin Sektörel Dağılımı

Sektor	1985			
	Büyük İmalat Sanayi (%)		Küçük İmalat Sana (%)	
Gıda-İçki	(25)	50	(16)	896
Tekstil-Giyecek	(33)	66	(35)	1902
Agac ürünleri	(2)	4	(15)	821
Kağıt ve kağıt ürünleri	(2.5)	5	(1)	60
Kimya sanayii, kauçuk ve plastik ürünleri	(18)	35	(6)	334
Tas-toprağa dayalı sanayii	(1.5)	3	(2)	134
Metal ana sanayii	(3)	6	(1)	49
Metal esya sanayii, makina ve ekipman	(15)	29	(20)	1137
Olcme aletleri				
Diğer imalat sanayii			(2)	102
İl Toplamı	(100)	198	(100)	5435
Ulke Toplamı		243		11135

Kaynak : DIE

Tablo B.5 Diyarbakir'deki İmalat Sanayilerinin Sektörel Dağılımı

Sektor	1985			
	Büyük İmalat Sanayi (%)		Küçük İmalat Sanayi (%)	
Gıda-İçki	(54)	12	(22)	333
Tekstil-Giyecek	(9)	2	(32)	472
Agac ürünleri			(14)	219
Kağıt ve kağıt ürünleri	(4)	1	(1.6)	25
Kimya sanayii, kauçuk ve plastik			(3.9)	58
Tas-toprağa dayalı sanayii	(18)	4	(1.9)	29
Metal ana sanayii			(0.8)	12
Metal esya sanayii, Makina ve ekipman	(13)	3	(21)	310
ve olcme aletleri				
Diğer imalat sanayii			(1)	15
İl Toplamı	(100)	22	(100)	1473
Ulke Toplamı		243		11135

Kaynak : DIE

Tablo B.6 GAP Bölgesi Sektörel İstihdam (1975-1980-1985)

Ekonomik Sektör	Toplam İstihdam, GAP			Toplam İstihdamdaki Paylar			Yıllık Artış Oranı (%)		
	1975	1980	1985	1975	1980	1985	1975 -1980 (5 yıl)	1980 -1985 (5 yıl)	1975 -1985 (10 yıl)
Tarım, Hayvancılık	966023	920929	1086676	76.88	71.67	71.12	-0.95	3.37	1.19
Madencilik	3121	4529	3079	0.25	0.35	0.20	7.73	-7.43	-0.13
İmalat	49660	67700	76437	3.95	5.27	5.00	6.39	2.46	4.41
Elektrik/Gaz/Su	436	909	1221	0.03	0.07	0.08	15.83	6.08	10.85
İnşaat	54408	43778	49322	4.33	3.41	3.23	-4.25	2.41	-0.96
Ticaret	37097	47883	61802	2.95	3.73	4.05	5.24	5.24	5.24
Ulaşım/Haberleşme	26183	30275	37861	2.08	2.36	2.48	2.95	4.57	3.76
Banka/Sigorta	2961	6398	5891	0.24	0.50	0.39	16.66	-1.64	7.12
Serbest meslek/hizmet	26535	35826	50784	2.27	2.79	3.32	4.66	7.23	5.93
Kamu hizmetleri	88058	126722	154771	7.01	9.86	10.13	7.55	4.09	5.80
Toplam İstihdam	1256481	1284949	1527845	100.00	100.00	100.00	0.45	3.53	1.97
Toplam Nüfus	3212531	3557628	4303567				2.12	3.82	2.97
İşgücü/nüfus oranı	39.11	36.01	35.50						

Not : İyi tanımlanmamış istihdam sektör ağırlıklarına göre diğer sektörlerle dağıtılmıştır.

Kaynak : DIE, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Karakteristikleri, 1975, 1980 ve 1985.

Tablo B.7 GAP İlleri İstihdamı (GSİS)

İller	Büyük İmalat Sanayi		Küçük İmalat Sanayi	
	1980	1985	1980	1985
Adıyaman	1123	1640	1629	1909
Diğer	1812	2757	2965	3767
Gaziantep	1780	10260	16952	16089
Harin	527	713	2106	1878
Sanliurfa	883	940	3326	4067
Siirt	3671	898	1027	1530
Bölge	9796	17173	27905	29240
Ülke	786995	927595	493665	475198
Bölge payı (%)	1.24	1.85	5.65	6.15

Kaynak : DIE, Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, 1980 ve 1985.

Tablo B.8 : Kucuk Imalat Sanayii Sirketlerin Hukuki Durumlari

(1980)							
Iller	Ferdi Mulkiyet	Adi Ortaklik	Limited Sirket	Anonim Sirket	Kooperatif Sirket	Diger	Toplam
ADYAMAN	645	55				3	703
DIYARBAKIR	998	52		1		2	1053
GAZIANTEP	4028	593	1	7	8	73	4710
MARDIN	838	59				0	897
SIIRT	523	40					503
SANLIURFA	1569	84			1	1	1655
Bolge Toplami	8601	883	1	8	9	79	9581

Kaynak : DIE, Genel Sanayi ve Isyerleri Sayimi, 1980.

Tablo B.9 : Buyuk Imalat Sanayindeki Sirketlerin Hukuki Durumlari

(1988)							
Iller	Ferdi Mulkiyet	Adi Ortaklik	Limited Sirket	Anonim Sirket	Kooperatif Sirket	Diger	Toplam
ADYAMAN	13	2	5		2		22
DIYARBAKIR	11	4	8		1	5	29
GAZIANTEP	397	94	113	2		38	644
MARDIN	6	1	8		1	1	17
SIIRT	3	1	4		1	1	10
SANLIURFA	20	4	5	1	2	2	34
Bolge Toplami	450	106	143	3	7	47	749

Kaynak : Turkiye Odalar ve Borsalar Birligi, 1988.

Tablo B.10 İller İtibariyle Verilen Tesvik Belgeleri

		1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
ADIYAMAN	A	1	4	2	2		2	2	6
	B	30	945	378	443		153	612	2561
	C	0	160	110	72		70	20	385
DIYARBAKIR	A		3	1	2	1	1	12	10
	B		1158	1790	507	530	700	23114	47275
	C		130	170	135	32	30	1473	659
GAZIANTEP	A	8	22	14	10	24	33	37	52
	B	1863	13217	19690	8840	138659	94281	59443	214844
	C	459	2025	1472	486	2451	2589	2091	3862
MARDIN	A	1	4	1	1		6	5	5
	B	60	1045	231	86		9632	2398	3524
	C	1000	175	60	5		267	150	177
SIIRT	A	1		1	2	1		4	4
	B	250		96	79	450		2833	2862
	C	30		26	30	60		150	212
S.URFA	A	3	2		3	2	6	2	8
	B	1298	345		1739	1190	3848	411	68346
	C	395	40		238	40	310	63	1937
Bolge Toplami	A	14	35	19	20	28	48	62	85
	B	3501	16710	22185	11694	140829	108614	88811	339932
	C	1884	2530	1838	966	2583	3266	3947	7232
Ulke Toplami	A	399	1033	428	385	543	956	1320	
	B	161595	502953	210409	270981	557723	918520	1988555	
	C	60201	57545	32258	27071	36116	52264	74593	

A : Verilen Belge Sayisi
B : Toplam Yatirim (TL million)
C : Istihdam (kisi)

Kaynak : DFT

Tablo B.11 Verilen Tesvik Belgelerinin Iller Itibariyle Dagilimi (Yuzde Olarak)

		(%)							
		1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
ADIYAMAN	A	7.1	11	10	10		4.1	3.2	7.1
	B	0.8	5.6	1.7	3.7		0.1	0.6	0.7
	C	0	6.3	5.9	7.4		2.1	0.5	5.3
DIYARBAKIR	A		8.5	5.2	10	3.5	2	19	11
	B		6.9	8	4.3	0.3	0.6	26	14
	C		5.1	9.2	13	1.2	0.9	37	9.1
GAZIANTEP	A	57	62	73	50	85	68	59	61
	B	53	79	88	75	98	86	66	62
	C	24	80	80	50	94	79	52	53
MARDIN	A	7.1	11	5.2	5		12	8	5.9
	B	1.7	6.2	1	0.7		8.8	2.7	1
	C	53	6.9	3.2	0.5		8.1	3.8	1.6
SIIRT	A	7.1		5.2	10	3.5		6.4	4.7
	B	7.1		0.4	0.6	0.3		3.1	0.8
	C	1.5		1.4	3.1	2.3		3.8	2.9
S.URFA	A	21	5.7		15	7.1	12	3.2	9.5
	B	37	2		14	0.8	3.5	0.4	20
	C	20	1.5		24	1.5	9.4	1.5	27
REGIONAL	A	100	100	100	100	100	100	100	100
TOTAL	B	100	100	100	100	100	100	100	100
	C	100	100	100	100	100	100	100	100

* Bolge toplamlari tamsayi olarak yuvarlanmistir.

A : Tesvik Belgesi Sayilari

Kaynak : DPT

B : Toplam yatırım

C : Istihdam (kisi)

Tablo B.12 : 1980-1987 Yılları Arasında İmalat Sanayi İçin Verilen Tesvik Cesitlerinin dağılımı

		(2)							
Kalkınma Önceliği	Tesvikler	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Kalkınmada Öncelikli İller (Adıyaman, Diyarbakır, Mardin, Siirt)	-Yatırım indirimi	40-100	60-100	60-100	60-100	100	100	100	100
	-Gümrük muafiyeti	100	100	100	100	100	100	100	100
	-Vergi, resim, harc istisnası								
	-Faiz farkı iadesi								
	-Kaynak kullanımı destek primi					20	20	20	20
	-Tesvik primi						15	15	20
	-Yatırım indirimi	60	60	60	60	60	60	60	60
İkinci Öncelikli İller (Sanlıurfa)	-Gümrük muafiyeti	100	100	100	100	100	100	100	100
	-Vergi, resim, harc istisnası								
	-Faiz farkı istisnası								
	-Kaynak kullanımı destek primi					15	15	15	15
	-Tesvik primi						15	15	20
	-Yatırım indirimi	60	60	40	40	40	40	40	40
	-Gümrük muafiyeti	100	100	100	100	100	100	100	100
Diğer İller (Gaziantep)	-Vergi, resim, harc istisnası								
	-Faiz farkı istisnası								
	-Kaynak kullanımı destek primi					7	7	7	7
	-Tesvik primi						15	15	20

Kaynak : DPT

Tablo B.13 : Verilen Tesvik Belgelerinin Alt-sektorler İtibarıyla Dağılımı

Sektor		1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gıda ve İçki	A	6	21	9	8	6	10	15	10
	B	1408	7291	1332	7120	11719	11307	25711	27378
	C	400	900	390	584	295	673	1266	555
Tekstil ve Giyim esyaları	A	3	5	5	4	14	20	26	33
	B	375	5944	18169	1900	122024	70658	50778	194939
	C	1193	1075	1033	178	1826	2029	1640	4305
Deri ve Deri ürünleri	A		1	1			3	2	1
	B		162	96			2056	1356	315
	C		112	15			51	158	96
Ağac ürünleri	A		2	1					1
	B		1719	43					223
	C		279	35					35
Kağıt ve Kağıt mamulleri, basım ve yayıncılık	A								1
	B								2400
	C								0
Kıyma sanayi	A				1	1		1	1
	B				187	2380		111	338
	C				15	67		16	10
Kauçuk, Lastik	A						4	1	3
	B						973	148	7081
	C						46	28	348
Seramik ve toprak ürünleri	A	1	1		3	1	3	7	7
	B	1100	82		694	555	6831	4189	21970
	C	225	40		77	154	122	522	628
Çimento	A		1				2	4	5
	B		755				1344	2790	25325
	C		25				45	100	429
Demir ve Çelik	A			1					2
	B			148					7791
	C			95					126
Demir-Çelik dışında Metal sanayi	A							1	1
	B							499	698
	C							0	25
Metal esya, makine ve alet, ölçme ve kontrol aletleri	A	2	2	2			1	4	5
	B	118	342	1886			100	1947	40883
	C	66	79	196			25	165	495
Ulaşım araçları	A				1			1	
	B				640			1081	
	C				23			52	
Diğer imalat sanayi	A		2	1	3	6	3		8
	B		415	511	1153	4151	15345		12374
	C		20	74	89	241	284		208
İmalat sanayi Bölge toplama	A	14	35	19	20	28	48	62	84
	B	3501	16710	22185	11694	140329	108614	88811	341716
	C	1384	2530	1338	966	2583	3266	3947	7408
İmalat sanayi Ülke toplama	A	399	1033	428	385	543	956	1320	
	B	161395	502953	210409	270981	557723	918520	1966555	
	C	60201	57545	32258	27071	36116	52264	74593	

A: Tesvik Belgesi sayısı

B: Toplam yatırım

C: İstihdam

Tablo B.14 : Verilen Tesvik Belgelerinin Alt-sektorler Stibariyle Dagilimi (Yuzde Olarak)

Sektor	(%)								
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	
Gida ve Icki	A	57	60	42	40	21	25	24	14
	B	40	44	6	61	8	10	29	8
	C	21	36	21	60	11	21	33	7.5
Tekstil ve Giyim esyalari	A	21	14	26	20	50	42	42	39
	B	25	36	32	16	87	65	57	57
	C	63	42	56	13	71	62	42	58
Deri ve Deri urunleri	A		3	5			6	3	1
	B		97	0.9			2	1.5	0.1
	C		4	0.9			2	4	1
Agac urunleri	A		6	5					1
	B		103	0.2					0.1
	C		11	2					0.5
Kagit va Kagit mamulleri, basim ve yayincilik	A								1
	B								0.7
	C								0
Kimya sanayi	A				5	4		2	1
	B				2	2		0.1	0.1
	C				1.5	3		0.4	0.1
Kaucuk, Lastic	A						3	2	4
	B						1	0.3	2
	C						1	0.7	4.5
Seramik ve toprak urunleri	A	7	33		15	4	6	11	8
	B	31	0.5		6	0.4	6	5	6
	C	12	1.6		8	6	4	13	8
Cimento	A		3				4	6.5	11
	B		4.5				1	3	7
	C		1				1	2.5	6
Demir ve Celik	A			5					2
	B			0.7					2
	C			5					2
Demir-celik disinda metal sanayi	A						2		1
	B						1		0.2
	C						0		0.3
Metal esya, makine ve alet, olcme ve kontrol aletleri	A	14	5.7	10			2	6.5	6
	B	3	2	8.5			0.1	2	12
	C	3.5	3	11			0.8	4	7
Ulasim araclari	A				5			2	
	B				5.5			1	
	C				2			1	
Diger imalat sanayii	A		5.7	5	15	21	6		9.5
	B		2.5	2	10	3	14		4
	C		0.8	4	9	9	1.5		3
Imalat sanayii Bolge toplami	A	100	100	100	100	100	100	100	100
	B	100	100	100	100	100	100	100	100
	C	100	100	100	100	100	100	100	100

* Bolge toplamlari tamsaya yuvarlanmistir.

A: Tesvik belgesi sayisi

B: Toplam yatırım

C: Istihdam

Tablo B.15 GAP Bölgesi Maden Kaynakları (1/4)

Yer	Ham Madde	Rezervi 10 ⁶ ton	Kimyasal Özellikleri	Not
Adiyaman				
Celikhan ilçesi Bulan mevki	Apatitli Manyetit	31.1	2.01% P2O5 28.6% Fe	
Besni ilçesi- Tut bucagi, Pembegli mevki	Fosfat	8.4 (görünür +muhtemel)	7.11% P2O5	Ekonomik değildir.
Gölbasi ilçesi- Meryunusagi mevki	Manganez	0.0045 (görünür +muhtemel)	28.39% Mn 0.78% Fe	
Gölbasi ilçesi- Kucuk hacivert mevki	Manganez	0.0075 (görünür +muhtemel)	21% Mn	
Merkez-Borkenez, Kullum,Agdiken	Marl Kil Kirectasi	23 100 92.5		
Gölbasi,Kahta, Samsat	Tugla-Kiremit Hammaddesi	25-27		
Gölbasi	Linyit	53.1	50% su 21% kül 1.16% S	1,385 kcal/kg
Diyarbakir				
Dicle ilçesi- Kursunlu koyu		0.044 (görünür,muhtemel, mumkun)	3-35% Pb+Zn	Ancak küçük isletmeler için elverişlidir.
Dicle ilçesi Asagisingirek koyu	Krom	0.002 (muhtemel +mumkun)	40-45% Cr2O3	Ekonomik değildir.
Ergani-Hosan mevki	Kirectasi	463 (görünür +muhtemel)		Saha ekonomiktir.
Ergani-Ahurlar mevki		59 (görünür +muhtemel)		Saha ekonomiktir.

Tablo B.15 GAP Bölgesi Maden Kaynakları (2/4)

Carikli ve Patrik koyu	Tugla-Kiremit Hammaddesi	4.5-5.5		
Kavs koyu	Tugla-Kiremit Hammaddesi	10		Sahada detay etud gereklidir.
Hani	Kirec tozu	40 (gorunur +muhtemel)		Saha ekonomiktir.
Gaziantep				
Islahiye	Boksit	95.8 (mumkun)	40.64% Al2O3	
Islahiye-Kurudag	Demir	80 (mumkun)	21-38% Fe 21-36% Al2O3 3-8 % SiO2 2-6 % TiO2	Ancak kucuk isletmeler icin elverislidir.
Islahiye-Cabbardag	Demir	10 (mumkun)	21-35% Fe 4-14% SiO2 33-61% Al2O3 2-8 % TiO2	Ancak kucuk isletmeler icin elverislidir.
Burc-Semlik	Demir	0.013 (gorunur +muhtemel)	59-25% Fe 3.97% SiO2	Ancak kucuk isletmeler icin elverislidir.
Burc-Semlik	Demir	0.268 (gorunur +muhtemel)	31-12% Fe 45.35% SiO2	Ancak kucuk isletmeler icin elverislidir.
Kilis-Musabeyli -Karaboluk	Demir	0.48 (gorunur +muhtemel)	50-65% Fe	Ancak kucuk isletmeler icin elverislidir.
Burc-Dostalli	Manganez	0.0025 (gorunur +muhtemel)	45.30% Mn 22.70% SiO2	
Burc-Nallica	Manganez	0.0084 (gorunur +muhtemel)	34.73% Mn	
Burc-Sipke	Manganez	0.0075 (gorunur +muhtemel)	32.21% Mn 47.30% SiO2	
Burc-Yeniyapan	Manganez	0.0056 (gorunur +muhtemel)	30% Mn	

Tablo B.15 GAP Bölgesi Maden Kaynakları (3/4)

Kilis-Musabeyli -Yukarı Kalecik	Manganez	0.0278 (görünür +muhtemel)	30-48% Mn 15.40% SiO ₂	
Kilis-Musabeyli -Belekentepe	Manganez	0.0283 (görünür +muhtemel)	29.14% Mn 49% SiO ₂	
Kilis-Musabeyli -Kocamustafapasa	Manganez	0.145 (görünür +muhtemel)	53.65% Mn 21.50% SiO ₂	
Kilis-Musabeyli -Burunsuzlar	Manganez	0.0168 (görünür +muhtemel)	35% Mn 40% SiO ₂	
Kilis-Musabeyli -T.Karadut	Manganez	0.107 (görünür +muhtemel)	12-26% Mn	
Kilis-Musabeyli, Burç	Manganez	0.407	12-53% Mn	
Beylerbeyi-Taslık mevkii	Kirectasi	8		Saha ekonomiktir.
Islaniye-Fevzipasa	Dolomit	40 (görünür +muhtemel)		Saha ekonomiktir. Iskenderun demir-çelik fab. kullanılmaktadır.
Mardin				
Kızıltepe- Kocalar köyü	Kirectasi	30 (muhtemel)		Cimento üretimi için ekonomiktir.
Nusaybin- Durakbasi köyü	Kirectasi	30 (muhtemel)		Cimento üretimi için ekonomiktir.
Nusaybin- Yesilköy	Kirectasi Marm	20 (muhtemel) 20 (muhtemel)		Cimento üretimi için ekonomiktir.
Mazıdağı- Kasrik ve Semikan	Fosfat	70.5 (görünür)	13-25% P ₂ O ₅	Saha ekonomiktir.
Mazıdağı- Tasit		259.6 (görünür +muhtemel)	8-15% P ₂ O ₅	Ekonomik değildir.
Kızıltepe- Zorkan mevkii	Tuğla-Kiremit Hamaddesi	3		Saha ekonomiktir.
Silopi- Aksu (Harbul)	Asfaltit	25.8 (görünür +muhtemel)	1.2% su 35% kul 7.7% S	5,536 kcal/kg

Tablo B.15 GAP Bölgesi Maden Kaynakları (4/4)

Silopi- Uckardesler	Asfaltit	20.4 (görünür +mutemel)	1.2% su 36% kül 7.7% S	5,474 kcal/kg
Siirt				
Sirvan Madenköy	Bakir	25.4 (görünür) 0.4 (mutemel)	2.1% Cu	
Kurtalan	Kirectasi Kil+Kirectasi	54 (kirectasi) 11.4 (görünür +mutemel)		Cimento üretimi için ekonomiktir.
Batman	Tugla-Kiremit Hammaddesi	3		Saha ekonomiktir.
Sirnak	Asfaltit	29		Değişik özelliklerde birçok rezerv. 3,250-4,500 kcal/kg
Sanliurfa				
Buyukkargili- Kizimtepe	Cimento Hammaddesi	36.2 (görünür)		
Kilavuztepe	Cimento Hammaddesi	72.2 (görünür)		
Harran- Akçakale-Birecik	Tugla-Kiremit Hammaddesi	39.2 (görünür)		Saha ekonomiktir.

Kaynak : M.T.A. Genel Müdürlüğü

Tablo B.16 : Gelen Yolcu Sayısı, Konaklanan Gece ve Ortalama Kalış Süresi, Yatak Sayısı ve Kullanım Oranı

Yıl	Gelen Yolcu Sayısı			Konaklanan Gece			Ortalama Kalış Süresi (gün)			Kullanım Oranı (%)	Yatak Sayısı
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
GAP Bölgesi											
1981	3,620	47,883	51,503	4,725	56,334	61,059	1.31	1.18	1.19	13.4	1,249
1982	18,836	108,392	127,228	25,787	132,706	158,493	1.37	1.22	1.25	32.6	1,330
1983	21,109	105,807	126,916	37,627	133,392	171,019	1.78	1.26	1.35	32.1	1,460
1984	29,070	97,127	126,197	43,667	136,436	180,103	1.50	1.40	1.43	33.2	1,485
1985	35,680	95,653	131,333	50,384	133,617	184,001	1.41	1.40	1.40	32.6	1,545
1986	35,710	95,048	130,758	57,371	135,405	192,776	1.61	1.42	1.47	36.7	1,440
TÜRKİYE											
1986	2,010,529	2,580,920	4,591,449	5,931,976	4,883,453	10,815,434	2.95	1.89	2.35	29.20	80,584

Kaynak : Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistik Bülteni, 1986.

Tablo B.17 : Bölgede Potansiyel Turizm Yerleri İle İlgili Ek Liste

İller	Potansiyel Turizm Yerleri
Adıyaman	Adıyaman merkez; Eski ve Yeni Kahta; Nemrut dağı; Besni merkez; Samsat Kalesi, Kahta, Besni; Cendere köprüsü; Karakus tepesi; Gökusu vadisinde ve Golbasi yakınındaki Tümülüs
Diyarbakır	Diyarbakır merkez; Eshabikeyf kalesi; Hilar kalıntıları, Ergani yakınında Cayonu köyüne yakın ilk yerleşim merkezi, Cermik kaplıcaları
Gaziantep	Gaziantep merkez; Dolukbaba ormanı (Roma mezarlıkları); Sof dağı; Yusa müzesi; Gaziantep kalesi; Rumkale, Yavuzelide Yunana türbesi; Mızıp, Karkamis kervansarayı; Kilis-Canlıpolat Bey camisi; Bilali Habes türbesi, Tilhabes ve Kuzeyne köyleri
Mardin	Mardin merkez (Deyrulzaferan manastırı); Midyat merkez (Deyrulmur manastırı); Nusaybin merkez (Merdis-Mariis-Marin kalıntıları)
Siirt	Siirt merkezde Veysel Karani's türbesi, İsmail Hakkı türbesi; Billuris ve Hista kaplıcaları
Sanlıurfa	Urfa merkez (Suayb şehri); Birecik (doğal güzellikler); Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği

Tablo B.18 : Gelecek Vadeden Sanayilerin Sıralandırılması (1/2)

Sanayiler	Adıyaman	Diyarbakir	Gaziantep	Mardin	Sanliurfa	Siirt	Yeni Kurulmus (YK)
Kesimhane (kirmizi et)	Mevcut (M)	Desteklenecek (D)	Desteklenecek (D)	Desteklenecek (D)	Desteklenecek (D)		Yeni Kurulmus (YK)
Tavuk eti	M (isletilmiyor)	D	D	D	D		(YK)
Sut isleme	M (isletilmiyor)	M	D	M (isletilmiyor)	M (isletilmiyor)		
Kurutulmus meyva		D	M	D	D		
Domates salcasi		YK			YK		
Sebze konserve		YK			YK		
Ham sivi yag		YK	D		YK		
Rafine sivi yag			D		YK		
Bugday unu	M	D	D	D	D	D	
Nakarna		YK	D		YK		
Antepfistigi isleme	YK		M		YK		YK
Rafine tuz	D						YK
Mesrubat siselene	YK	YK	M		D		
Maden suyu							
Tütün isleme		M					YK
Circir	M	D	D	YK	D		YK
Pamuk ipligi	M	D	D		D		
Merserize pamuk ipligi			D		D		
Karisik pamuk ipligi			YK				
Pamuk kumas	M	YK	D		YK		
Havlu ve benzeri urunler			M		YK		
Semi-kamgharn ipligi	M		YK VE D				
Kamgharn ipligi			YK				
Dikis ipligi			YK				
Jut ipligi			YK				
Hazir havlu ve bornoz	D		M		YK		
Cuval, kumas torba (poliprophilenden)	M		M		YK		
Saf pamuk giysiler							
Dikim icin kumas	D		D		YK		
Dikilmis hazir giysiler	D		D				
Nakisli kumaslar			YK				
Giysi	M		D				
Elisi hali	YK		M	D			YK
Tabaklanmis deri		YK	YK		YK		YK
El isi ipek hali	YK	YK	M				
Kece ve urunleri				YK	YK		
Deri giysiler	YK						
Tabakcilik		YK			YK		
Deri ayakkabi		YK	M				
Terlik ve spor aykkabi		YK	M				
Kozmetik urunler		YK	M		YK		

Table B.18 Gelecek Vadeden Sanayilerin Sıralandırılması (2/2)

Sanayiler	Adıyaman	Diyarbakir	Gaziantep	Mardin	Sanliurfa	Siirt
Mobilya		YK	M			
Basım ve yayıncılık		D	D		D	
Gubre				YK		
Gul suyu					YK	
Plastik ayakkabi		YK	M			
Plastik boru (sert)			M			YK
Plastik ayakkabi ve terlik		D	D			YK
Plastik elektrik malzemeleri		YK	M			YK
Kiremit ve Tuğla	D	M	M	M	M	D
Kirec (kalsiyum oksit)				YK	M	
Beton briket	D	D	D	D	D	D
Cimento boru		YK	YK		YK	
Asbest boru						
Beton kolon		YK	D			YK
Betondan yapılmis infaat malzemeleri		YK				
Hazir cimento	YK	YK				
Tohum ekim makineleri			M			YK
Zirai hasare pulverizatoru						YK
Iklimlendirme aletleri		YK				YK
Metal mobilyalar						
Gaz, su ve yakit depolari	M	M	M	M	M	M
Sac/teneke kovalar		YK	M			YK
Tel orgu, demir tel						YK
Civi			D			
Sise kapaklari ve tipalar			YK			M
Asbest cimento levha				YK		
Mermer levha			M			
Otomobil parcalari			D			YK
Pamuk yun			D		YK	

Note: M : Mevcut
D : Desteklenecek
YK : Yeni Kurulmus

Tablo B.19 Sanayilerin Kurulabilmesi İcin Gerekli Sartlarin Degerlendirilmesi (1/2)

Degerlendirme Kriterleri

Siralama

H: Hammadde mevcudiyeti
I: Isgucu ihtiyaci
S: Sermaye ihtiyaci
P. Pazarlama ihtimali
A: Altyapi ihtiyaci
D: Diger sartlar

Y: Yeterli (Sufficient)
y: Yetersiz (Insufficient)
1: En dusuk seviye
5: En yuksek seviye
2,3,4: Orta seviye

SANAYI	ADITAMAN						DIYARBAKIR						GAZIANTEP						MARDIN						SIIRT						SANLIURFA					
	H	I	S	P	A	D	H	I	S	P	A	D	H	I	S	P	A	D	H	I	S	P	A	D	H	I	S	P	A	D	H	I	S	P	A	D
Kesimhane (kirmizi et)							Y4	Y3	Y1	Y2	Y3	Y1							Y3	Y3	y1	Y3	Y1	Y1	Y1	Y3	y4	Y2	y1	Y1	Y5	Y3	Y2	Y2	Y3	Y2
Tavuk eti							Y1	Y3	y1	Y1	Y3	Y1	Y2	S4	S1	S3	S4	S3	Y1	Y3	y1	Y1	Y1	Y1	y3	Y3	y2	Y1	y1	y1	Y1	Y3	y1	Y2	Y3	Y1
Sut isleme													Y2	S4	S2	S3	S4	S3	Y3	Y3	Y1	Y1	Y1	Y1												
Kurutulmus meyva							Y1	Y3	y1	y1	Y3	Y3																			Y1	Y3	y1	y1	Y3	
Domates salcasi							Y1	Y3	y2	Y1	Y3	Y1																			Y2	Y3	y1	Y1	Y3	Y1
Konserve sebze							Y1	Y3	y2	y1	Y1	Y1							Y2	Y2	y2	y1	Y2	Y2							Y2	Y3	y2	y1	Y2	Y2
Ham sivi yag							Y2	Y2	Y3	Y5	Y2	Y3	Y3	S4	S4	S5	S5	S4							Y5	Y4	Y3	Y5	Y2	Y3						
Rafune sivi yag													S3	S4	S4	S5	S5	S4							Y5	Y4	Y3	Y5	Y2	Y2						
Bugday unu							Y4	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	y4	S4	S4	S3	S4	S3	Y4	Y3	Y3	Y2	Y4	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y5	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3
Makarna							Y3	Y2	Y1	Y1	Y2	Y1	Y3	S4	S3	S3	S3	S3							Y5	Y3	Y2	Y3	Y3	Y3						
Antepfistigi isleme	Y4	Y3	Y3	Y5	Y3	Y2																			Y4	Y3	Y3	Y5	Y3	Y2	Y5	Y3	Y4	Y5	Y3	Y2
Rafine tuz	Y3	Y2	Y2	Y3	Y3	Y2																			Y3	Y2	Y1	Y3	Y2	Y2						
Mesrubat siseleme							y1	Y3	Y3	Y3	y1	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Maden suyu	Y3	Y3	y1	Y3	Y3	Y2																														
Tutun isleme																									Y3	Y3	y1	Y3	Y2	Y1						
Circirlama							Y2	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	y4	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y1	Y2	Y3	Y3	Y3	Y2	Y1	Y2	Y3	Y3	Y2	Y2	Y4	Y3	Y3	Y3	Y2	Y3
Pamuk ipligi							Y2	Y3	Y2	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3													Y2	Y2	Y2	Y3	Y2	Y3
Merserize pamuk ipligi													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3													Y1	Y2	Y1	Y2	Y2	Y2
Karisik pamuk ipligi													Y3	Y3	Y1	Y2	Y3	Y3																		
Pamuk kumas							Y2	Y2	Y2	Y2	Y2	Y1	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3													Y2	Y2	Y1	Y1	Y1	Y2
Havlu ve benzeri urunler																															Y2	Y2	Y1	Y1	Y2	Y2
Yari kangarn ipligi	y3	Y2	y3	Y3	Y3	Y3							Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Kangarn ipligi													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Dikis ipligi													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Jut ipligi													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Hazir havlu ve bornoz																															Y2	Y2	Y1	Y1	Y2	Y2
Cuval ve kumas torba (polypropyhlen den yapilmis)	y3	Y2	y3	Y3	Y3	S3							Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3													Y3	Y2	Y1	Y2	Y2	Y2
Saf pamuk giysiler													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3													Y2	Y2	Y1	Y2	Y2	Y2
Dikim icin kumas	y3	Y3	Y2	Y3	Y3	Y3							Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Hazir dikilmis giysiler	S1	Y3	S1	Y3	Y3	Y3							Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Nakisli kumaslar													Y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																		
Giysiler	y3	Y3	Y3	Y3	Y3	Y3																														

Tablo B.20 : Onemli Sanayilerin Katma-Degerleri, 2005, Senaryo B/C [2/2]

Sanayi	Hammede	Girdi ton 10 ³	Girdi/Cikti katsayisi	Uretim ton 10 ³	Uretim Degeri		Uretim Maliyeti TL*10 ⁹	Katma Deger TL*10 ⁹		
					TL*10 ³ /ton	TL*10 ³				
Ham sivi Yag	Aycicegi	72.89	yag	0.40	29.16	645.00	18.81	23.45	5.50	
			kuspe	0.58	42.28	240.00	10.15			
	Pamul tohumu	286.69	yag	0.17	47.30	535.00	25.31	46.59	35.14	
			kuspe	0.82	235.09	240.00	56.42			
	Soya	94.81	yag	0.18	17.07	645.00	11.01	31.40	3.88	
			kuspe	0.80	75.85	320.00	24.27			
	Yerfistigi	68.10	yag	0.45	30.65	1290.00	39.53	45.34	8.64	
			kuspe	0.53	36.10	400.00	14.44			
	Susan	56.25	yag	0.32	18.00	2420.00	43.56	55.00	6.11	
			kuspe	0.65	36.56	480.00	17.55			
Misir	74.98	yag	0.08	6.00	645.00	3.87	14.91	4.97		
		kuspe	0.89	66.73	240.00	16.01				
Koza	27.50	yag	0.60	16.50	645.00	10.64	7.07	6.02		
		kuspe	0.37	10.18	240.00	2.44				
Toplam	681.22			667.44		294.01	223.75	70.26		
Rafine sivi yag	Aycicegi	14.58	yag	0.70	10.20	965.00	9.85	9.88	2.32	
	yag		kuspe	0.25	3.64	645.00	2.35			
	Pamuk tohumu	23.65	yag	0.70	16.56	805.00	13.33	13.17	3.50	
	yag		kuspe	0.25	5.91	565.00	3.34			
	Toplam	38.23			36.32		28.87	23.05	5.82	
Bugday unu	Yinsak bugday dane	1553.35	un	0.80	1242.68	320.00	397.66	266.77	163.51	
			kepek	0.20	310.67	105.00	32.62			
	Toplam	1553.35			1553.35		430.28	266.77	163.51	
Irmik	Sert bugday dane	163.51	irmik	0.65	106.28	395.00	41.98	35.01	18.04	
			un	0.17	27.80	250.00	6.95			
			kepek	0.18	29.43	140.00	4.12			
	Toplam	163.51		163.51		53.05	35.01	18.04		
Makarna	Irmik	85.03		1.12	95.23	565.00	53.80	41.97	11.84	
	Toplam	85.03			95.23		53.80	41.97	11.84	
Pamuk circularma	Pamuk tohumu	477.82	lif	0.39	186.35	2740.00	510.60	462.50	94.73	
			tohum	0.61	291.47	160.00	46.64			
	Toplam	477.82		477.82		557.23	462.50	94.73		
Pamuk urunleri	Lif pamuk	186.35	kumas	0.85	158.40	4830.00	765.06	626.94	147.06	
			artik	0.15	27.95	320.00	8.94			
	Toplam	186.35		186.35		774.00	626.94	147.06		
Hayvan kesimi ve et uretimi	Sigir	101.33	et	0.60	60.80	4510.00	274.20	285.41	66.95	
			yenilir yag	0.12	12.16	2900.00	35.26			
			yenilmez yag	0.10	10.13	1450.00	14.69			
			et	0.03	3.04	805.00	2.45			
			sivi karisim		0.63		20.00	0.01		
					0.07	7.09	3630.00	25.75		
	Koyun	83.29	et	0.50	41.64	5320.00	221.55	235.70	58.93	
			yenilir yag	0.06	5.00	2900.00	14.49			
			yenilmez yag	0.04	3.33	1450.00	4.83			
			kan	0.08	6.66	805.00	5.36			
punch				4.16		3.00	0.01			
		0.16	13.33	3630.00	48.37					
Toplam	184.62		167.99		646.99	521.11	125.87			
Post ve deri	Ham deri	20.42	1 kg ham tin(dm ²)		13.40	273.62	520.00	142.28	96.04	64.03
			ikiye bolunen		6.70	136.81	130.00	17.79		
			Toplam	20.42		410.43		160.07	96.04	64.03
Meyva / sebze isleme	Domates	204.89	salca	0.60	163.91	695.00	113.92	91.13	22.78	
	Toplam	204.89			163.91		113.92	91.13	22.78	
Cimento					3665.00	58.00	212.57	180.68	31.89	
	Toplam				3665.00		212.57	130.53	31.89	
Fosfat gubre					350.00	285.00	102.60	66.69	35.91	

Tablo B.21 Alternatif A, B ve C lerdeki Onemli Sanayilerin Katma-Değer Tahminleri, 2005

Sanayi	Alternatif A		Alternatif B/C	
	Uretim 10 ³ tons	Katma-Değer 10 ⁹ TL	Uretim 10 ³ tons	Katma değer 10 ⁹ TL
Ham sivi yağ	295.2	126.0	164.7	70.3
Yağ kuspe	913.9		502.8	
Rafine sivi yağ	47.7	10.4	26.8	5.8
Buğday unu	1,246.1	164.0	1,242.7	163.5
Irmik	106.6	18.1	106.3	18.0
Makarna	95.5	11.9	95.2	11.8
Pamuk circirlama	334.9	170.3	186.4	94.7
Pamuk ürünleri	284.7	264.3	158.4	147.1
Hayvan kesimi ve et işleme	102.4	125.9	102.4	125.9
Post ve deri		64.0		64.0
Meyve /sebze işleme	253.5	35.2	163.9	22.8
Alt-toplam		990.1		723.9
Cimento	3,665.0	31.9	3,665.0	31.9
Fosfat gubresi	360.0	35.9	360.0	35.9
Toplam		1,057.9		791.7

* Musavir tahminidir

Tablo B.22 Alternatif A, B ve C deki GAP Sanayilerin
Katma-Deger Artisi

(Birim : 10⁹ TL 1988
yili ortasi fiyatları)

Sektor	1985	2005 Alternatif		
		A	B	C
Imalat				
Mevcut	433.3	1,390	1,390	1,390
Yeni/ Desteklenecek	0	990	724	724
Madencilik	95.5	306	306	306
Elektrik./Gaz./Su	53.1	1,236	1,370	887
Toplam Endustri Katma-Deger	581.9	3,922	3,790	3,307
Yillik Ortalama Artis Hizi,1985-2005, %	-	10.0	9,8	9.1

* Musavir tahminidir

Tablo B.23 GAP Illerindeki Ticaret ve Is Hizmetleri Istihdamları (1975)

1975

Sektor	ADYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	97	392	797	264	290	876	2716
Perakende ticaret	1410	6697	13003	4047	2855	6206	34218
Lokanta/Otel	546	2193	4440	863	626	1706	10374
Finans/Bankacilik	179	585	948	268	248	355	2583
Sigorta	6	131	180	10	29	9	365
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari yardimci is hizmetleri	64	390	881	167	95	332	1929
Alt Toplam	2302	10388	20249	5619	4143	9484	52185
Diger Sektorler	138676	247612	247246	212752	137078	220932	1204296
Toplam	140978	258000	267495	218371	141221	230416	1256481

Kaynak : DIE

Toplam istihdamdaki paylar

(%)

Sektor	ADYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	0.07	0.15	0.30	0.12	0.21	0.38	0.22
Perakende ticaret	1.00	2.60	4.86	1.85	2.02	2.69	2.72
Lokanta/Otel	0.39	0.85	1.66	0.40	0.44	0.74	0.83
Finans/Bankacilik	0.13	0.23	0.35	0.12	0.18	0.15	0.21
Sigorta	0.00	0.05	0.07	0.00	0.02	0.00	0.03
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari yardimci is hizmetleri	0.05	0.15	0.33	0.08	0.07	0.14	0.15
Alt Toplam	1.63	4.03	7.57	2.57	2.93	4.12	4.15
Diger Sektorler	98.37	95.97	92.43	97.43	97.07	95.88	95.85
Toplam	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Bolgedeki toplam istihdamdaki paylar

%

Sektor	ADYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	3.57	14.43	29.34	9.72	10.68	32.25	100
Perakende ticaret	4.12	19.57	38.00	11.83	8.34	18.14	100
Lokanta/Otel	5.26	21.14	42.80	8.32	6.03	16.44	100
Finans/Bankacilik	6.93	22.65	36.70	10.38	9.60	13.74	100
Sigorta	1.64	35.89	49.32	2.74	7.95	2.47	100
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari yardimci is hizmetleri	3.32	20.22	45.67	8.66	4.92	17.21	100
Alt Toplam	4.41	19.91	38.80	10.77	7.94	18.17	100
Diger Sektorler	11.52	20.56	20.53	17.67	11.38	18.35	100
Toplam	11.22	20.53	21.29	17.38	11.24	18.34	100

Tablo B.24 GAP illerindeki Ticaret ve İş Hizmetleri İstihdamı (1980)

1980							
Sektor	ADİYAMAN	DIYARBAKIR	GAZİANTEP	MARDİN	SIIRT	SANLIURFA GAP	BOLGESİ
Toptan ticaret	271	948	1818	328	386	1450	5201
Perakende ticaret	2794	7889	16500	4448	3145	7115	41891
Lokanta/Otel	727	3134	5788	980	893	1804	13326
Finans/Bankacılık	413	1148	2415	607	406	700	5689
Sigorta	34	187	250	15	68	49	603
Tasınmaz mallara ait işler ve kurumları,yardımcı iş hizmetleri	107	340	954	251	65	338	2055
Alt Toplam	4346	13646	27725	6629	4963	11456	68765
Diğer Sektörler	139419	256565	249238	209454	158802	202606	1216084
Toplam	143765	270211	276963	216083	163765	214062	1284849

Toplam İstihdamdaki Paylar (%)							
Sektor	ADİYAMAN	DIYARBAKIR	GAZİANTEP	MARDİN	SIIRT	SANLIURFA GAP	BOLGESİ
Toptan ticaret	0.19	0.35	0.66	0.15	0.24	0.68	0.40
Perakende ticaret	1.94	2.92	5.96	2.06	1.92	3.32	3.26
Lokanta/Otel	0.51	1.16	2.09	0.45	0.55	0.84	1.04
Finans/Bankacılık	0.29	0.42	0.87	0.28	0.25	0.33	0.44
Sigorta	0.02	0.07	0.09	0.01	0.04	0.02	0.05
Tasınmaz mallara ait işler ve kurumları,yardımcı iş hizmetleri	0.07	0.13	0.34	0.12	0.04	0.16	0.16
Alt Toplam	3.02	5.05	10.01	3.07	3.03	5.35	5.35
Diğer Sektörler	96.98	94.95	89.99	96.93	96.97	94.65	94.65
Toplam	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Bolgedeki Toplam İstihdamdaki Paylar %							
Sektor	ADİYAMAN	DIYARBAKIR	GAZİANTEP	MARDİN	SIIRT	SANLIURFA GAP	BOLGESİ
Toptan ticaret	5.21	18.23	34.95	6.31	7.42	27.88	100
Perakende ticaret	6.67	18.83	39.39	10.62	7.51	16.98	100
Lokanta/Otel	5.46	23.52	43.43	7.35	6.70	13.54	100
Finans/Bankacılık	7.26	20.18	42.45	10.67	7.14	12.30	100
Sigorta	5.64	31.01	41.46	2.49	11.28	8.13	100
Tasınmaz mallara ait işler ve kurumları,yardımcı iş hizmetleri	5.21	16.55	46.42	12.21	3.16	16.45	100
Alt Toplam	6.32	19.84	40.32	9.64	7.22	16.66	100
Diğer Sektörler	11.46	21.10	20.50	17.22	13.06	16.66	100
Toplam	11.19	21.03	21.56	16.82	12.75	16.66	100

Tablo B.25 GAP illerindeki Ticaret ve Is Hizmetleri Istihdani (1985)

1985

Sektor	ADIDYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	159	1142	2353	347	333	1399	5733
Perakende ticaret	3635	10864	20085	6417	4475	10327	55803
Lokanta/Otel	957	3866	6917	1774	1275	2971	17760
Finans/Bankacilik	449	1208	1653	676	441	849	5276
Sigorta	47	211	195	19	69	49	590
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari,yardimci is hizmetleri	150	1559	1595	395	641	572	4912
Alt Toplam	5397	18850	32798	9628	7234	16167	90074
Diger Sektorler	166823	307648	283779	237639	170632	271250	1437771
Toplam	172220	326498	316577	247267	177866	287417	1527845

Toplam Istihdandaki Paylar

(%)

Sektor	ADIDYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	0.09	0.35	0.74	0.14	0.19	0.49	0.38
Perakende ticaret	2.11	3.33	6.34	2.60	2.52	3.59	3.65
Lokanta/Otel	0.56	1.18	2.18	0.72	0.72	1.03	1.16
Finans/Bankacilik	0.26	0.37	0.52	0.27	0.25	0.30	0.35
Sigorta	0.03	0.06	0.06	0.01	0.04	0.02	0.04
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari,yardimci is hizmetleri	0.09	0.48	0.50	0.16	0.36	0.20	0.32
Alt Toplam	3.13	5.77	10.36	3.89	4.07	5.62	5.90
Diger Sektorler	96.87	94.23	89.64	96.11	95.93	94.38	94.10
Toplam	100	100	100	100	100	100	100

Bolgedeki Toplam Istihdandaki Paylar

(%)

Sektor	ADIDYAMAN	DIYARBAKIR	GAZIANTEP	MARDIN	SIIRT	SANLIURFA	GAP BOLGESI
Toptan ticaret	2.77	19.92	41.04	5.05	5.81	24.40	100
Perakende ticaret	5.51	19.47	35.99	11.50	8.02	18.51	100
Lokanta/Otel	5.39	21.77	38.95	9.99	7.18	16.73	100
Finans/Bankacilik	8.51	22.90	31.33	12.81	8.36	16.09	100
Sigorta	7.97	35.76	33.05	3.22	11.69	8.31	100
Tasinmaz mallara ait isler ve kurumlari,yardimci is hizmetleri	3.05	31.74	32.47	8.04	13.05	11.64	100
Alt Toplam	5.99	20.93	36.41	10.69	8.03	17.95	100
Diger Sektorler	11.60	21.40	19.74	16.53	11.87	18.87	100
Toplam	11.27	21.37	20.72	16.18	11.64	18.81	100

Kaynak: DIE

Tablo B.26 Ticaret ve İş Hizmetleri Gayri Safi Bölge Hasılası

İl	Sektor	Gayri Safi İl Hasılası		Bölgesel Sektor Oranı		İllerin Sektörel Oranı		Yıllık Artis
		(TL 1988 MİLL.)		(%)		(%)		
		1980	1985	1980	1985	1980	1985	1980/1985
ADIVAMAN	Ticaret	20859.8	30315.2	7.54	8.33	8.40	11.22	7.76
	Bankacılık/Sigorta	6212.0	8123.1	8.43	7.46	2.50	3.01	5.51
	Diğer	221245.4	231652.5	9.19	7.64	89.10	85.77	0.92
	Toplam	248317.2	270090.7	9.00	7.70	100	100	1.70
DIYARBAKIR	Ticaret	32936.5	43079.3	11.90	11.84	5.75	5.93	5.52
	Bankacılık/Sigorta	14881.5	22422.9	20.20	20.59	2.60	3.09	8.54
	Diğer	525098.7	561221.7	21.81	21.80	91.65	90.99	4.72
	Toplam	572916.6	726723.9	20.77	20.73	100	100	4.87
GAZİANTEP	Ticaret	171271.2	237734.4	61.90	65.35	20.82	23.69	6.78
	Bankacılık/Sigorta	23518.0	32364.4	31.92	29.72	2.86	3.22	6.59
	Diğer	627865.1	733531.7	26.08	24.19	76.32	73.09	3.16
	Toplam	822654.3	1003630.5	29.83	28.63	100	100	4.06
MARDİN	Ticaret	12076.7	12764.2	4.37	3.51	3.16	2.82	1.11
	Bankacılık/Sigorta	9133.7	13313.6	12.40	12.23	2.39	2.94	7.83
	Diğer	360543.1	426525.7	14.98	14.06	94.44	94.24	3.42
	Toplam	381753.5	452603.4	13.84	12.91	100	100	3.46
SİİRT	Ticaret	13174.6	15955.4	4.76	4.39	3.35	4.08	3.90
	Bankacılık/Sigorta	9513.9	12397.3	12.91	11.89	2.76	3.17	5.44
	Diğer	319951.1	363023.4	13.29	11.97	93.38	92.76	3.56
	Toplam	342639.6	391376.1	12.42	11.16	100	100	2.70
SANLIURFA	Ticaret	26349.2	23933.1	9.52	6.58	6.76	3.62	-1.91
	Bankacılık/Sigorta	10417.5	20258.1	14.14	18.61	2.67	3.06	14.23
	Diğer	352736.2	616991.3	14.65	20.24	90.56	93.32	11.83
	Toplam	389502.9	561182.5	14.12	18.86	100	100	11.16
GAP BÖLGESİ	Ticaret	276667.9	363781.5	100	100	10.23	10.38	5.63
	Bankacılık/Sigorta	73676.6	108879.4	100	100	2.67	3.11	8.12
	Diğer	2407439.6	3032946.3	100	100	87.30	86.52	4.73
	Toplam	2757784.1	3505607.2	100	100	100	100	4.92

Not : Kira, banka hizmetleri ve ithalat vergileri dahil edilmiştir.
Kaynak : İstanbul Sanayi ve Ticaret Odası, 1988

Tablo 8.27 GAP Bölgesindeki Bankalar

İl	İlçe	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	Diğer	Toplam	
		TCZB	TEB	TMB	TİB	PB	SEB	SUB			
ADIYAMAN	MERKEZ	1	1	1	1				5	9	
	BESNİ	1		1	1					3	
	CELİKHAN	1								1	
	GERGER	1								1	
	GOLBASI	1	1	1	1					4	
	KAHTA	1		1	1					3	
	SANSAAT	1								1	
	TOPLAM	7	2	4	4	0	0	0	5	22	
	DIYARBAKIR	MERKEZ	4	2	2	1	1	1	1	13	25
BİSMİL		1		1	1				1	1	
CERMİK		1		1						2	
CINAR		1								1	
CUNGUS		1		1						2	
DİCLE		1								1	
ERGANI		1	1	1	1				1	5	
HANI		1								1	
HAZRO		1								1	
KULP		1								1	
LİCE		1								1	
SILVAN		1	1	1	1				2	6	
TOPLAM		15	4	7	4	1	1	1	17	47	
GAZİANTEP		MERKEZ	6	2	2	5	3	1	1	27	47
	ARABAN	1								1	
	İSLAHIYE	1		1	1				2	5	
	KİLİS	1	1	1	1				4	8	
	NİZİP	1	1	1	1				4	8	
	OGUZELİ	1		1	1					3	
	YAVUZ	1								1	
	TOPLAM	12	4	6	9	3	1	1	37	73	
	MARDİN	MERKEZ	1	1	1	1	1			5	10
		CİZRE	1		1	1					3
DERİK		1								1	
GERGUS		1								1	
IDİL		1								1	
KIZILTEPE		1		1	1				3	6	
MAZIDAGI		1								1	
MİDYAT		2		2	2					8	
NUSAYBİN		1		1	1				2	5	
ÖMERLİ		1								1	
SAVUR		1								1	
SİLOPI		1								1	
TOPLAM		12	1	6	6	1	0	0	10	39	
SIIRT		MERKEZ	1	1	1	1				5	9
	BATMAN	1	1	1	1				5	9	
	BAYKAN	1								1	
	BESİRİ	1								1	
	ERUH	1								1	
	KOZLUK	1		1						2	
	KURTALAN	1		1						2	
	PERVARI	1								1	
	SASON	1								1	
	SIRNAK	1								1	
	SIRVAN	1								1	
	TOPLAM	11	2	4	2	0	0	0	10	29	
	SANLIURFA	MERKEZ	2	1	1	1	1	1		7	14
		AKCAKALE	1								1
BİRECİK		1		1	1				3	6	
BOZOVA		1								1	
ÇETLANPINAR		1		1						2	
HALFETİ		1								1	
HILVAN		1								1	
SİVEREK		1	1	1	1				1	5	
SURUC		1		1	1				1	4	
VİRANŞEHİR		1	1	1	1					4	
TOPLAM		11	3	6	5	1	1	0	12	39	
GAP Bölgesi Toplamı		68	16	33	30	6	3	2	91	249	

Not : (1) TCZB: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası

(2) TEB: Türkiye Emlak Bankası

(3) TMB: Türkiye Halk Bankası

(4) TİB: Türkiye İş Bankası

(5) PB: Pamukbank

(6) SEB: Sekerbank

(7) SUB: Sumerbank

Tablo B.28 Ticaret ve Is Hizmetlerindeki Egitim Durumu (1985)

Il	Sektor	Okur/yazar							
		Okur, Yazar Istihdam olmayan	Okur, yazar Toplam	Okula gitmemis	Lise mezunu	Meslek lisesi mezunu	Yuksek okul ve fak. mezunu	Diger egitim	
ADIYAMAN	Ticaret/Is hizmeleri	5397	636	4761	349	709	137	194	3372
	Diger	23595	2064	21530	1021	2318	1806	2672	13713
	Toplam	28992	2700	26291	1370	3027	1943	2866	17085
DIYARBAKIR	Ticaret/Is hizmeleri	18880	3019	15831	1936	2354	407	849	10285
	Diger	74589	7306	67308	3689	7588	6470	6730	42831
	Toplam	93469	10325	83139	5625	9942	6877	7579	53116
GAZIANTEP	Ticaret/Is hizmeleri	32798	3106	29692	2455	3268	581	1666	21722
	Diger	116001	8849	107143	5824	7135	5094	6669	82421
	Toplam	148799	11955	136835	8279	10403	5675	8335	104143
MARDIN	Ticaret/Is hizmeleri	9628	1917	7711	1120	1037	225	269	5060
	Diger	44812	5001	39806	2234	4024	2913	3782	26853
	Toplam	54440	6918	47517	3354	5061	3138	4051	31913
SANLIURFA	Ticaret/Is hizmeleri	16167	2991	13176	1555	1502	325	530	9264
	Diger	60438	7279	53156	2594	5163	3323	4646	37430
	Toplam	76605	10270	66332	4149	6665	3648	5176	46694
SIIRT	Ticaret/Is hizmeleri	7234	994	6240	840	765	245	203	4187
	Diger	36300	3080	33206	2172	3256	2991	3170	21617
	Toplam	43534	4074	39446	3012	4021	3236	3373	25804
GAP Bolgesi	Ticaret/Is hizmeleri	90104	12663	77411	8255	9635	1920	3711	53890
	Diger	355735	33579	322149	17534	29484	22597	27669	224865
	Toplam	445839	46242	399560	25789	39119	24517	31380	278755

Kaynak : DIE

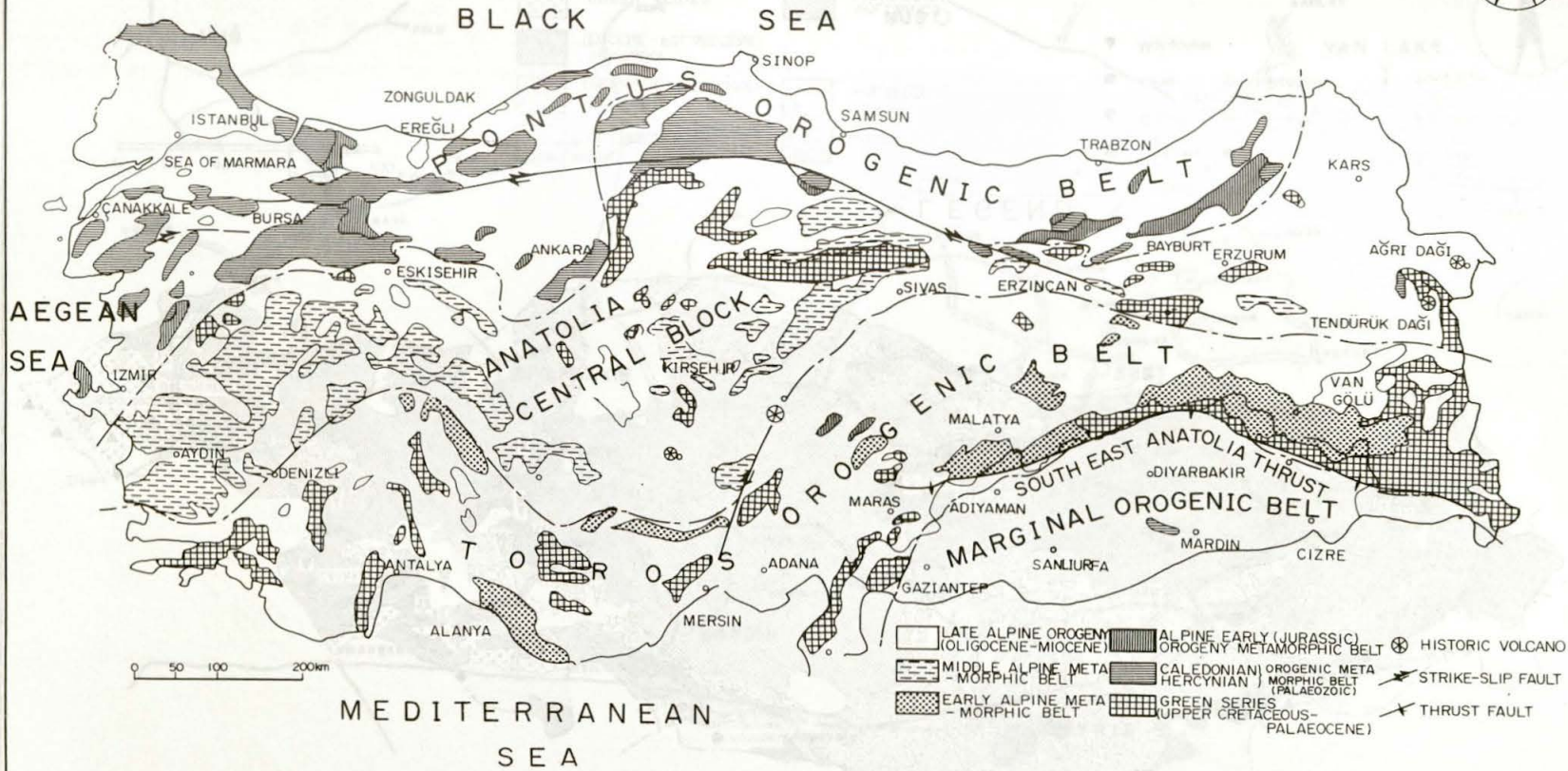
Tablo B.19 Ticaret ve İst. Hizmetlerindeki İstihdamın Eğitim Durumu (1995)

İl	Sektor	Okur, yazar							
		İstihdam	Okur, Yazar olmayan	Toplam okur, yazar	Okula gitmemiş	Lise mezunu	Meslek li mezunu	Üniversite mezunu	Diğer eğitim
ADYAMAN	Ticaret/İst. hizmetleri	5397	13.56	18.11	15.47	23.41	7.05	6.77	19.74
	Diğer	23595	76.44	81.89	74.53	76.56	92.95	93.23	80.26
	Toplam	28992	100	100	100	100	100	100	100
DİYARBAKIR	Ticaret/İst. hizmetleri	18680	29.24	19.74	34.42	23.69	5.92	11.20	19.36
	Diğer	74589	70.76	80.96	65.58	76.32	94.08	88.80	80.64
	Toplam	93469	100	100	100	100	100	100	100
GAZİANTEP	Ticaret/İst. hizmetleri	32798	25.93	21.70	29.65	31.41	10.24	19.39	20.85
	Diğer	116001	74.02	78.30	70.35	68.59	89.76	80.61	79.14
	Toplam	148799	100	100	100	100	100	100	100
MARDİN	Ticaret/İst. hizmetleri	9628	27.71	16.23	33.39	20.49	7.17	6.64	15.86
	Diğer	44812	72.29	83.77	66.61	79.51	92.83	93.36	84.14
	Toplam	54440	100	100	100	100	100	100	100
SAMSUN	Ticaret/İst. hizmetleri	16167	29.11	19.86	37.48	22.54	8.91	10.24	19.84
	Diğer	60438	70.88	80.14	62.52	77.46	91.09	89.76	80.16
	Toplam	76605	100	100	100	100	100	100	100
SİRT	Ticaret/İst. hizmetleri	7234	24.40	15.82	27.89	19.03	7.57	6.02	15.23
	Diğer	36300	75.60	84.18	72.11	80.97	92.43	93.98	84.77
	Toplam	43534	100	100	100	100	100	100	100
ZARF Bölgesi	Ticaret/İst. hizmetleri	90104	27.38	19.37	32.01	24.53	7.83	11.83	19.33
	Diğer	355735	72.62	80.63	67.99	75.47	92.17	88.17	80.67
	Toplam	445839	100	100	100	100	100	100	100

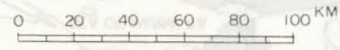
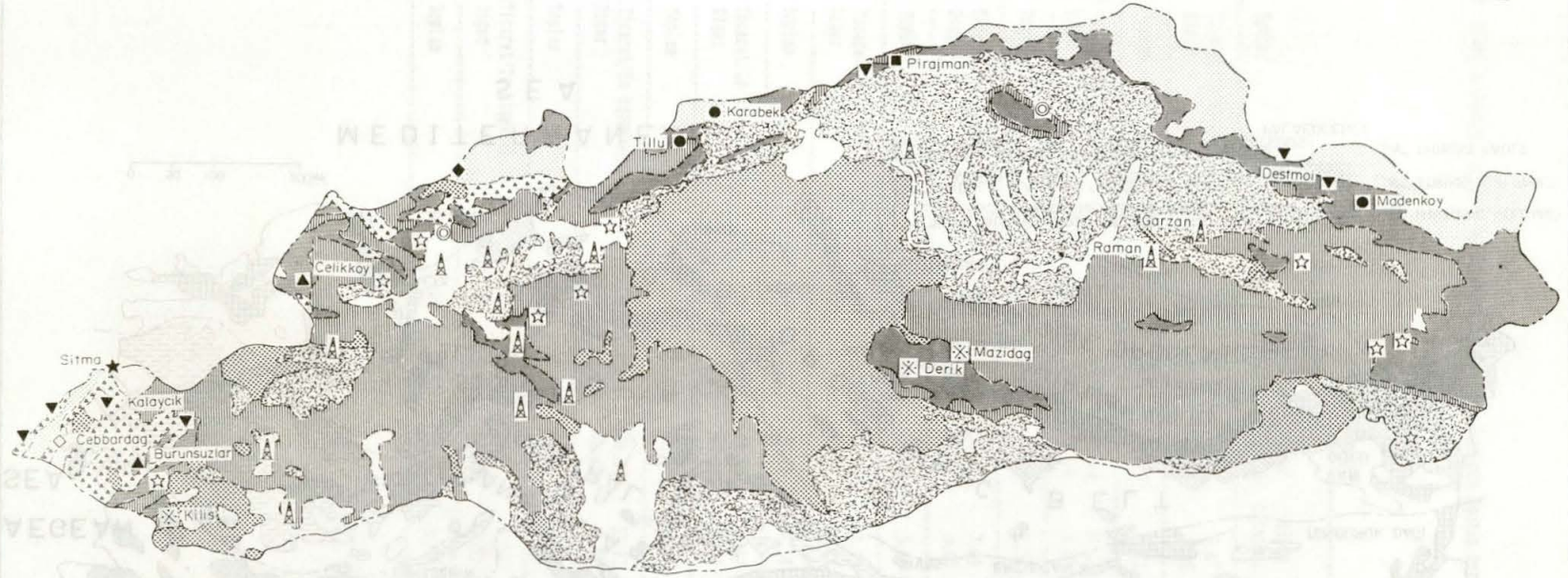
Kaynak : DEİ

Tablo B.30 İller İtibariyle Ticaret ve İis Hizmetlerindeki İstihdamın Eğitim Durumu (1985)

İl	Sektor	İstihdam	Okur,yazar (%)						Diğer Eğitim
			Okur,yazar olmayan	Toplam Okur,yazar	Okula Gitmemiş	Lise Mezunu	Meslek li Mezunu	Yuksek okul mezunu	
ADIYAMAN	Ticaret/İis hizmetleri	100	11.78	88.22	6.47	13.14	2.51	2.59	61.48
	Diğer	100	8.75	91.25	4.33	9.82	7.65	11.32	56.12
	Toplam	100	9.31	90.68	4.73	10.44	6.70	9.89	58.93
DIYARBAKIR	Ticaret/İis hizmetleri	100	15.99	83.85	10.25	12.47	2.16	4.50	54.48
	Diğer	100	9.80	90.24	4.95	10.17	8.67	9.02	57.42
	Toplam	100	11.05	88.95	6.02	10.64	7.36	6.11	56.23
GAZİANTEP	Ticaret/İis hizmetleri	100	9.47	90.53	7.49	9.96	1.77	5.08	66.23
	Diğer	100	7.63	92.36	5.02	6.15	4.29	5.75	71.05
	Toplam	100	8.03	91.96	5.56	6.99	3.61	5.60	69.99
MARDİN	Ticaret/İis hizmetleri	100	19.91	80.09	11.63	10.77	2.34	2.79	52.56
	Diğer	100	11.16	88.83	4.99	3.98	6.50	8.44	59.92
	Toplam	100	12.71	87.28	6.16	9.30	5.76	7.44	58.62
SANLIURFA	Ticaret/İis hizmetleri	100	18.50	81.50	9.62	9.29	2.01	3.28	57.30
	Diğer	100	12.04	87.95	4.29	8.54	5.50	7.69	61.93
	Toplam	100	13.41	86.59	5.42	8.70	4.76	6.76	60.95
SIİRT	Ticaret/İis hizmetleri	100	13.74	86.26	11.61	10.58	3.39	2.81	57.88
	Diğer	100	3.48	91.48	5.98	3.97	3.24	8.73	59.55
	Toplam	100	9.36	90.61	6.92	9.24	7.43	7.75	59.27
GAP Bölgesi	Ticaret/İis hizmetleri	100	14.05	85.91	9.16	10.69	2.13	4.12	59.31
	Diğer	100	9.44	90.56	4.93	8.29	6.05	7.78	63.21
	Toplam	100	10.37	89.62	5.78	8.77	5.50	7.04	62.52

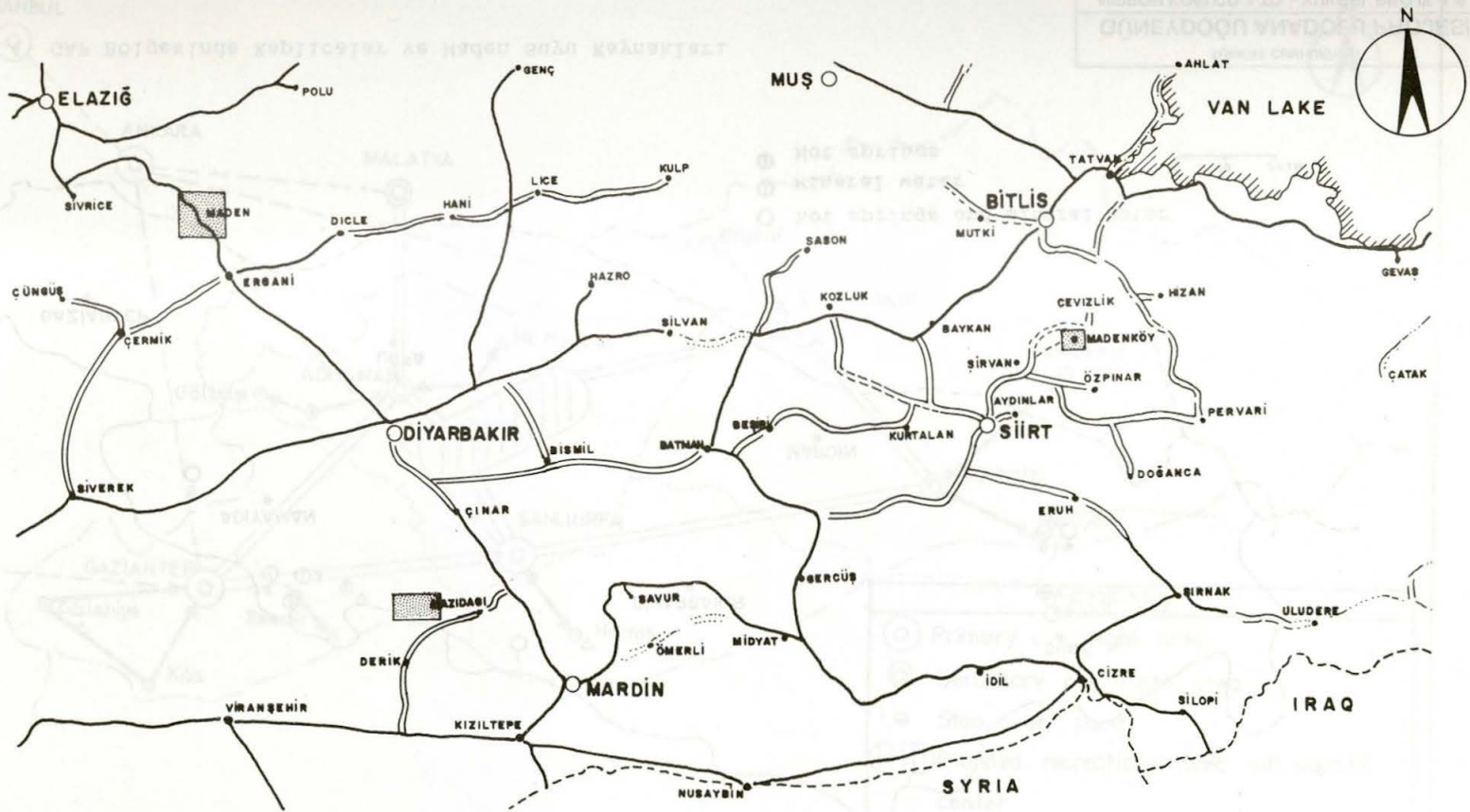
Şekil B.1 Türkiye'de Muhtelif Yaştaki Metamorfik ve Yeşil Kayaçların Jeotektonik Ünite ve Dağılımları

LEGEND

QUATERNARY	MESOZOIC	Chromite	Iron	Bitumen
TERTIARY (PLIOCENE-OLIGOCENE)	PALAEOZOIC	Copper	Bauxite	Phosphate Rock
TERTIARY (EOCENE - PALAEOCENE)	VOLCANICS (CENOZOIC)	Lead	Asphaltite	Petroleum
GREEN SERIES		Manganese		

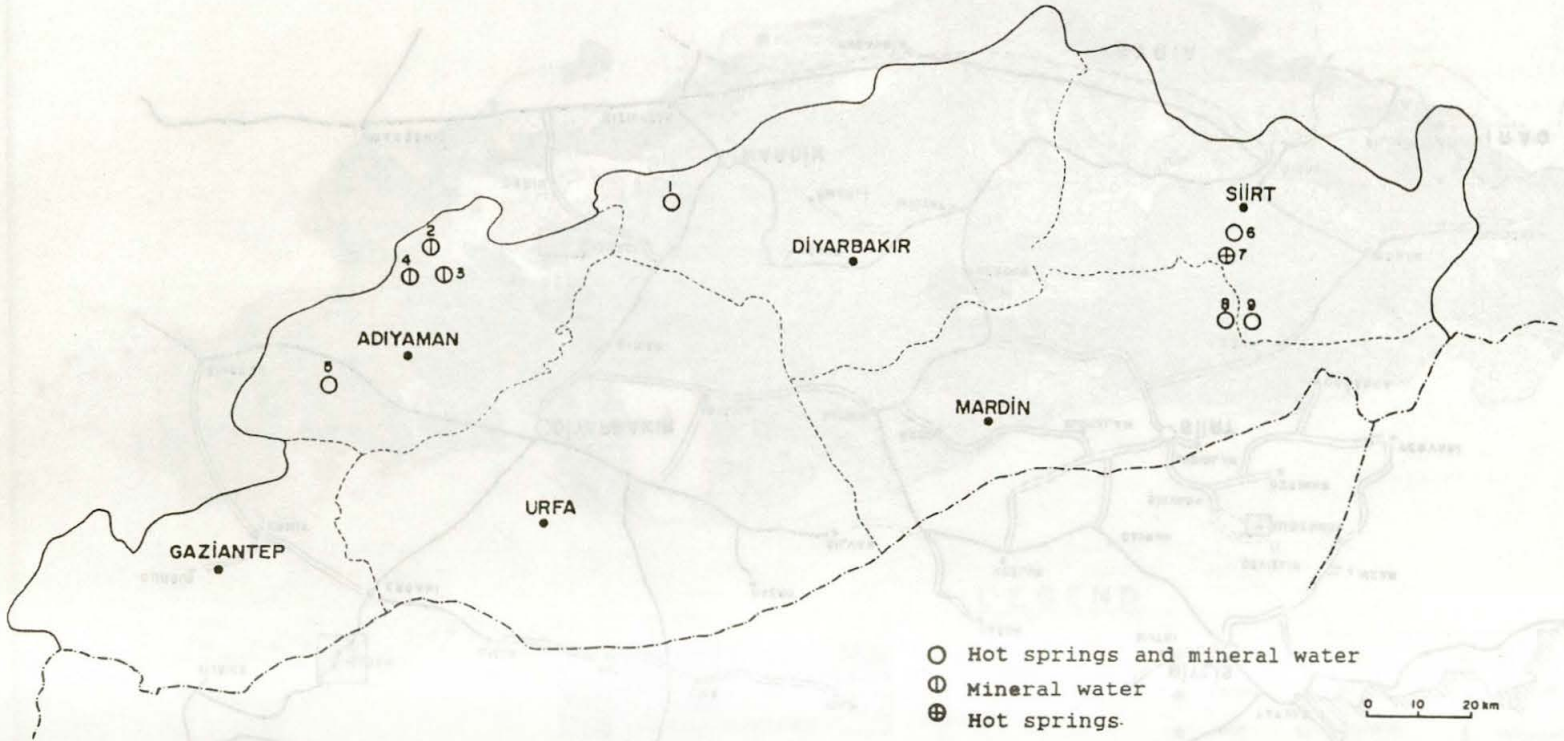
Şekil B.2 GAP Bölgesinin Basitleştirilmiş Jeolojik Haritası ve Maden Kaynakları

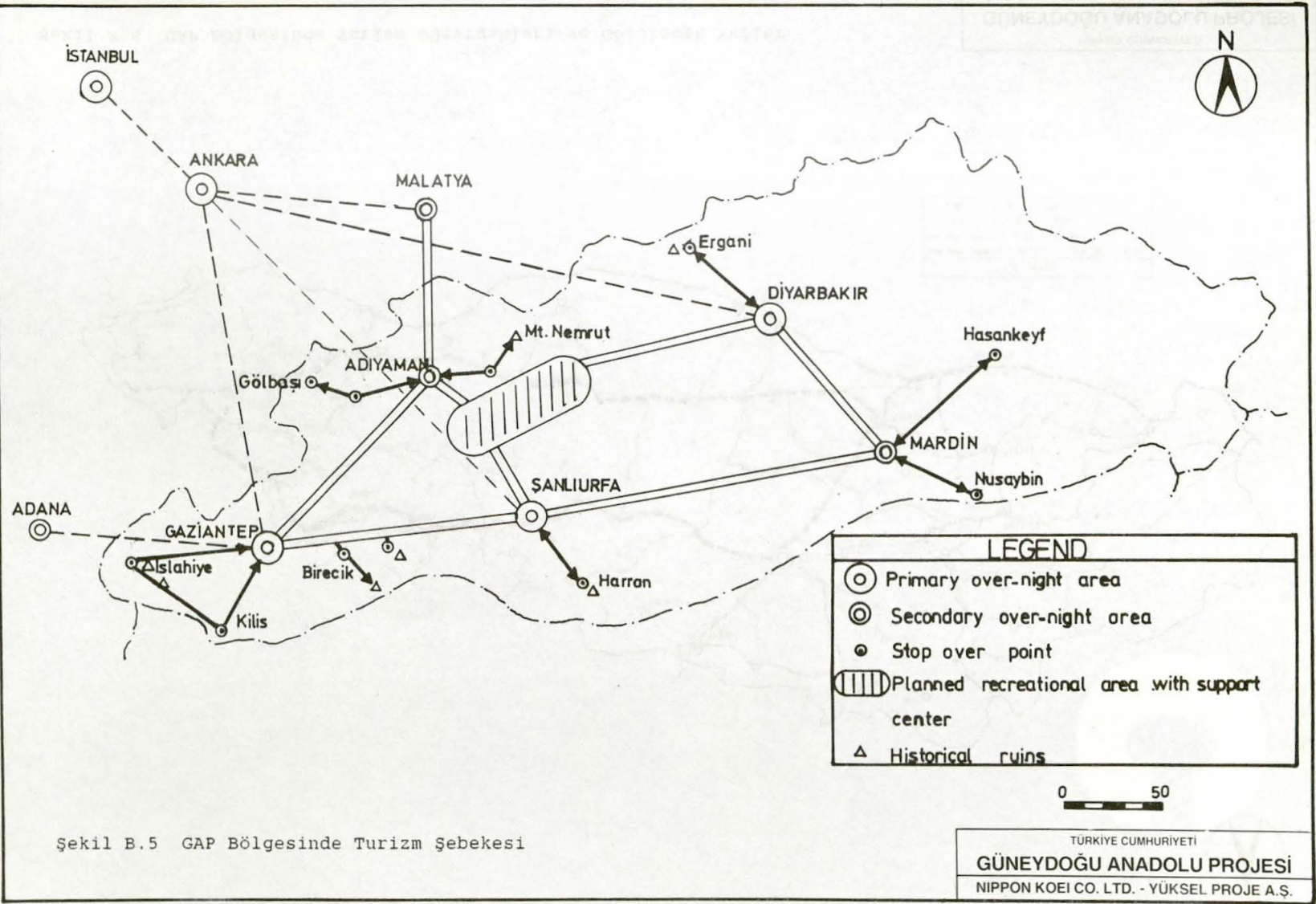
- Province capital
- County seat
- Asphalt Roads
- == Stabilized Gravel Roads
- - - - Earth Roads
- · · · Under Construction

Şekil B.3 GAP Bölgesinde Önemli Madencilik Faaliyet Yerleri

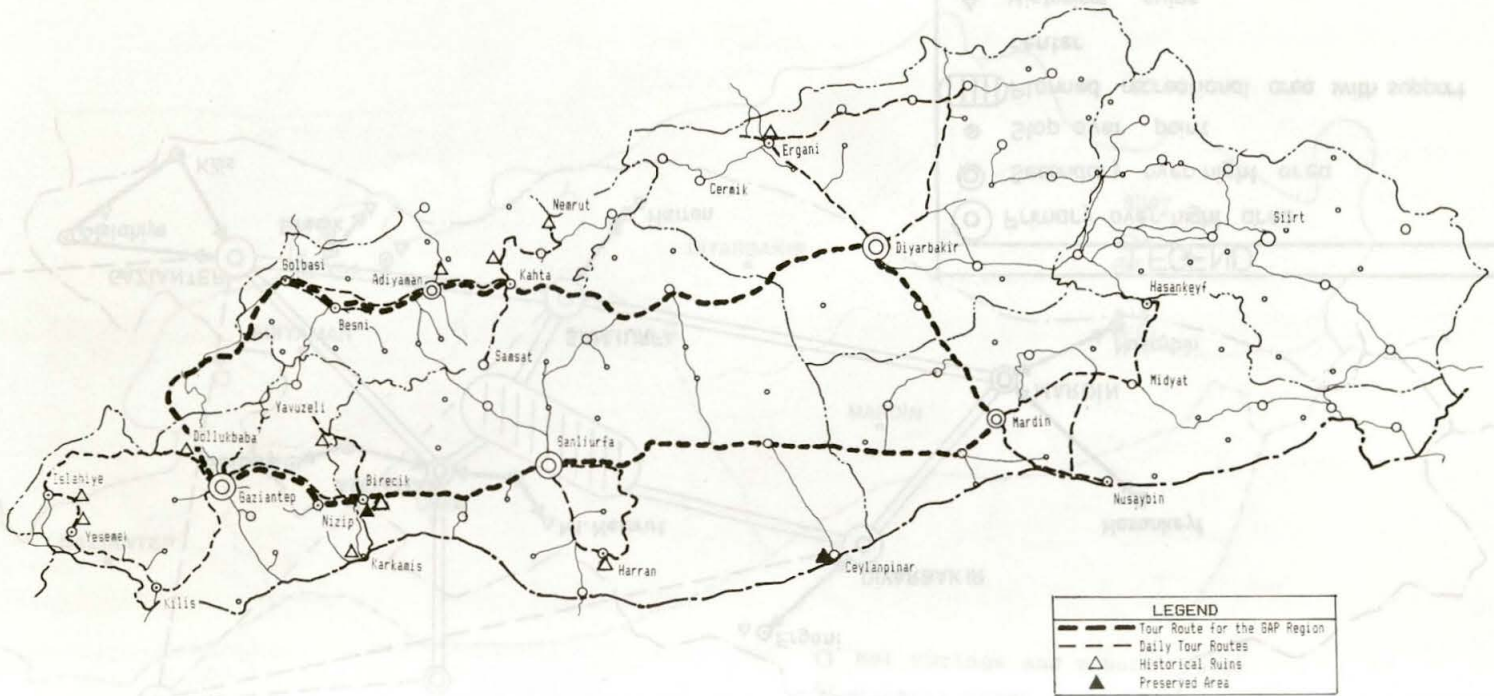
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
 NIPPON KOEI CO. LTD. - YÜKSEL PROJE A.Ş.

Şekil B.4 GAP Bölgesinde Kaplıcalar ve Maden Suyu Kaynakları

Şekil B.5 GAP Bölgesinde Turizm Şebekesi

Şekil B.6 GAP Bölgesinde Turizm Güzergahları ve Görülecek Yerler

RESEARCH REPORT ON THE ECONOMIC SITUATION OF THE COUNTRY

INDEX

CONTENTS

- 1. General Introduction 1-1
- 2. Economic Situation 1-2

EK C

SOSYO-EKONOMİK PROJEKSİYON VE YATIRIM TAHMİNLERİNDE KULLANILAN
VERİLER

İÇİNDEKİLER

TABLolar

1. Sosyo-Ekonomik Projeksiyon için Kullanılan Veriler.....C-1
2. Yatırım TahminleriC-2

TABLULAR

Tablo C.1	Sosyo-Ekonomik Projeksiyon Model Parametreleri
Tablo C.2	GAP illerinde Sektörel İstihdam ve İşgücü Katsayıları, 1985
Tablo C.3	Alternatif İşgücü Katsayıları Tahminleri
Tablo C.4	Konut Yatırım İhtiyacı (1989-2005)
Tablo C.5	Sağlık Hizmetleri Sabit Kamu Yatırımları Tahminleri, 1990-2005
Tablo C.6	Eğitim İçin Sabit Yatırım Harcamaları Tahminleri, 1990-2005
Tablo C.7	Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri Özet Maliyet Tablosu
Tablo C.8	Sektörlere Göre Kamu Yatırımları

Bu raporun amacı, GAP illerinde sosyo-ekonomik projeksiyon model parametreleri, istihdam ve işgücü katsayıları, konut yatırım ihtiyacı, sağlık hizmetleri sabit kamu yatırımları tahminleri, eğitim için sabit yatırım harcamaları tahminleri, tarla içi geliştirme hizmetleri özet maliyet tablosu ve sektörlere göre kamu yatırımlarıdır.

(1) İstihdam ve İşgücü

Sektörel istihdam ve işgücü tahmini için istihdam ve işgücü katsayıları kullanılmıştır. İstihdam ve işgücü katsayıları, GAP illerinde 1985 yılında yapılan nüfus sayımına göre hesaplanmıştır. Bu katsayılar, GAP illerinde 1985 yılında yapılan nüfus sayımına göre hesaplanmıştır.

Tablo C.1'de GAP illerinde sosyo-ekonomik projeksiyon model parametreleri gösterilmiştir. Bu parametreler, GAP illerinde sosyo-ekonomik projeksiyon model parametreleri olarak kullanılmıştır.

(2) Konut Yatırım İhtiyacı

Türkiye'de nüfus artışı, konut yatırım ihtiyacı doğurmuştur. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre, 1985 yılında 15.4 milyon kişi nüfus artışı yaşamıştır. Bu nüfus artışı, GAP illerinde de yaşanmıştır. GAP illerinde konut yatırım ihtiyacı, nüfus artışı ile doğru orantılı olarak hesaplanmıştır.

Nüfustaki artışın, konut yatırımlarına dayanan ihtiyaçla karşılanabilmesi için konut yatırımlarına gerekli olan miktar, nüfus artışı oranı, konut yatırım ihtiyacı olarak hesaplanmıştır.

(3) İşgücü Katsayıları

İstihdam ve işgücü katsayıları, GAP illerinde 1985 yılında yapılan nüfus sayımına göre hesaplanmıştır. Bu katsayılar, GAP illerinde 1985 yılında yapılan nüfus sayımına göre hesaplanmıştır.

EK C : SOSYO-EKONOMİK PROJEKSİYON VE YATIRIM TAHMİNLERİNDE KULLANILAN VERİLER

1. Sosyo-Ekonomik Projeksiyonda Kullanılan Veriler

Sosyo-ekonomik projeksiyon için kullanılan girdi verileri Tablo C.1'de özetlenmiştir. Konuyla ilgili açıklamalar, aşağıda verilmiştir:

(1) Başlangıç Koşulları

Sektörlere göre katma değer, esas kabul edilen 1985 yılı için elde mevcut tahmine dayanılarak belirlenmiştir (Tablo 2.4, Master Plan). Bölge nüfusuna ilişkin sayısal veriler, 1985 yılı Nüfus Sayımı sonuçlarına dayanmaktadır. GAP bölgesindeki toplam kamu yatırımları ve Bölge'ye tahsis edilen Devlet yatırım bütçesi, son zamanlardaki tahsislere göre belirlenen yuvarlak değerlerdir. Bütün parasal değerler 1988 ortası fiyatlarıyla ifade edilmiştir.

(2) İstihdam Katsayıları

Sektörler itibariyle istihdam katsayısı, katma değer tahmini ile istihdam istatistikleri kullanılarak hesaplanmıştır. İstihdam istatistikleri Tablo C.2'de verilmektedir. Elde edilen sonuçların doğruluğunu kontrol etmek amacıyla ilgili başka veriler de kullanılmıştır (Tablo C.3). Nihai olarak kullanılan girdi verileri ise sonuçta kanaate göre oluşturulmuş yaklaşık değerlerdir.

Farklı sektörlerdeki emek verimliliğinde gelecekte meydana gelebilecek artışlar, projeksiyon modeline, istihdam katsayılarındaki artış oranları biçiminde entegre edilmiştir. Belli bir değerler dağılımı farklı varsayımlar çerçevesinde test edilmiş; en çok arzulanan ancak, gene de gerçekçi sonuçları veren değerler benimsenmiştir.

(3) Konut Harcamaları

Türkiye'de yapılan ev başına düşen ortalama birim maliyet, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verdiği rakamlara göre, 1985 yılında 15.4 milyon TL'si olmuştur. Bununla beraber, Bölge'deki her yeni kentsel aile için ise ortalama konut harcamasının biraz daha düşük olacağı kabul edilmiştir. Kişi başına düşen gelir arttıkça, bu birim değer de yükselmektedir.

Nüfustaki artışı konut birimlerine duyulan ihtiyaca dönüştürebilmek için, kentsel hanehalklarına mensup ortalama kişi sayısı, son istatistik verilerden, 6.0 olarak alınmıştır.

(4) İşgücü Katsayısı

Bölge'deki çalışabilecek yaştaki nüfusun, 1985 yılında, toplam nüfusa oranı, genel ülke ortalamasından daha düşük, % 47

dolayındadır. Bölge'den daha önce göç eden, çoğu erkek işgücünün Bölge'ye geri dönmesi dahil, içe göçün dışa göçü aşmasıyla birlikte; bu oranın artacağı kabul edilmiş ve projeksiyon amaçları açısından % 50 oranı alınmıştır.

Bölge'deki işgücüne katılım oranı, 1985 yılında ülke ortalamasının üstünde % 70'dir. Gelecekte bu oranı etkileyebilecek iki etkenden ilki giderek artan sayıda kadının, işgücüne katılması, ikincisi; daha çok sayıda insanın yüksek öğrenim görerek uzun yıllar faal işgücü dışında kalmasıdır. Bu aşamada, projeksiyon amaçları açısından, bu oranın değişmeyeceği varsayılmıştır.

Bu iki katsayının çarpımı, işgücü katsayısı olarak tanımlanmaktadır.

(5) Diğer Katsayılar

GAP bölgesine yönelik özel araştırmalar ve sağlam veriler elde mevcut olmadığı için, diğer katsayıların değeri genellikle kanaatlere göre, yaklaşık olarak saptanmıştır.

2.Yatırım Tahminleri

(1) Konut

Konut için gerekli kamu yatırımları, yalnızca kamu personelinin barınma ihtiyaçları gözönüne alınarak hesaplanmıştır. Kamu hizmetlerinde çalışan personel sayısı, yakın geçmişteki eğilim izlenerek saptanmış ve buna bağlı olarak bir dizi varsayım geliştirilmiştir. Hem sonuçlar, hem de varsayımlar, Tablo C.4'de gösterilmektedir.

(2) Sağlık Hizmetleri

Gelişme hedefleri

Temel Sağlık Hizmetleri, Hükümet tarafından saptanan kriterlere ulaşacak şekilde yaygınlaştırılmalıdır. A, B ve C Alternatifleri için 1988-2005 dönemi içinde açılması gereken ek dispanser sayıları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Nüfusu 2000'den az olan köylerin sayısı 2005 yılına kadar azalacağı için, halen mevcut sağlık ocaklarının 2005 yılına kadar yeterli düzeyde hizmet vermeye devam edeceği varsayılmıştır.

GAP illerinde her 10.000 nüfusa düşen yatak sayısı, geçmiş dönemlerde bu Bölge'ye tahsis edilen Devlet harcamalarının çok küçük oranlarda artması yüzünden, bugün ülke ortalamasının çok altındadır. Hedef, hastanelerdeki yatak sayısının 2005 yılında her 10,000 nüfus başına, şu andaki ülke ortalaması olan 25 yatak kapasitesine çıkarılmasıdır.

Yatırım ihtiyacı

Farklı türden sağlık tesisleri için gerekli birim yatırım maliyetleri tahmin edilmiş ve buna göre, toplam yatırım gerekleri hesaplanmıştır (Tablo C.5)

(3) Eğitim

Gelişme hedefleri

Geçmişte GAP bölgesinde eğitim sektörüne yapılan harcamalar, ülke ortalamasının çok altında gerçekleşmiştir. Bu nedenle, Bölge'de eğitim düzeyi genelde oldukça düşüktür. Ülke ve Bölge eğitim düzeyleri arasındaki açığın daraltılması için, mütevazı hedefler saptanmıştır.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı açısından % 10'luk 1988-89 öğretim yılı ulusal hedefi, Bölge için 2005 yılı hedefi olarak alınmıştır. Hükümet'in saptadığı politika doğrultusunda Bölge'de ilkökul okullaşma oranının % 100'e varması amaçlanmıştır. Ortaokul düzeyindeki teknik eğitime özel önem verilerek okullaşma oranının 1987'de % 2.8'den (1986'da bu oran % 3.6'dır) 2005 yılında % 20'ye çıkarılması öngörülmüştür. Eğitim veren genel ortaokullar düzeyinde ise, bu oranın 1987'deki % 24'ten (1986'da bu oran % 29'dur) 2005 yılında % 60'a çıkması öngörülmüştür. Liseler açısından aynı oran, genel liseler için % 21, meslek liseleri için % 19 olarak öngörülmektedir. Yüksek öğrenimde hedef okullaşma oranı % 12 olarak saptanmıştır.

Yatırım ihtiyacı

Eğitim tesisleri için gerekli toplam yatırım harcamaları, A, B ve C Alternatifleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır (Tablo C.6). Toplam yatırım gereklerinin yaklaşık % 20'sinin özel sektör tarafından karşılanacağı kabul edilmiştir.

(4) Tarım ve Enerji

Tarım ve enerji alanlarında yapılacak kamu yatırımlarında, ağırlık GAP Sulama ve Hidroelektrik projelerine ait olacaktır. Bu projelerin yatırım maliyetleri, mevcut çalışma raporlarından alınmış veya bu raporlardaki verilere dayanarak hesaplanmıştır. Tarla-ıçi geliştirme maliyetleri her bir sulama için hektar başına birim maliyet saptanarak bulunmuştur. (Tablo C.7). Damla sulama sistemlerinin maliyeti, bu sistemin kullanılacağı yerlerde ayrıca eklenmiştir. Enerji nakil ve dağıtım maliyetleri ile ilgili diğer maliyetler, enerji sektörünün yatırım gereklerine eklenmiştir.

(5) Diğer Sektörler

İmalât ve madencilik sektörlerinde kamu sektörünün rolü azalacaktır. Bu sektörlerdeki kamu yatırımlarının yılda sadece

% 2 artması öngörülmüştür. Turizm sektöründe de, kamu sektörünün yatırımları temel altyapı hizmetlerinin yerine getirilmesi ile sınırlı kalacaktır. Bununla birlikte, geçmişte Bölge'deki kamu sektörüne tahsis edilen kaynakların yetersizliğinden kaynaklanan turizm tesislerinin yetersizliği gözönüne alınarak, Bölge'de turizm alanındaki kamu yatırımlarının yıllık artış hızının % 9 oranında gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Ulaşım ve diğer hizmetler açısından kamu yatırımlarındaki gelişme, genellikle Bölge ekonomisinin büyümesini takip edecektir. GSBH'nin büyüme hızı doğrudan doğruya diğer sektörlerle uygulanmıştır. Ulaşım sektörü için, kamu yatırım gereksiniminin GSBH'ya elastikiyeti 0.75 olarak alınmıştır.

(6) Toplam Kamu Yatırımları

GAP sulama ve hidroelektrik enerji projeleri için yatırım programı, genel proje önceliklerine göre hazırlanmıştır (Alt-Bölüm 5.1, Master Plan). Yatırım gereksinimleri yıllara göre saptanmıştır. Diğer sektörler için yıllık kamu yatırımları gereklerinin saptanmasında, yıllık ortalama büyüme oranları uygulanmıştır. A, B ve C Alternatifleri için yapılan hesaplamalar, Tablo C.8'de verilmiştir.

Tablo C.1 Sosyo-ekonomik Projeksiyon Model Parametreleri

Baslangic durumu	
Baslangic yili	1985
Hedef yili	2005
Tarimsal Katma-Deger	TL 1,467x10 ⁹
Endustriyel Katma-Deger	TL 582x10 ⁹
Nufus - Toplam	4,304 x 10 ³
Kentsel	2,148 x 10 ³
Kirsal	2,156 x 10 ³
Bolgeye yonelik kamu yatirimlari butcesi	TL.600x10 ⁹
Toplam kamu yatirimlari	TL. 800 x 10 ⁹
Katsayilar	
Tarimsal isgucu katsayisi	TL. 1,350x10 ³ /capita
(1985) tarima dayali sanayi	7,200
diger sanayi	7,500
infaat	5,600
hizmetler	4,400
Yillik tarimsal isgucu verimlilik artisi	0.025
Yillik endustriyel isgucu verimlilik artisi	0.03
Yillik infaat isgucu verimlilik artisi	0.02
Yillik hizmet sektoru isgucu verimlilik artisi	0.02
Tarima dayali sanayi ilave sermaye uretim orani (ICOR)	3.5
Diger sanayiler icin ilave sermaye uretim orani (ICOR)	4.5
Her yeni kentsel aile icin konut masrafi :	TL. 10.5 x 10 ⁶
Ortalama hanehalki uyeleri sayisi	6.0
Infaat sektorunde ortalama katma-deger orani	0.4
Onemli yatırım harcamalarında Bolgenin payi	0.3
Diger yatırım harcamalarında Bolgenin payi	0.7
Konut yatırım harcamalarında Bolgenin payi	0.6
Sanayi yatırım harcamalarında Bolgenin payi	0.5
Tarimin hizmet carpani	0.6
Sanayinin hizmet carpani	1.2
Infaatin hizmet carpani	0.8
Calisabilir yas nufusunun toplam nufusa orani	0.50 (in 2005)
Kirsal alanda isgucune katilma orani	0.75 (in 2005)
Kentsel alanda isgucune katilma orani	0.70 (in 2005)

* Parasal degerler 1988 yili ortasi degerleridir.

Tablo C.2 GAP İllerinde Sektörel İstihdam ve İsgucu Katsayıları, 1985

Sektor	Adıyaman	Diyarbakır	Gaziantep	Mardin	Siirt	Sanlıurfa	GAP Region	İsgucu Katsayısı 10 ³ TL/İsci
Tarım	143,228	233,029	167,778	192,827	134,332	210,812	1,082,006	1,356
Sanayi toplamı	6,201	9,262	43,937	5,448	6,469	9,074	80,391	7,240
İmalat sanayi	5,077	8,247	43,293	4,834	5,762	8,896	76,109	5,689
Madencilik	1,102	503	215	578	610	58	3,066	31,148
El./Gaz./Su	22	512	429	36	97	120	1,216	43,668
İnsaat	3,381	12,353	12,337	6,516	4,161	10,362	49,110	5,620
Hizmetler	18,487	70,969	90,838	41,767	32,138	55,573	309,772	4,468
Tanımlanmayan	923	885	1,687	709	766	1,596	6,566	-
Toplam	172,220	326,498	316,577	247,267	177,866	287,417	1,527,845	-

Kaynak : DİE

Tablo C.3 Alternatif Isgucu Katsayilari Tahminleri

(1) Tarim

Ayrıntili bilgiler

Urun	En yogun aylarda isgucu ihtiyaci (Ekim) (adam-gun/ha)	Ekilen tahmini alan, 1985 (10 ³ ha)	Toplam isgucu ihtiyaci (10 ³ adam-gun)
Bugday	6	1,100	6,600
Arpa	6	600	3,600
Pirinc	30	5	150
Baklagiller	12	500	6,000
Soya	20	5	100
Yerfistigi	20	5	100
Yag bitkileri	16	60	960
Domates	45	5	225
Sebzeler	45	50	2,250
Patates	35	5	155
Sekerpancari	9	5	45
Misir	30	5	150
Pamuk	18	90	1,620
Yonca	15	30	450
Meyva	10	10	100
Antepfistigi	5	15	75
Uzum	9	15	135

Toplam 22,715 X 10³ adam-gun = 900,000 isgucu birimi

1985 Katma-Degeri 459,767 x 10⁶ TL
= 1,250 x 10⁹ TL (1988 fiyatlarıyla)

Isgucu katsayilari
1,250 x 10⁹ / 900 x 10³ = 1,400 x 10³ TL/isgucu (1988 fiyatlarıyla
1985)

Makro istatistikler (1985)

Toplam sivil isgucu 18,269 x 10³
Sivil isgucunun tarimdaki orani 58.85 %
Tarimsal isgucu 10,751 x 10³
Toplam tarimsal katma-deger
TL 4,875.5 x 10⁹ -- TL 14,822 x 10⁹
(1985) ('88 price)

Isgucu katsayisi :
14,822 x 10⁹ / 10,751 x 10³ = 1,383x10³ TL/isgucu

(2) İmalat Sanayi

Buyuk isletmeler		1983	1984	1985
Katma-Deger 10 ⁶ TL	Bolge	31,648	37,974	86,952
	Turkiye	2,477,748	3,559,049	5,656,821
Istihdam	Bolge	20,004	18,618	17,178
	Turkiye	862,252	891,028	927,595
Istihdam Katsayisi	Region	1,582	2,040	5,062
	Turkey	2,874	3,994	6,098
10 ³ TL/isgucu '88 fiyatları	Bolgen	8,500	7,800	13,900
	Turkiye	15,500	15,500	16,700
Buyuk + kucuk		1980	1985	
Katma-deger 10 ⁶ TL	Bolge	13,717	129,350	
	Turkiye	931,113	6,552,312	
Istihdam	Bolge	37,701	46,418	
	Turkiye	1,004,629	1,129,423	
Istihdam Katsayisi	Region	364	2,787	
	Turkey	927	5,081	
10 ³ TL/isgucu '88 fiyatları	Bolge	5,400	7,700	
	Turkiye	13,700	13,900	

(3) Hizmetler

(1970 İmalat Sanayi ve İsyerleri Sayimi)

	Buyuk		Kucuk		Toplam
	Toptan	Perakende	Toptan	Perakende	
Katma-deger 10 ⁶ TL	3,327	1,354	534	5,086	10,301
Istihdam	40,726	25,030	24,794	285,690	376,240
Istihdam katsayisi	t 81.7	54.1	21.5	17.8	27.4
10 ³ TL/isgucu					
'88 fiyatları	14,700	9,700	3,900	3,200	4,900

(4) İnsaat

	(Turkiye)			
	1983	1984	1985	1986
Katma-deger 10 ⁶ TL	447,589	697,389	951,194	1,410,537
Istihdam 10 ³	586.3	605.6	623.0	651.7
Istihdam katsayisi	763	1,152	1,527	2,164
10 ³ TL/isgucu				
'88 fiyatları	4,100	4,400	4,200	4,200

Tablo C.4 Konut Yatırım İhtiyacı (1989 - 2005)

	VI PLAN DONEMİ					VII PLAN DONEMİ					VIII PLAN DONEMİ										
	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kamu personel sayısı (1)	152237	164921	176604	188288	199972	211655	223339	235023	246707	258390	270074	290666	311258	331850	352442	373034	393626	414218	434810	455402	475994
Hanehalkı (2)	80449	86583	92717	98851	104985	111119	117253	123387	129521	135655	141789	152600	163410	174221	185032	195843	206654	217465	228275	239086	249897
Ev sahibi (3)	20112	21646	23179	24713	26246	27780	29313	30847	32380	33914	35447	38150	40853	43555	46258	48961	51663	54366	57069	59772	62474
Lojmanda otumaktadır (4)	11263	12122	12980	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839	13839
Konut ihtiyacı (5)	49074	52816	56558	60299	64900	69500	74101	78701	83302	87902	92502	100611	108715	116827	124935	133043	141151	149259	157367	165475	173584
İlave ihtiyac					4600	4600	4600	4600	4600	4600	4600	8108	8108	8108	8108	8108	8108	8108	8108	8108	8108
Toplam yatırım (TL 10 ⁹ , 1988)					19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	19.3	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1	34.1
Toplam devlet ve yerel yönetim personelinin konut ihtiyacı...						Plan donemi yatırım ihtiyacı	96.6	Yillik ort.yatırım ihtiyacı	19.3	Toplam plan donemi yatırım	155.5	Yillik yatırım ihtiyacı	31.1	Toplam plan donemi yatırım	170.3	Yillik ort.yatırım ihtiyacı	34.1				
Merkez hükümet personelinin konut ihtiyacı						Plan donemi yatırım ihtiyacı	48.3	Yillik ort.yatırım ihtiyacı	9.7	Toplam plan donemi yatırım	77.8	Yillik ort.yatırım ihtiyacı	15.6	Toplam plan donemi yatırım	85.1	Yillik ort.yatırım ihtiyacı	17.0				

- (1) Kamu görevlileri sayıları 1975-1985 trendine göre hesaplanmıştır.
(2) % 70 evli ve bunların % 50 sinin kamu görevlileri ile evli oldukları varsayılmıştır.
(3) % 25 kendi evlerine sahiptirler.
(4) % 14 kamu konutlarında oturmaktadırlar. 1988 rakamları mevcut konut sayılarını göstermektedir.
(5) 1988 sonu itibarıyla konut ihtiyaçları bir şekilde karşılandığı varsayılmıştır.

Tablo C.5 Sağlık Hizmetleri Sabit Kamu Yatırımları Tahminleri, 1990-2005

(Senaryo A)

	Mevcut yatak(1987) sayısı	Insaati devam eden yatak sayısı	İhtiyac olan yatak sayısı	İlave edilecek yatak sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım TL 10 ⁶
Univ. hastanesi	549	1,000	3,000	1,451	44.59	64,702.99
Diğer hastane	4,477	1,652	20,210	14,081	20.07	282,554.98
alt-toplam	5,026	2,652	23,210	15,532		347,257.97
	Mevcut ve inşaati devam eden dispanser sayısı	İhtiyac olan dispanser sayısı	İlave edilecek yatak sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım TL 10 ⁶	
Dispanser						
A1	19		66	47	222.96	10,479.12
D1	57		95	38	167.22	6,354.36
Koy	181		313	142	114.48	15,830.16
Sağlık ocağı	1,502		1,502	0		
alt-toplam	1,759		1,976	227		32,663.64
Toplam						379,921.61

(Senaryo B)

	Mevcut yatak sayısı (1987)	Insaati devam eden yatak sayısı	İhtiyac olan yatak sayısı	İlave edilecek yatak sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım ihtiyacı maliyet TL 10 ⁶
Univ. hastanesi	549	1,000	2,000	451	44.59	20,110.99
Diğer hastane	4,477	1,652	18,570	12,441	20.07	249,646.08
alt-toplam	5,026	2,652	20,570	12,892		269,757.07
	Mevcut ve inşaati devam eden dispanser sayısı	İhtiyac olan dispanser sayısı	İlave edilecek dispanser sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım TL 10 ⁶	
Dispanser						
A1	19		60	41	222.96	9,141.36
D1	57		90	33	167.22	5,518.26
Koy	181		255	96	114.48	10,702.08
Sağlık ocağı	1,502		1,502	0		
alt-toplam	1,759		1,907	170		25,361.70
Toplam						295,118.77

(Scenario C)

	Mevcut yatak(1987)	Insaati devam eden yatak sayısı	İhtiyac olan yatak sayısı	İlave edilecek yatak sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım TL 10 ⁶
Univ. hastanesi	549	1,000	2,000	451	44.59	20,110.99
Diğer hastane	4,477	1,652	17,523	11,394	20.07	228,636.56
alt-toplam	5,026	2,652	19,523	11,845		248,747.55
	Mevcut ve inşaati devam eden dispanser sayısı	İhtiyac olan dispanser sayısı	İlave edilecek dispanser sayısı	Birim maliyet TL 10 ⁶	Yatırım TL 10 ⁶	
Dispanser						
A1	19		59	40	222.96	8,918.40
D1	57		86	29	167.22	4,849.38
Koy	181		242	85	114.48	9,475.80
Sağlık ocağı	1,502		1,502	0		
alt-toplam	1,759		1,889	154		23,243.58
Toplam						271,991.13

Tablo C.6 Eğitim İcin Sabit Yatırım Harcamaları Tahminleri, 1990-2005

(Senaryo A)												
Okullar	Nüfus dağılımı	Okul çağı nüfusu 1000	Okullaşma oranı	Öğrenci Sayısı 1000	Sınıf başına öğrenci	Mevcut derslik sayısı	derslik sayısı	Sınıf ihtiyacı 2005	İlave edilecek derslik sayısı	Birim başına yatırım TL 10 ⁶	Tatırım TL 10 ⁶	Ayarlanmış 98 yıl ortası fiyatı TL 10 ⁶
Okul öncesi eğitim	0.12	1,114.08	0.10	111.41	25	600	0	4456	3856	5.00	19,261.60	21,495.13
İlkokul	0.15	1,346.18	1.00	1,346.18	40	28076	635	33655	4943	20.00	93,870.00	110,220.28
Ortaokul (genel)	0.08	696.30	0.60	417.78	80	1891	0	5222	3331	20.00	66,625.00	74,273.55
Ortaokul (teknik)			0.20	139.26	70	238	0	1989	1751	40.00	70,057.14	78,099.70
Lise (genel)	0.07	640.60	0.21	134.53	60	815	58	2242	1369	30.00	41,072.58	45,787.71
Lise (teknik)			0.19	121.71	35	11447	7560	121713	102706	2.00	205,412.48	228,993.83
Yüksek Öğretim	0.08	752.00	0.12	90.24		11000	0	90240	79240	8.00	633,923.84	706,698.30
Toplam		4,549.16		2,361.11							1,135,242.64	1,265,568.50
(Senaryo B)												
Okul öncesi eğitim	0.12	987.36	0.10	98.74	25	600	0	3949	3349	5.00	16,747.20	18,669.78
İlkokul	0.15	1,193.06	1.00	1,193.06	40	28076	635	29827	1116	20.00	22,310.00	24,871.19
Ortaokul (genel)	0.08	617.10	0.60	370.26	80	1891	0	4628	2737	20.00	54,745.00	61,029.73
Ortaokul (teknik)			0.20	123.42	70	238	0	1763	1525	40.00	61,005.71	68,009.17
Lise (genel)	0.07	567.73	0.21	119.22	60	815	58	1987	1114	30.00	33,421.86	37,258.69
Lise (teknik)			0.19	107.87	35	11447	7560	107869	88862	2.00	177,724.16	198,126.89
Yüksek Öğretim	0.08	666.47	0.12	79.98		11000	0	79976	68976	8.00	551,809.28	615,156.99
Toplam		4,031.72		2,092.54							917,763.21	1,023,122.43
(Senaryo C)												
Okul öncesi eğitim	0.12	937.08	0.10	93.71	25	600	0	3748	3148	5.00	15,741.60	17,548.74
İlkokul	0.15	1,132.30	1.00	1,132.30	40	28076	635	28308	0	20.00	0.00	0.00
Ortaokul (genel)	0.08	585.63	0.60	351.41	80	1891	0	4393	2502	20.00	50,031.25	55,774.84
Ortaokul (teknik)			0.20	117.14	70	238	0	1673	1435	40.00	57,414.29	64,005.45
Lise (genel)	0.07	538.82	0.21	112.15	60	815	58	1886	1013	30.00	30,386.21	33,874.54
Lise (teknik)			0.19	102.38	35	11447	7560	102376	83369	2.00	166,737.98	185,879.50
Yüksek Öğretim	0.08	632.53	0.12	75.90		11000	0	75903	64903	8.00	519,327.34	578,835.20
Toplam		3,826.41		1,985.98							839,539.16	935,918.26

Teknik liseler ve yüksek öğretim yatırımları, öğrenci başına tahmin edilmiştir. İkili tehdizat ortaokullar için 100%, genel liseler için 50% dir.

Tablo C.7 Tarla İci Gelistirme Hizmetleri Ozet Maliyet Tablosu

Proje	Eurut (ha)	Net (ha)	(Birim;10 ³ TL) ---	
			Toplam Maliyeti	Birim Ma- liyeti(/ha)
1. Asagi Fırat Projesi	852,781	734,907		
Urfa-Harran	141,535	123,560	281,262	1.987
Mardin-Ceylanpınar I	230,130	195,518	250,160	1.087
Mardin-Ceylanpınar II	104,809	89,800	133,876	1.277
Siverek-Hilvan	160,105	140,060	160,105	1.000
Bozova	69,702	60,975	68,702	0.986
Suruc-Baziki	146,500	124,994	219,750	1.500
2. Adiyaman-Kahta Projesi	77,409	66,324		
Kocali	21,605	18,420	32,407	1.500
Buyukcay	12,322	10,557	18,483	1.500
Gomikan	7,762	6,650	11,643	1.500
Camgazi	6,121	5,244	9,181	1.500
Pompaj alanı	29,599	25,453	44,398	1.500
3. Adiyaman-Goksu-Araban	71,598	61,087	61,360	0.857
Kartalkaya	5,943	5,070		
Golbasi	5,994	5,114		
Araban	20,232	17,263		
Keysun ve digerleri	39,429	33,640		
4. Gaziantep Projesi	81,670	69,093		
Hancagiz	7,330	6,200	5,900	0.805
Kayacak	13,680	11,573	11,800	0.863
Kemlim	3,300	2,792	1,416	0.429
Kilis	1,400	1,184	1,180	0.843
Pompaj alanı	55,960	47,344	48,269	0.863
5. Dicle-Sag Sahil	52,033	44,395	60,960	1.172
6. Dicle Sag Sahil Pompaj	74,047	63,977	87,720	1.185
7. Batman Sag Sahil	18,758	15,937	18,758	1.000
8. Batman Sol Sahil	18,986	16,062	18,986	1.000
9. Batman-Silvan Projesi	213,000	187,099	319,500	1.500
10. Garzan Projesi	60,000	52,704	90,000	1.500
11. Silopi	32,000	27,648	32,000	1.000
12. Nusaybin-Cizre	89,000	78,178	105,000	1.180
Toplam	1,641,282		2,092,816	1.275

Kaynak: Proje Fizibilite Raporlari

Tablo C.8 Sektörlere Göre Kamu Yatırımları:

[Birim: Milyar TL
(1988 sabit fiyatları)]

Senaryo A		Ortalama		Toplam																		
Sektor	81/85	1986	1987	88/04	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tarım	28	32	48	10636	95	206	234	296	378	402	361	935	1287	1355	1249	1073	905	728	518	340	270	92
Enerji	334	490	817	6533	542	510	434	358	220	248	328	545	665	531	469	452	435	198	148	207	245	205
Madencilik *	23	32	33	739	34	35	36	37	38	39	41	42	43	44	46	47	48	50	51	53	54	56
İmalat	67	69	71	1593	73	75	78	80	82	85	87	90	93	96	98	101	104	108	111	114	117	121
Ulaşım	160	165	169	6807	184	201	219	238	260	283	309	337	367	400	436	475	518	564	615	671	731	797
Konut	11	3	12	277	12	13	13	14	14	15	15	16	16	17	17	18	18	19	20	20	21	22
Eğitim	4	3	6	686	7	8	10	12	14	17	20	24	29	34	41	48	58	69	82	97	115	137
Sağlık	1	1	2	229	2	3	3	4	5	6	7	8	10	11	14	16	19	23	27	32	38	46
Turizm	1	1	3	52	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	6	6
Diğer Hizmetler	15	22	36	1612	40	44	48	53	58	64	70	77	85	94	103	113	125	137	151	166	183	201
Toplam	644	818	1197	29163	991	1097	1076	1094	1071	1160	1240	2077	2597	2584	2476	2353	2234	1899	1727	1705	1780	1682

Senaryo B																						
Sektor		Ortalama		Toplam																		
	81/85	1986	1987	88/04	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tarım	28	32	48	5640	88	185	215	292	284	343	317	457	524	580	526	442	403	293	268	243	170	78
Enerji	334	490	817	6154	542	510	434	358	220	248	328	434	529	418	433	533	478	224	170	166	128	145
Madencilik *	23	32	33	739	34	35	36	37	38	39	41	42	43	44	46	47	48	50	51	53	54	56
İmalat	67	69	71	1593	73	75	78	80	82	85	87	90	93	96	98	101	104	108	111	114	117	121
Ulaşım	160	165	169	6156	182	197	213	230	248	268	289	313	338	365	394	425	459	496	536	579	625	675
Konut	11	3	12	277	12	13	13	14	14	15	15	16	16	17	17	18	18	19	20	20	21	22
Eğitim	4	3	6	554	7	8	10	11	13	15	18	21	25	29	34	39	46	54	63	74	87	101
Sağlık	1	1	2	205	2	3	3	4	5	6	6	8	9	10	12	15	17	20	24	28	33	39
Turizm	1	1	3	52	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	6	6
Diğer Hizmetler	15	22	36	1612	40	44	48	53	58	64	70	77	85	94	103	113	125	137	151	166	183	201
Toplam	644	818	1197	22983	982	1072	1051	1081	964	1085	1174	1460	1663	1655	1677	1738	1703	1405	1398	1449	1423	1445

Senaryo C																						
Sektor		Ortalama		Toplam																		
	81/85	1986	1987	88/04	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tarım	28	32	48	5640	88	185	215	292	284	343	317	457	524	580	526	442	403	293	268	243	170	78
Enerji	334	490	817	5181	542	510	434	358	194	130	189	256	348	310	364	439	415	224	170	166	128	145
Madencilik *	23	32	33	739	34	35	36	37	38	39	41	42	43	44	46	47	48	50	51	53	54	56
İmalat	67	69	71	1593	73	75	78	80	82	85	87	90	93	96	98	101	104	108	111	114	117	121
Ulaşım	160	165	169	5577	181	193	207	221	237	254	271	290	311	333	356	381	407	436	466	499	534	571
Konut	11	3	12	277	12	13	13	14	14	15	15	16	16	17	17	18	18	19	20	20	21	22
Eğitim	4	3	6	449	7	8	9	10	12	14	16	18	21	24	28	32	37	42	49	56	65	74
Sağlık	1	1	2	185	2	3	3	4	5	5	6	7	8	10	11	13	15	18	21	25	29	34
Turizm	1	1	3	52	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	6	6
Diğer Hizmetler	15	22	36	1612	40	44	48	53	58	64	70	77	85	94	103	113	125	137	151	166	183	201
Toplam	644	818	1197	21304	980	1068	1045	1071	926	951	1014	1257	1451	1510	1560	1590	1581	1331	1311	1346	1307	1309